SUSANNA TAMARO

YÜREĞİMİN SESİNİ DİNLE

CAN

ROMAN

İTALYANCA ASLINDAN ÇEVİREN
EREN CENDEY

Yüreğimin Götürdüğü Yere Git'in devamı

SUSANNA TAMARO

YÜREĞİMİN SESİNİ DİNLE

CAN

ROMAN

İTALYANCA ASLINDAN ÇEVİREN
EREN CENDEY

Yüreğimin Götürdüğü Yere Git'in devamı

Can Yayınları: 1587
Çağdaş Dünya Edebiyatı: 647

Ascolta la mia voce, Susanna Tamaro
© Susanna Tamaro, 2006
© Can Sanat Yayınları Ltd. Şti., 2006
Bu eserin Türkçe yayın hakları Akcalı Telif Hakları Ajansı aracılığıyla alınmıştır.

1. basım: Kasım 2006
E-kitap 1. Sürüm Şubat 2014, İstanbul
2006 tarihli 1. Basım esas alınarak hazırlanmıştır.
Yayına Hazırlayan: Pınar Savaş

Kapak Tasarımı: Erkal Yavi
Kapak Düzeni: Semih Özcan
Dizgi: Gelengül Çakır

Düzelti: Fulya Tükel
ISBN 9789750721458XX
CAN SANAT YAYINLARI
YAPIM, DAĞITIM, TİCARET VE SANAYİ LTD. ŞTİ.
Hayriye Caddesi No. 2, 34430 Galatasaray, İstanbul
Telefon: (0212) 252 56 75 / 252 59 88 / 252 59 89 Faks: (0212) 252 72 33
www.canyayinlari.com
yayinevi@canyayinlari.com
Sertifika No: 10758

Susanna Tamaro

YÜREĞİMİN SESİNİ DİNLE

ROMAN

İtalyanca aslından çeviren

EREN CENDEY

CAN

SUSANNA TAMARO'NUN CAN YAYINLARI'NDAKİ ÖTEKİ KİTAPLARI

AKLI BİR KARIŞ HAVADA / *roman*

ANİMA MUNDİ/ *öykü*

DAHA ÇOK ATEŞ DAHA ÇOK RÜZGÂR/ *mektup*

EVE DOĞRU / *söyleşiler*

RÜZGÂR NE DİYOR / *öykü*

TEK SES İÇİN / *öykü*

YANITLA BENİ / *roman*

YÜREĞİNİN GÖTÜRDÜĞÜ YERE GİT / *roman*

Susanna Tamaro, 1957 yılında kentsoylu bir ailenin kızı olarak Trieste'de doğdu. Güç bir çocukluk geçirdi. 1976'da, 18 yaşındayken Friuli'de tanık olduğu deprem ve 25 yaşındayken geçirdiği ölümcül hastalık Tamaro'nun üzerinde derin izler bıraktı. Yazmaya 27 yaşında başladı. Başarısız birkaç denemenin ardından, ses getiren ilk kitabı *Tek Ses İçin* oldu. 1994'te yayınlanan *Yüreğinin Götürdüğü Yere Git*, yazarı büyük üne kavuşturdu. Kitap İtalya'da aylarca liste başı oldu. Tamaro, kedileri ve

köpeğiyle birlikte Orvieto yakınla-rında oturmaktadır.
Eren Cendey, İtalyan Lisesi ve İ.Ü. Edebiyat Fakültesi Felsefe Bölümü mezunudur.
Calvino'dan *Kozmokomik Öyküler*, *Karga Sona Kaldı*; Cesare Pavese'den *Güzel Yaz*, *Ağustosta Tatil*, *Tepedeki Ev*; Valerio Massimo Manfredi'den *Büyük İskender*, Niccolo Ammaniti' den *Korkmuyorum*; Susanna Tamaro'dan *Yüreğinin Götürdüğü Yere Git*; *Anima Mundi*, *Sevgili Mathilda*, *Eve Doğru*, *Yanıtla Beni*, *Kitaplardan Korkan Çocuk*,

Daha Çok Ateş Daha Çok Rüzgâr, *Aklı Bir Karış Havada*, *Tombul Yürek*, *Büyülü Çember*, *Tobia ve Melek*, *Rüzgâr Ne Diyor*; Roberto Calasso'dan *Ka*; Isabel Allende'den *Aşktan ve Gölgeden*, *Eva Luna Anlatıyor*; Ermanno Cavazzoni'den *Budalalar Takvimi*, Marlo Morgan'dan *Bir Çift Yürek* adlı kitapları ve Geronimo Stilton dizisini Türkçe'ye çevirmiştir.

Daisy Nathan'a, bir yüzyıl uzunluğundaki sorularına

Bana dönün ve ben de size döneceğim
Malaki 3,7

Başlangıç

1.

İlk işaret belki de ağacın kesilişiydi.

Bana hiçbir şey söylememiştin, bunlar çocukları ilgilendiren konular değildi; böylece, bir kış sabahı, ben derin bir yabancılaşma içersinde, en küçük ortak çarpanın erdemlerini dinlerken, testere onun gövdesinin gümüşi

beyazlığına saldırıyordu; ben teneffüste koridorlar boyunca ayaklarımı sürüklerken, onun canının kıymıkları kar taneleri gibi karıncaların başına yağıyordu.

Bu korkunç durumla, okul dönüşümde yüz yüze geldim. Çimenlerin ortasında, ceviz ağacının yerinde kapkara bir boşluk vardı; üçe bölünmüş ve dalları kesilmiş gövde yerde yatıyor; mazotun pis dumanına bulanmış, yüzü kıpkırmızı bir adam kazı makinesinin kocaman dişleriyle kökleri sökmeye uğraşıyordu; alet

işçinin küfürleri arasında hırlıyor, homurdanıyor, geriliyor, şaha kalkıyordu; o lanet olası kökler topraktan ayrılmak istemiyordu; tahmin edilenden daha derinde ve daha inatçıydılar.

Yıllar yılları, mevsimler mevsimleri kovalarken, kökler toprağı karış karış ele geçirerek sessizce yayılmış, meşenin, sedirin, elmanın kökleriyle iç içe girmiş, aynı zamanda su ve gaz borularına da çözülmesi olanaksız bir biçimde sarmalanmıştı; ağaçlar bu nedenle kesilmeliydi, karanlık

içerisinde insanın çalışmalarını hiçe sayarak sinsice ilerledikleri için insan da tekniğini onların inatçılığına karşı kullanmak zorunda kalıyordu.

Ansızın, tepede asılı soğuk kış güneşinin altında, sanki bir evin çatısı açılmış ya da borazanın ilk çalışıyla evrenin kubbesi kaldırılmış gibi, köklerin görkemli şemsiyesi gözlerime, ince köklere takılı kalmış çamur parçalarıyla bir takımyıldız gibi görünmüştü; ana kökün en derin kısmı toprağın altında kalmıştı.

O zaman –ve sadece o zaman–

adam yumruğunu bir zafer edasıyla havaya kaldırmış ve sen, üzerinde iş önlüğünle el çırpmıştın.

O zaman –ve sadece o zaman– ne ağzımı açmış, ne bir adım atmış olan ben omuriliğimin her şeyle iletişime geçtiğini hissettim: Omurlarım, iliğim değil de ortaya fırlamış eski bir tel gibiydi, kıvılcımlar yapmacık bir neşeyle oradan oraya koşuşturuyordu; soğuk ve vahşi bir enerjiye kapılmışlardı; gözle görünmeyen çok sivri buz dikenleri gibi dört bir yana yayılıyor, damarlarımı ele

geçiriyor, yüreğimi şişliyor, beynimde patlıyor, kafatasımla beyin sıvısı arasında dans ediyorlardı; beyaz kıymıklar, ölülerin kemikleri tüyler ürpertici bir dans gösterisi yapıyorlardı; bu ateş değil, ışık değil enerjiydi; beklenmedik ve şiddetli bir eylemin enerjisiydi; morarmış, yakıcı bir enerji.

Ve şimşeğin göz kamaştırıcı ışığından sonra derin gecenin karanlığı; aşırılığın sakin olmayan sükûneti vardı: fazlasıyla görmek, fazlasıyla acı çekmek, fazlasıyla bilmek. Uykunun değil, kısa ölümün

sükûnetiydi bu; acı aşırıya kaçtığında ayakta kalabilmek için biraz ölmek gerekiyordu.

Benim ağacım – birlikte büyüdüğüm, yıllar içersinde benimle dostluğunu sürdüreceğini, altında çocuklarımı büyüteceğime inandığım ağacım yerle bir edilmişti. Onun yere yığılışı pek çok şeyi beraberinde sürükleyip götürmüştü: uykumu, neşemi, görünürdeki kaygısızlığımı. Devrilirken duyulan çatırtısı bir patlamaydı: Bir önce ve bir sonra vardı; farklı bir ışık, gidip gelen karanlıktı. Günün

karanlığı, gecenin karanlığı, yaz ortasının karanlığı. Ve karanlıktan doğan bir kesinlik: İçinde ilerlemek zorunda olduğum bataklık kederimdi.

Zerreden büyük bir gizem yoktur. Gizli olanın patlaması gözle görünmeyenin korunması içinde gerçekleşir. Bir taş, taş olmadan önce her zaman bir taş olmuştur ama bir ağaç, ağaç olmadan önce tohumdur; insan, insan olmadan önce bir moruladır.[1]

En büyük tasarılar sınırdaki

bir ortamda uyuklar; içi dıştan ayıran gelişime izin verir.

Bu nedenle en başından beri küçük olana özen göstermek gerektiğini anlamışımdır.

Koca cevizin ölümü üzerine günlerce ağladım. Önceleri beni avutmaya çalışıyordun; bir ağacın kesilmesi böylesine perişanlık yaratır mıydı? Ağaçları sen de severdin, beni kızdırmak için böyle bir şey yapmazdın; bu kararı vermiştin çünkü ağaç sorunlar yaratıyordu, hem eve hem

sedire çok yakındı; ağaçlar geniş yere ihtiyaç duyarlar, diye yineleyip duruyordun; sonra günün birinde kökü banyo küvetinin deliğinden dev bir ahtapotun dokungacı gibi çıkabilirdi; böyle korkunç bir şey olmasını istemezdim değil mi? Beni güldürmeye, en azından gülümsetmeye çalışıyordun ama başaramıyordun.

Büyük boşalmanın ardından günlerimi kımıltısız geçiriyordum; yere uzanıyor, gözlerimi betondan gökyüzüne dikiyor, tek bir yanıt bile vermeyi beceremiyordum.

Pek yakınlarda, resimli kitaplarımın birinde yüzü olmayan ve korunaksız yaratıklar olan denizhıyarlarının öyküsünü okumuştum; bunlar yüzleri olmayan ama gene de hayata inatla tutunan hayvanlardı. Bir saldırıya uğradıklarında iç organlarının tümünü –yüreği, bağırsağı, akciğeri, karaciğeri, üreme organlarını– dışarıya fırlatıyorlar ve böylece gladyatörlerin hasımlarını bir ağ atarak durdurmaları gibi, kendi canlarını kurtarma fırsatı buluyorlardı; sonra yosun

ormanına sığınıp dinleniyor ve hücrelerinin birbirlerine tutunmalarını ve sonra birbirlerinden farklılaşarak az önce yitirdikleri organlarına dönüşmelerini bekliyorlardı.

İşte ben de saldırıya uğramış bir denizhıyarıyla aynı koşullarda bulunuyordum; içim boşalmış, söyleyecek tek sözüm kalmamıştı. Senin birbirini kovalayan sorularını yanıtlamıyordum, son derece farklı iki evrende yaşıyorduk: Sen ağırlıklı olarak sağduyunun egemen olduğu kendi dünyanda yaşarken ben tehditler,

karanlıklar, arada düşen yıldırımlarla dolu kendi dünyamdaydım. İki dünyanın arasındaki ilişki tek yönlüydü; ben seninkini görebiliyordum ama sen benimkini anlayacak düzeyde değildin.

Belki de bu nedenle, üçüncü gün, sağduyun eridiğinde, sabrın tükendiğinde ve belki de danıştığın çocuk hekiminin önerisiyle odanın kapısını açtın ve şöyle dedin: "Yeter artık, senin bu yaptığına şımarıklık denir. Ağaç ağaçtır ve yerine daima bir yenisi dikilebilir!" Ve sonra olasılıkla benim okulda

olduğum saatlerde yaptığın gibi ev işlerine sarıldın.

Yüze vurmak benim kişiliğime uygun bir davranış değildi. Gezegenler arasındaki mesafenin tek sorumlusu değişik yerçekimi yasalarıydı; önümde uzanan ufuk farklıydı; bana daima *Küçük Prens*'i okuyan sen de bunu biliyordun: Her asteroitin kendine özel bir yurttaşı vardı. Senin baobap ağacını göz önünde bulundurmamana şaşıyordum: Ceviz aynen baobap ağacı gibiydi. Sonradan bana almak istediğin gül, asla onun yerini

tutamadı.

Gül, insanın gözlerine, koku alma duyusuna hitap eder ama sonunda kesilir, bir vazoya girer ve en sonunda çöpe atılır gider. Oysa sevdiğimiz bir ağaç köklerini yüreğimizin çevresine salar, öldüğü zaman bu kökler kuruyup dökülürken anı olarak minik ama kalıcı izler bırakır.

Kendi varoluşunun başarısızlığını bir insana –ya da olaya– yükleyen kişi yivin içinde kayan uzun bir zincire bağlı köpeği andırır. Kısacası, onların

altında artık çim bitmez olur, toprak dövülmüş gibidir ve tozludur; yiyecek ve dışkı artıklarıyla doludur. Amacı olamayan bu koşudan bitkin düşen köpek öldüğünde ve zincir hareketsiz olarak yerde yattığında bu sıkıntılı varoluştan geriye kalan bir tek hüzünlü bir boşluktur.

Olaylar ve karşılaşmalar atılan safralar ya da çıkış yolu bilinmeyen dar sokaklar değildir; daha çok birer aynadırlar –küçük, büyük, içbükey, dışbükey, dalgalı, deforme eden, çatlak, kararmış

aynalar–, bunlar yansımalarıyla kendimiz hakkında henüz bilgi sahibi olmadığımız bir yanımızı bize tanıtırlar.

Bu denizhıyarı hayatımdan beşinci ya da altıncı gece uyanmış olmalıyım. Dolunayın soğuk ışığı odama yayılmıştı. Elbise askılığımın uğursuz gölgesi zemine vuruyordu. Neden karanlıkta bir gölge olmalıydı? Yakalanması imkânsız her şeyin varlığını çağrıştırmaktan başka neye yarardı?

Çocukluğumun akşamlarında genellikle yatağımın yanına otururdun ve bana bir masal anlatırdın; bütün o prensesler, büyüler, korkunç hayvanlar ve şaşırtıcı olaylardan geriye zihnimde sadece iki görüntü kalmıştı: kurtların sarı gözleri ve Golem'in[2] uğursuz ve sessiz adımları; birincisi ormanlarda ve ıssız sokaklarda pusu kurabilirdi, oysa Golem her yerde karşımıza çıkabilirdi; kapıları açıp kapatmayı biliyor, merdivenleri çıkabiliyordu; çocukları yemiyor, onları canavara dönüştürmüyordu ama

gene de beni bütün öteki yaratıklardan daha çok korkutuyordu; onun adını andığım her an soluduğum hava değil, buz oluyordu.

Bu nedenle tehditkâr gölgeler altında ezildiğimi hissedince ayağa kalkmaya ve dışarı çıkmaya karar vermiştim.

Sonbaharın ilk gecelerinden biriydi, hava soğuk değil, nemliydi; havada yaz ışıltılarını hatırlatan çiçek kokuları asılıydı; belki de kimi dallarda asılı, kimi yere dökülmüş ve çürümüş elmalardan veya henüz olgunlaşmış sarı eriklerden

geliyordu koku. Sıcaklık şimdiye dek sıfırın altına inmediğinden pek az yaprak dökülmüştü, şurada burada yabani sıklamenlerin açmış olduğu, senin temizlik yaparken gözüne çarpmamış olan ayrıkotlarının bulunduğu yeşillik üzerinde yürüyordum.

Artık içimde hiçbir şey kalmadığını sandığımdan, daha önce cevizin bulunduğu yere gittim, dizlerimin üzerine çöktüm; toprak ıslaktı ve kesim sırasında kırılmış minik dallarla örtülüydü.

Bir zamanlar cevizin olduğu

yerde havada farklı bir titreşim vardı; bir an için ağacın hâlâ orada olduğunu hissettim: Sanki kökler özsuyu gövdeye pompalıyor, dalların koyu renkli parmakları onu yeniden aşağıya, toprağa gönderiyordu; yere köklenmiş ve gökyüzüne uzanmış o enerji ırmağı kısa süre önce meyvelerini dökmüştü. Onların düşüşünün yarattığı düzensiz senfoni her sonbaharda benim çocukluğuma eşlik etmişti; okuldan dönüşte ceplerimi cevizle doldurmak için ağaca doğru koşardım.

Sen mutfağın penceresinden

“Bırak onları, leke yapıyorlar,” diye seslenirdin ama ben sana kulak asmazdım; hoyratlık etmeden, parçalamadan kırardım onları; sonra da yiyeceğim yerde avucuma koyar seyrederdim: Cevizin içi son derece gizemli, ders kitaplarımda gördüğüm bir imgeyle birebir aynıydı. Bizim, bütün memelilerin ve bütün kuşların beyinleri aynı biçimdeydi: en kırılgan kısmı korumak üzere oluşmuş kafatası, beyni saran dura mater ve pia mater adlı zarlar ve beyin yarıkürelerinin içinde yer alan

son derece ilginç olan hipokampus.

Doğada bulunan iki şey hangi nedenle birbirlerine bu kadar şaşırtıcı biçimde benziyorlardı? Bu evrenin bir yasası mıydı, yoksa sadece bir çılgınlık, kontrolden kaçmış bir dikkatsizlik miydi?

Çevremdeki zemin cevizlerle kaplıydı; sağanak yağmurlar haziran ayında yeşil olan kabuğu şimdi karaya çalan bir renge dönüştürmüştü; kabuğun ortaya çıkmasını görmek için başparmağımla şöyle bir ovuşturmam yetiyordu. Sertti

ama sincapların pembe ayaklarından, fildişi rengi dişlerinden; kuzgunların, kargaların, saksağanların gagalarından kurtulacak kadar değildi; sertti ama benim sorularımdan kaçacak kadar değil.

Çünkü –önceleri var olan, sonraları artık olmayan– ceviz ağacı benim aynamdı;
hayatımın ilk aynasıydı.
Yaralanmış toprağa diz çökmüş,
bu cehenneme yüzümü vermiş,
ayın soğuk ışığına gömülmüş,
elimde bir tohum ve görünürde
bomboş olan yüreğimle

otururken ansızın payıma düşen günler içinde ne saraylar ne şanslar yaratabileceğimi ne de bir aile kurabileceğimi anladım. Sedir ağacının bir kozalağı gürültüyle yanı başımda zemine çakılırken, açık seçik önümde açılmakta olan yolun sorulardan oluşan, ulaşılması zor ve daima yalnızlık yüklü bir yol olduğunu anladım.

1 Embriyonik gelişiminin çok erken bir evresinde embriyona verilen bir ad.

Hücre sayısı 16'ya ulaştığında zigot, morula adını alır (Çev.).

2 Yahudi mitolojisinde ne zaman ne yapacağı belli olmayan, olağanüstü gücü nedeniyle potansiyel tehlike oluşturan, aynı zamanda nazik, sevecen, yardımsever yaratık. (Ç.N.)

2.

Anılarımda eve döndüğümde onu seher ışığında havaya asılmış olarak görürüm. Hâlâ sonbahardır çünkü ilk ışıkların sıcağıyla toprak tütmeye başlar ve sis yükselir. Sanki uçan bir kuşmuşum gibi, onu hep yüksekten ve uzaktan görürüm; yavaş yavaş yaklaşırım ve pencereleri gözlerim –kaçı açık,

kaçı kapalı diye bakarım–, bahçenin durumunu, çamaşır ipini, kapının pasını incelerim; inmek için acelem yoktur, sanki o evin benim evim, o öykünün benim öyküm olduğuna emin olmak istermişim gibi davranırım.

Göçmen kuşlar da aynı biçimde davranıyor olmalılar; hiçbir dalgınlığa kapılmadan binlerce kilometre yol giderler, sonra bir önceki yıl yumurtalarının açıldığı yere geldiklerinde çevreyi kontrol etmeye başlarlar: Beyaz çiçekli atkestanesi ağacı burada mı? Ya

şu yeşil araba? Ya çimenlere sofra örtüsündeki ekmek kırıntılarını serpen sevimli kadın? Her şeyi inceden inceye incelerler çünkü Afrika çöllerinde geçirdikleri aylar boyunca o kadın ve o araba zihinlerinde yer etmiştir. İyi ama dünya sevimli kadınlar ve yeşil arabalarla doludur; peki o halde belirleyici unsur hangisidir?

Bir görüntü değil bir koku, yuvanın çevresini saran havada yayılan kokuların bir araya gelmesidir: Bir an için leylak ile ıhlamurun kokusu birbirlerine

karışmışsa işte yuva orasıdır, dönülecek doğru yerdir.

Oysa Amerika'dan dönüşümde beni karşılayan koku, tutuşamayan ıslak yaprakların kokusu oldu; sabahın geç saatleriydi, komşumuz yaprakları öbek yapmış yakmaya uğraşıyordu ama bunu başaramadığı için hava beyaz dumanın ağır kokusuyla dolmuştu.

Bu dumanın arasından sen görünmüştün; anımsadığımdan daha zayıftın sanki.

Okyanusu aşarak senden kurtulacağıma inandığım için aylar boyunca yolculuk etmiş, pek çok şey görmüş, pek çok kişiyle tanışmıştım ama bütün bu uzaklık tam tersi bir etki yaratmıştı.

Sana duyduğum nefrette hiçbir değişiklik olmamıştı. Kocaman kuyruğunu fark etmeden ateşe değdirmiş bir tilki gibi alevleri peşime takmış yürüyordum sanki; nereye gidersem gideyim içimde bir öfke, yangından kaçma acısı ve arzusu vardı; yangın her yerde izliyordu beni, giderek büyüyor,

giderek zarar verici bir hal alıyordu. Anahtarımı demir kapının kilidine soktuğumda arkamda artık kuyruğum değil, koca bir ekin demeti vardı; samanlar kupkuruydu ve çatırdıyordu; sevimsiz bir ışık yayarak neşeyle yanıyordu.

Sen elinde süpürge yola çıkmıştın.

"Geldin!" diye bağırdın, elindeki süpürge düştü, süpürgenin tahta sapı tok bir sesle yerdeki taşa çarptı.

Seni, "Bana da öyle geliyor!" diye yanıtladım ve başka tek söz etmeden, Buck'un neşeli

havlamaları eşliğinde odama çıktım.

Sonraki haftalarda yırtıcı davranışlarımız gündelik halini aldı – ben senden nefret ediyordum, sen bu nefreti savuşturmaya çalışıyordun. Kendini daha güçlü hissettiğin günlerde bunu hafifletmeye bakıyordun ama senin antrenmansız bir boksörü andıran hareketlerin bende daha korkunç bir kızgınlık yaratıyordu. "Ne istiyorsun?" diye bağırıyordum; "Yok ol!" Sana "İhtiyar!" diye sesleniyor, kapıları tekmeliyor, sanki bir

mantra söyler gibi *geber geber geber geber geber geber*... diye yineliyordum.

Bu nefretin bende nasıl oluştuğunu anlamak çok zordu. Bütün karmaşık duygular gibi onu tek bir nedene indirgemek mümkün değildi, kişiliğin doğuştan eğilimlerine uygun olmayan bir dizi olay örgüsü söz konusuydu.

Çocukluğun erken yaşlarında dingin akan dere, ergenliğin ilk ışıklarıyla yağmurların coşturduğu bir ırmağa

dönüşmüştü; su artık yeşil değil sarıydı; her karşılaştığı engeli müthiş bir gümbürtüyle aşıyordu, girintilerinde her türlü çerçöpü, plastik torbaları, patlak topları, çıplak ve bacağı kopuk bebekleri, kırık dalları, karnı davul gibi şişmiş kedi ölülerini biriktiriyordu – birbirlerine gevşek bir şakırtıyla vuruyorlardı, takatsiz, hınç dolu ama birbirlerinden kurtulmaktan acizdiler; böylece çocukluktan itibaren yüzeyin altında pek çok şey birikmişti, o zamanlar bunları ne sen ne de ben görebilirdik: Söylenmiş ya

da söylenmemiş bir söz, fazladan bir bakış, eksik kalmış bir kucaklaşma –ortak bir ilişkide bulunan her türlü sıradan anlaşmazlık– yıllar içinde içimizde barut tozu deposuna dönüşmüştü.

İçimizde dedim ama aslında içimde demeliydim çünkü sen herhangi bir patlama oluşmasını önlemek için bütün gücünle uğraşıyordun.

Böylesinin daha iyi olacağını düşünürsen, susuyordun; daha yararlı olacağına karar verdiysen konuşuyordun, ama sessizliğin de sözlerin de daima

yersizdi. Senin bir tepki vermemen beni kızdırdığı zaman “Neden susuyorsun?” diye bağırıyordum. Söylediğinin sadece kışkırtma amacı taşıdığını düşündüğüm zaman da “Neden açıyorsun ağzını?” diye kükrüyordum.

Sonra, arada sırada kriz geçiriyordum. Elektrik beynimin içini işgal ediyordu, saldırgan termitler kafatasımın altında koşuşturuyorlardı, ışığı söndüren onlardı, çene kemikleriyle kabloları

kemiriyorlardı ve her şey karanlığa gömülüyordu.

Ve karanlıktan yeniden ele geçirilen dinginliğe ulaşıyordum. Ansızın içimde bir nehir değil, bir göl, küçük bir dağ gölü olduğunu hissediyordum; seher ışıkları dağların doruklarını pembeye boyuyor, gölün dibinde yağlı alabalıklar yosunlarla uyumlu bir şekilde yüzüyorlardı.

Evet, günün gecenin içinden doğması gibi gerçekten her şey yeniden başlayabilirdi. Pencereler açılıyor, eve temiz hava doluyordu; havayla birlikte

ışığın girmesiyle sanki artık karanlık hiçbir nokta kalmamış gibi oluyordu: Birlikte kek pişiriyorduk, alışveriş yapmaya çıkıyor ya da yeni kitap seçmek için kütüphaneye gidiyorduk.

“Neden almıyorsun haplarını?” diyordun bana ve ben gerçekten de iki-üç hafta boyunca sana boyun eğiyordum.

Dinginlik haftaları.

O günlerde soluk alabilmek, ateşlenmiş fitilin arkamda olduğunu hissetmeden çevreye bakabilmek, patlama korkusu olmadan uyuyabilmek ve uyanabilmek çok güzeldi.

Ama bütün güzel şeyler gibi kısa süreliydi.

Ansızın, sabahlardan bir sabah gözlerimi açıyordum ve huzurun bezginliğiyle yükleniyordum; bu düz ve sorumlu hayat bana ait değildi, eylemlerin el ele tutuşup dönen çocuklar gibi kaygısızca birbirlerini izlediği sağduyu benim dünyama ait değildi.

Kendimi canlı hissetmem için acıya gereksinmem vardı, acı damarlarımda hemoglobinle birlikte akmalıydı, gerçek varoluşun tek yolu buydu. Bunun asit, zehir, zehirli duman

olduğunu biliyordum, bütün içimi ve temas kurduğum her şeyi mahvedeceğini seziyordum ama gene de bundan vazgeçemezdim. İyilik, mantıklılık böyle bir enerjiye sahip değildi, bunlar gerçek bir yönden yoksun, solgun ve tekdüze duygulardı.

İyi olmak neye yarıyordu? Bir kukla hayatı yaşamaya, patates çuvalı gibi var olmaya, daha yüce iradelerin uyuşuk kurbanları olmaya.

Peki, iyilik neydi? Masum eylemlerin oluşturduğu bir bulut, herhangi bir ödüle

ulaşmak için aşılacak tortu, öğleden sonra talk showlarının sinir edici gevezelikleri. Ben böyle berbat bir malı ne yapabilirdim ki? Hiçbir şey, kesinlikle hiçbir şey.

Sabahtan akşama kadar sanki bir yanardağın ağzıymışım gibi dolaşıyordum, yüreğim ateşle doğrudan bağlantı halindeydi; büklümler, girintiler, çıkmaz sokaklar yoktu: Kor halindeki akışkan magma içimde hareket ediyor, belirsiz bir ritimle alçalıyor ve yükseliyor, kimi zaman çok dolu bir tas gibi dışarıya taşıyordu.

On, on bir, on iki yaşlarımdayken hâlâ divanda yanına oturup kitap okuyabiliyordum ama on üç yaşıma geldiğimde bıkma belirtileri göstermeye başlamıştım; on dört yaşımdayken öğrenmek istediğim tek öykü bana ait olandı.

Gene okumaya ayrılmış öğleden sonraların birinde – nisan ayıydı ama soğuk bir yağmur balkonumuzu dövüyordu– ansızın içimden başka bir insan çıktı. Senin en sevdiğin metinlerden biri olan

Binbir Gece Masalları'nı okuyorduk ki ben uflayarak ayağa fırlayıverdim.

"Bu saçmalıklara daha fazla dayanamayacağım!"

Duyduklarına inanamayarak, kitabı indirdin.

"Ne biçim konuşuyorsun sen?"

"Canımın istediği gibi konuşuyorum!" dedim ve kapıyı çarparak çıktım odadan.

Bütün çocukluğum boyunca yaşıtlarım televizyon programlarına boğulmuşlarken

sen benim hayatımı masallar, şiirler, olağanüstü öykülerle doldurmuştun. Okumayı seviyordun ve aynı tutkuyu bana da bulaştırmak istiyordun; belki de güzel şeylerle beslenmenin dehşete bir panzehir oluşturacağına inanıyordun.

Hayatımızın hatırladığım ilk ânından beri seninle benim aramda daima bir kitap olmuştu: İlişkileri yürütmek konusunda bildiğin tek yol buydu, senin dünyan, içinde büyüdüğün dünya, hatta Tevrat okumayı bırakıp romanlara geçen Yahudi kentsoylularının

dünyası buydu. Kitaplarla hayat daha iyi anlaşılabilir, derdin sık sık; okuma sayesinde duyguları derinlemesine kavrayabilirsin.

İsyan ettiğim bu muydu? Senin olayları anladığını iddia edişin mi? Yoksa hayallerimin dünyasını tanıdık bir biçimde her gün çiğneyip duran ölümsüz kişilere rağmen daha bilge bir insan olacağıma giderek daha huzursuzlaşmam mı? Duyguların derinliğini kavrayacağıma sadece yapaylığı algılamam mı?

Sanki akıp giden yıllar içersinde ilişkimizin yapısı pek

ehil olmayan eller tarafından kurulmuştu ama sonra katlar yükseldikçe kusurlar ortaya çıkmıştı; olduğu yerde sallanması için ufacık bir esinti yetiyordu. Borulara pek çok kahraman tırmanmıştı: Oliver Twist ve Michel Strogoff, Alaaddin ve Küçük Prens, Deniz Kızı ve Küçük Çirkin Ördek, Golem ve Hansel ile Gretel'in cadısı, Beyaz Dişi, Martin Eden, Uraschima ve Dibbuk'un çılgın dansı ile kirişleri gıcırdatan iri yapılı Ganeş. Bunların hepsi seninle benim aramda duruyorlardı; kimi oturuyor,

kimi ayakta dikiliyordu; yüzleri bize dönüktü, bedenlerinin gölgeleri bizim öykümüze düşüyordu; oysa ben ışık istiyordum, içtenliğin ve aydınlığın ışığını.

Ancak o ışık gerçekte görmek istediğim biricik yüzleri, yani anne ve babamın yüzünü görmemi sağlayabilecekti.

Evet, huzursuzluk dönemi annemin yeniden ortaya çıktığı dönemdi. O zamana kadar varlığı iyi kötü arka planda yer almıştı, biz ikimiz vardık ve bu

ilişki bize yetiyordu –ya da öyle olduğunu sanıyorduk–, dargınlıklar, yersiz sorular yoktu; günler sisin ortasındaki bir tren gibi akıp gidiyordu; her şey pamuklara sarılıydı, gerçek bir kalınlıktan yoksundu, raylara mecbur olmamız gidip bir yere toslamayacağımızın garantisiydi.

Derken bir mayıs sabahında uyanır uyanmaz bu evde onun hiçbir fotoğrafının olmadığının bilincine vardım: Ne salonda ne de mutfakta vardı; senin odanda ondan bir iz olmadığı gibi benim odama bir resim koymayı da akıl

etmemiştin. Onun görüntüsüne ilişkin biricik bulanık anı benim belleğimde kalandı ama ben o zamanlar küçüktüm ve görünümü yıllar içersinde uzun süre güneşte kalmış bir resim gibi solmuş, başka çizgilerle, başka öykü parçalarıyla karışmıştı.

Annem kimdi?

Onun hakkında bildiğim iki şey vardı: Otomobilini çarptığında ölmüştü ve Padova Üniversitesi'ne devam etmiş ama mezun olamamıştı.

O sabah mutfağa daldım, ateşin üzerinde süt vardı ve sen

altını söndürmek üzereydin.

“Onun resmi yok!” diye haykırdım.

“Kimin resmi?”

İçimde buzun üzerinde yürürken duyulana benzer bir ses işittim, boğazım bir an titredi ve sonunda söyleyebildim:

“Annemin.”

İki gün sonra benim komodinimin üstünde bal peteği dikişli elbise giymiş bir kızın siyah-beyaz fotoğrafı belirdi; bir salıncakta oturuyordu ve bu, bahçede hâlâ duran kırmızı dayanaklı salıncaktı. Fotoğrafı

aldığım gibi bahçeye, senin yanına koştum.

"Ben senin kızının resmini istemiyorum!" dedim. "Ben annemi istiyorum."

Yırtmadan önce arkasını okuyabildim: *Ilaria 1958*

Bunun üzerine odamda renkleri belli belirsiz bir polaroid resim belirdi; sigara dumanı dolu bir mekânda, elini çenesine dayamış, sanki birini dinler gibi duran genç bir kadındı bu.

3.

Şimdi biliyorum ki olaylar farklı ayrıntılara sahip olabilirler ve sınırlılığımız içersinde gördüklerimiz, neredeyse her zaman bütünün sadece bir parçasıdır. Belki anıların beni tedirgin etmesini istememiştin, belki senin acın henüz çok güçlüydü –aradan sadece on yıl geçmişti– ve evde

onun bir resminin olmasına katlanamayacaktın. Belki de onun bakışlarını ve yüzünü yüreğinin derinliklerine gömmeyi yeğliyordun; orada bir tapınak kurmuştun ve kaybının dayanılmazlığını o karanlık ve sessiz mekânda yaşıyordun.

Ne var ki o dönemde, ergenliğin iyilik ile kötülüğün çatıştığı öfkesi içinde gerçeğin sadece bir yönünü görebiliyordum: silme. Kızını yitirmiştin ve onu anımsamak istemiyordun, ruhun daha sapıkça bir davranışı olabilir miydi? Ve üstelik o kız, benim

annemdi; alacakaranlıkta yaşanan bir hayattan sonra erkenden ölmüştü.

Bana onun hakkında neredeyse hiçbir şey anlatmamıştın. Elbette ben de sorular sorabilirdim, önce biraz çekingenlik gösterir, sonra daha rahatlayarak bana anlatabilirdin ve o anları yaşayarak yüreğindeki buzlar erirdi; ben anılarıma bir ad verirdim, sen safralarından kurtulurdun; en sonunda birbirimizi kucaklar, uzun süre böyle kalırdık; yüzlerimiz gözyaşlarıyla ıslanmışken güneş arkamızda

batar ve çevremizdeki şeyler loş bir ışığa gömülürdü.

Bunu yapabilirdim ama yapmadım. Zaman çarpışma zamanıydı ve çarpışma yaşanmalıydı: duvar duvara, çeliğe, mermere, elmasa karşı. Hangimizin başı daha sertti, kimin yüreği daha vahşiydi, en sonunda kim ayakta kalabilecekti? Suçlayıcı takıntım olduğu için senin türdeşlerinin yavrularını çalan ve onları kendi yavrusu gibi büyüten hayvanlara benzediğine inanmıştım. Genç kalmak istiyordun, belki de kızını

kıskanıyordun ve bu nedenle onun kızını, biricik neşe kaynağını elinden almıştın. Sonuçta, bir biçimde senin arzun annemin hayatıyla iç içe girmişti; hayatıyla ve ölümüyle –artık buna inanıyordum– çünkü bunda da senin gizli bir sorumluluğun söz konusuydu.

Kimi zaman çocukluğumuzun bir noktasında birisinin bizi kenara çekmesinin, uzun bir değnekle, sanki duvara asılı bir coğrafi harita varmış gibi hayatımızın gelecek

günlerini bize göstermesinin ne kadar güzel olacağını düşünürüm. Bir tabureye oturur, çenemizi havaya diker, bize bu en gizemli topraklara girmek için en güvenli yolun hangisinin olduğunu anlatacak olan beyefendiyi (onun beyaz sakallı, haki giysili, coğrafya ya da doğa uzmanı olduğunu düşünürdüm) dinlerdik.

Neden kimse bize dikkat edilmesi gerekli noktaları haber vermiyor? Buz şurada daha incedir, orada daha kalındır, ilerle, kap, geri gel, dur, girme. Neden yapılmamış hareketlerin,

söylenmemiş sözlerin ağırlığını beraberimizde taşımak zorundayızdır? Vermediğim o öpücüğün? Kucaklamadığım o yalnızlığın? Neden doğduğumuz andan itibaren bu olağanüstü bulanıklık içinde yaşarız? Her şey ebedi gibi görünür, irademiz "ben" denen o küçük ve karmaşık nokta üzerinde egemenliğini kurmuştur, biz de büyük bir hükümdar gibi ona saygı gösteririz. Aslında söz konusu olanın bir operet prensi, maymun iştahlı, nazlı, yönetmek ve yönetilmekten aciz, kendi sınırlarının –bu

sınırlar da bir sahnenin değişken ve dar perdelerinden başka bir şey değildir– dışında bir dünya göremeyen biri olduğunu anlamak için gözleri bir an için açmak yeterlidir.

Dönüşümden bu yana kaç ay geçmişti?

Üç, belki de dört. O aylarda, didişmekle geçen aylarda hiçbir şeyin farkına varmamıştım; yürüyüşündeki başkalaşma, gözlerinde bir an için beliren o kaybolup gitme işaretlerini yakalayamamıştım.

Rüzgârın çok sert estiği, yerler buz tutmadan ekmek ve süt almaya çıktığım bir sabah eve döndüğümde ilk ipucuyla karşılaşmıştım; sen beni şaşkın bir gülümseme ile karşılamış, ellerini şöyle bir çırparak,

"Sana bir haber: Mutfakta ufolar var!" demiştin.

"Ne diyorsun sen?"

Güleyim mi, kızayım mı bilememiştim.

"Bana inanmıyor musun? Gel de gör, şaka yapmıyorum."

Mutfağı tepeden tırnağa inceledik; sen çekmeceleri, fırını, buzdolabını açarken

huzursuzluğun giderek artıyordu.

“Oysa bir an önce buradaydılar,” deyip duruyordun. “Sana burada olduklarını söylüyorum; şimdi seninle alay ettiğimi zannedeceksin!”

Kararsızlık içinde bakıyordum sana.

“Bu bir oyun mu?”

Alınmış görünüyordun.

“Yedi-sekiz taneydiler. Gazı açar açmaz fırının ocakları arasında belirdiler; söndürdüğümde lavaboya atladılar.”

“Ne yapıyorlardı peki?”

“Dans ediyorlardı. Ben müzik duymuyordum ama dans ettiklerine eminim.”

“Belki de borulardan kayıp gitmişlerdir.”

“Borulardan mı? Evet, belki de musluktan girip çıkıyorlardır.”

O günden sonra evde bizim dışımızda uzaylılar da yaşamaya başladı. Sana boş yere uzaylıların uçan dairelerden indiklerini, onları sadece NASA bilim adamlarının ya da içkiyi fazla kaçıranların gördüğünü, bir evin mutfağında dans

etmelerinin olanaksız olduğunu anlatıyordum. Zaten bahçeye inmiş olsalardı, bütün komşular onları görürdü ve ağaçlarımız tutuşurdu.

Beni sakin sakin dinliyordun ama bakışlarından kendi inancından vazgeçmediğini anlıyordum.

Günün birinde sana "Bence onlar ufodan çok dibbuk'a (cin) benziyordu," dedim. Canın ne çekiyorsa öyle düşün dercesine omuz silktin bana.

Senin tanımına göre onlar taze bezelyeler gibi yeşildiler, sertlikleri de aynen bezelye

gibiydi; kolları ve bacaklarıysa bir tür kertenkeleyi andırıyordu ama ayakta duruyorlardı. Kuyrukları kısa ve tüysüzdü, ağız ve burunlarının yerinde konuştukları, yemek yedikleri, soluk aldıkları bir borazan vardı. En beklenmedik anlarda ortaya çıkıp kayboluyorlardı, ya şömineden çıkıyorlar ya banyo küvetinde yüzüyorlar, yapışkan elleriyle çamaşır makinesinin penceresinden bize el sallıyorlardı. Kimi zaman uçtuklarını ya da minik keseli hayvanlar gibi perdelere tırmandıklarını görüyordun.

Artık dans etmekle yetinmiyorlar, gülüyorlardı da. Saçların dağınık, evin içinde yürürken öfkeyle "Bana gülüyorlar!" diyordun.

Hiç durmadan yürüyordun, hızlı hızlı ve aralıksız gidip geliyordun evin içinde; geceleri de sürdürüyordun bunu (bu şimdiye dek hiç yapmadığın bir şeydi), merdivenleri iniyor, çıkıyor, çekmeceleri açıp kapatıyordun; evin içinde balerin bir fare var izlenimine kapılıyordum, genetik bir aykırılık sonucunda ortalıkta sürekli *tik tik tik tik tik* dolaşan

bir fare...

Adımların bütün gecelerimin içinden geçiyordu.

Birkaç kez kalktım ve seni omuzlarından –ince ve kırılgandılar– sarsarak,

“Ne arıyorsun?” diye sordum.

Neredeyse kibirli bir tavırla baktın yüzüme:

“Anlamıyor musun? Kendimi savunmaya çalışıyorum.”

Bir sabah, daha seher vaktinde giyinik olarak ve emin adımlarla köye doğru yürüdün; bakkal saat sekizde seni dükkânın kapısında buldu.

O daha kepengini açmadan

“Ufolara karşı bir şey istiyorum,” dedin.

Seni bir güve tozu ya da musluk borularını açıcı sıvı önererek teskin etmeye çalışmıştı. Sen ise küçük yumruğunu tezgâha vurarak bağırmıştın:

“Bu utanç verici bir şey!” Sonra da kapıyı vurarak çıkmıştın dışarı.

O günden sonra köye alışveriş yapmaya indiğimde bana yapmacık bir umursamazlıkla “Anneannen nasıl?” diyenlerin sayısı artmaya başlamıştı.

4.

Çöküş, terk edilmiş bir evde yavaş ama kaçınılmaz bir biçimde ilerler; toz birikir, ısınmayan duvarlar kışın soğuğunu, yazın sıcağını emmeye başlarlar, hava değişimi olmadığı için sıcaklık ve nem evi bir saunaya çevirir, badana toz haline gelip dökülmeye başlar; bir süre sonra sıvalar da

duvardan kopmaya başlar ve eriyen karların çatıdan dökülmesi gibi yeri boylarlar. Bu arada şiddetli rüzgârlar ya da canı sıkılan serseriler yüzünden camlar kırılır. Meteorolojik değişimler kendilerini evin içinde daha kuvvetle hissettirmeye başlarlar, yağmur ve rüzgâr engel tanımadan eve dolar; aynı şekilde sıcak hava dalgası, yaprak yığınları, pis kâğıtlar, plastikler, dallar ve her türlü böcek, kuş, fare ve yarasa içeri girer; güvercin sürüleri yuva kurarlar, eşekarıları tavandaki bir kirişe yerleşirler,

kimi böcekler de avizeyi daha rahat bulurlar; zeminde boş kalan yerler hayvanların dışkısıyla bozulurken kemirgenlerin dişleri sağlam kalan yerleri un ufak eder.

Sonunda, bir zamanlar şirin bir ev olan yer şimdi sadece hayaletlerin dolaştığı bir yapıya dönüşür; kimsenin aklına bu evin kapısını açmak gelmez: Bu çok tehlikeli bir iştir; sızıntılar döşemeleri çürütmüştür; en ufak bir ağırlık alt kata düşme tehlikesi yaratır. Zemin çöker ve bir zamanlar evin hayatını oluşturan her şeyi beraberinde

sürükler: Mobilyalar birbiri ardına düşerler, saksılar, tabaklar, bardaklar, vazolar, resim albümleri, paltolar, ayakkabılar, terlikler, şiir kitapları, torunların resimleri, seyahat anıları alt kata inerler.

O uzun aylar boyunca, evin çürüme görüntüsü sürekli zihnimdeydi, önce bir odayı gözümün önüne getiriyordum, sonra onun bir anda değil yavaş yavaş yıkılmaya başladığını görüyordum; sanki çevremdeki gerçekliğin başka bir yapısı vardı –hareketli kum veya jelatin gibi–, nesneler

düşüyordu ama kırılmıyordu; sessiz hiçlik tarafından yutuluyordu ve bu boşlukta sadece hayaletler geziniyordu; yılan balıklarının kıvraklığıyla çatlaklardan girip çıkıyorlardı.

Ufolar, yıllar, belki de onyıllar boyunca senin beyninin bir köşesinde uyuklamışlardı, belki de uzaylılar konusunda seyrettiğin bir belgeselden takılmışlardı aklına, vantuzlu ayakları, borazan ağız ve burunlarıyla kafanın içine girmişler ve hiçbir hayat

belirtisi görmeden orada kalmışlardı. Sen yemek pişirir, konuşur, araba kullanır, kitap okur, müzik dinler, şiirleri ezbere tekrar ederken o minik koloni bir tür yarı uyku halinde duruyordu, menteşelerin düşmesini ve ötekilerden daha güçlü bir rüzgârın onları özgürleştirmesini bekliyordu.

Evet, ufo-dibbuklar borazanın çalışı oldular. O ilk belirtilerle birlikte telaşlanmalı, savaşa hazırlanmalıydım, oysa daha zırhımı bile kuşanmamıştım; evdeki savaşın başka bir cepheye kayacağını

tahmin edemezdim, tuzakları kuran artık ben olmayacaktım, iki cephede birden etkili olan görünmez bir düşman söz konusuydu.

Hem seni hem kendimi korumalıydım. Senin belleğin, içinde yaşanmayan bir evin çatısı gibi günden güne çöküyordu.

Hem çöküyor hem de hayaletlerle doluyordu.

Sonunda öyle bir noktaya vardık ki, seninle benim aramda bir kalabalık oluştu; bu uğursuz varlıklarla birlikte yaşıyorduk, ayağımızı bastığımız zemin bir

yufka kadar ince ve saydamdı.

Ufoların ortaya çıkmasından birkaç ay sonra doktoru çağırdım ve seni telaşlandırmamak için, onun benim için geleceğini söyledim.

O gün inanılmaz biçimde normal davrandın, masaya güzel bir örtü sererek bahçeye sofra kurdun, eski bir dostun olan doktora soğuk çay ile bisküvi ikram ettin. Onun aldırmazlık içinde sorduğu sorulara sen neşeyle yanıt verdin; sonra yakındaki tatillerden, onun

gelmek üzere olan torunundan, güllere dadanan böceklerle nasıl mücadele edileceğinden konuştunuz; birisi sana onları içinde sigara izmaritlerinin bulunduğu suyla sulamanın işe yarayacağını söylemişti.

Doktorun yorumu "Doğru," şeklinde oldu, "sigara bizi öldürdüğüne göre, böcekleri de öldürecektir."

Sana bakıyor, hayretler içinde kalıyordum. Mutfakta bulunan davetsiz konuklara ne olmuştu?

Çayırın sonunda karatavuğun biri ısrarla oranın kendi alanı olduğunu ilan

ediyordu, küçücük sinekler ıslak bir çiçek tarhının üzerine birikmişlerdi, batmakta olan güneş onların kanatlarına çarpıyor ve altın yaldızlı bir görüntü yaratıyordu; soframızın üzerinden gürültüyle geçen bir misafirböceğine baktın ve ayağa kalktın.

"Sizi biraz yalnız bırakayım, ortancalar susamışlardır."

Musluğun yanına kadar yürüyüşünü sessizce izledik; Buck senin peşinden geliyor, otların arasından kıvrılan siyah hortuma bakıp havlıyordu. Oynuyor muydu? Seni

korumaya mı çalışıyordu? Kim bilir?

Yalnız kaldığımızda doktoru bu dinginliğin ve normalliğin sadece görünürde olduğu konusunda ikna etmek için fazla uğraşmam gerekmedi. Belleği ve kişiliği saran hastalıklarda – diye açıkladı bana– başlangıçta bir tür kontrol söz konusu olurdu; hasta bilinçli olmadan yabancılar karşısında her zamanki davranışları sergilemeye çalışırdı; sanki olağanüstü bir utanç türü insanı korumak üzere ortaya çıkardı.

Ben Amerika'dayken bir kriz

geçirmiştin – bunu bilmiyor muydum? Olasılıkla iskemi söz konusuydu, beyne daha az kan gidiyordu ve hipokampus zorlanmaya başlıyordu; önce günler, sonra aylar, yıllar, sesler ve yüzler bir tsunamiye uğramış gibi çekip gidiyorlardı: her gelen dalga bir ayrıntıyı alıp açık denize, okyanusa, bir daha geri dönemeyeceği bir yere savuruyordu. Dayanma gücü bulan tek tük bilgiler de bu darbenin şiddetinden şekil değiştiriyorlardı.

Sen hâlâ çiçek tarhını suluyordun, havada asılı su

zerreciklerinin yarattığı ışık oyunu içinde hareket eden siluetini görüyorduk.

"Tedavisi mümkün mü?" diye sordum.

Doktor kollarını iki yana açtı.

"Pek az ya da hiç. Biraz sakinleştirici verebilirim."

"Peki ne kadar sürer?"

"Kalbi dayandığı sürece. Acımasız gibi görünüyor ama böyle. Akıl gidiyor ama kalp dayanıyor; kalp artık boş bir midye kabuğu haline gelen bedende bile yıllarca çarpmayı sürdürebilir."

Doktoru bahçe kapısına

geçirdiğimde, sen uzaktan el salladın, sanki okul gezisine gitmeye hazırlanan bir kız çocuğu gibiydin.

O gün bir sürprizle karşılaşmadan sona erdi. Bahçeyi suladıktan sonra eve girdin ve akşam yemeğini hazırladın. Pencereden ilk yaz havası giriyordu içeriye, mis gibi kokan, sıcak ve umut taşıyan bir havaydı. Kitaplardan konuştuk; sen *Buddenbrook Ailesi*'ni yeniden okumak istiyordun. "Sıkıcı değil mi?" diye sordum. "Hiç değil," dedin ve bana biracı Permaneder'i,

karısını ve bütün bu yıllar içinde zihninde kalmış olan roman kahramanlarını anlatmaya başladın.

Uyumaya gitmeden önce birbirimize iyi uykular öpücüğü verdik; Amerika'ya gitmemden önceden beri yapmıyorduk bunu.

Yatakta belki de bir şaka yaptığını, benimle dalga geçerek eğlendiğini, şimdi oyunun sona erdiğini düşündüm ve bu düşünceyle uyuyakaldım.

Ertesi sabah öfkeyle yatağıma eğilmiş yüzüne açtım gözlerimi.

“Terliklerimi çaldın!”

Birkaç hafta içinde tamamen yabancı bir insanla yaşamaya başladığımı hissettim, uzaylılar yok olmuşlardı ama onların yerini takip edildiğin korkusu almıştı.

Herkes ve her şey sana karşı elbirliği yapmıştı.

Fesat fısıltılardan, acı alaylardan, daimi hırsızlıklardan oluşan bir entrikayla yüz yüzeydin; terliklerin ve sabahlığın yok oluyor, çantan ve palton uçuyor,

evin anahtarları ve gözlüğün hiçliğe karışıyordu; birileri yemek yapacağın tencereleri ya da henüz pişirdiğin yemeği yürütüyordu, alışverişten getirdiklerimiz buzdolabından, el sabunu banyodan yok oluyordu. Artık ufolar olmadığına göre bütün bu kayıpların sorumlusu bendim; seni sinir etmek için alıyordum bunları ve kayıpları aratmakla senin hayatını cehenneme çeviriyordum.

Nalburdan bir sürü kilit ve zincir almıştın; bunlarla her şeyi bağlıyor ve kilit altına

alıyordun. Çeşitli anahtarları kaybetmemek için onları boynuna taktığın uzun, kırmızı bir kurdeleye bağlamıştın. Durup dinlenmek bilmeyen ayak seslerine eşlik eden bu tıngırtı bir fon müziği olarak o aylardan geriye kulaklarımda kaldı.

Beni akla hayale sığmayacak şeylerle suçluyordun ve kendimi nasıl savunabileceğimi bilemiyordum, ağzımı açıp edebildiğim tek tük sözler yanıcı madde etkisi yapıyordu, birkaç damlası senin patlamana yeterli oluyordu; müthiş

öfkeleniyordun, çene kemiğin kasılıyor, gözlerin kısılıyor, ince ellerin havayı tırmalamaya başlıyordu; saatler boyunca ağza alınmayacak lanetler okuyordun. Çekmeceleri açıp kapatıyor, hırsız gibi bir şeyleri daha gizli yerlere taşıyordun. Dolapları, buzdolabını, fırını açıp kapatıyordun. Merdivenlerden iniyor, çıkıyordun. Pencereleri açıp kapatıyor, sana pusu kuran birini yakalamak için ansızın pencereden dışarı bakıyor, giriş kapısı açıveriyordun. Birilerini gördüğünden emindin; çalıların

arkasında kötü gözlerle sana bakan varlıklar gizleniyordu, bunlarla ara vermeden mücadele etmek, tam zamanında yakalayıp vurmak gerekiyordu.

Seninle az da olsa işbirliği yapmak için değişik savunma taktikleri geliştiriyordum; büyülü olduğunu itiraf ettiğim bir düdük almıştım; bu, kötü yaratıkları uzak tutmaya yarıyordu. Gözlerini fal taşı gibi açıp elimden kapmıştın. "Sahiden mi? İşe yarıyor mu?" diye sorup dururken, belli belirsiz bir minnet duygusu

sezinliyordum.

Gerçekten de bir süre için işe yaramıştı.

Şimdi evin içinde, senin ayak seslerine, zincirlerin şıngırtısına bir de bu düdük sesi eklenmişti; yüksek frekanslı seslerden rahatsız olan Buck'un havlamaları da bu sese eşlik ediyordu. Bu cehennem senfonisinin ortasında kalan ben artık bir hayalet gibi dolaşır olmuştum. Uyuyakaldığın kısa sürelerde seni seyrediyordum: Yumruklarını sıkıyor, dudaklarını geriyor ve savunma pozisyonunda yatıyordun; yüz

kasların huzur bulmadan seğiriyor, gözlerin incecik kapaklarının altında hareket edip duruyordu.

Yüz hatlarını incelerken beni büyütmüş olan insana geri dönmeye çalışıyordum. Nereye gitmişti? Şimdi karşımda olan bu yaşlı kadın kimdi? Nereden çıkmıştı? Uysal ve nazik bir kadın nasıl olup da tam tersine dönüşmüştü? Bayağılık, öfke, kuşkuculuk, şiddet – nereden fışkırmıştı bütün bu pislik? Bunları her zaman içinde beslemiş miydi, yoksa bütün bu yıllar boyunca bunları

denetlemeyi başarmış da şimdi aklın sağlığını yitirmesiyle frenleri patlamış ve her zaman olmak istediği kişiliği mi sergilemeye başlamıştı? Yoksa bu bir dibbuk, dışarıdan içine girmiş bir varlık mıydı? Bu dibbuk'un benim içime de girmesi mümkün müydü?

Belki de bazı bilimkurgu filmlerinin robotları gibi, başlangıçtan beri içimizde – beyin zarının en dış ve en iç bölümleri arasında saklanmış olarak– kendi kendimizi yok etmek üzere gizlenmiş bir program vardı. Pekâlâ,

zamanlama ayarını kim kuruyordu? Ne kadar süreceğini kim belirliyordu?

Göklerde ufoların dışında Biri'nin bulunup bulunmadığı hakkında pek düşünmemiştim ama o uzun öğleden sonraları boyunca ilk kez bu konuya kafa yorunca kendi kendime bir yanıt bulmuştum: Gökyüzü boştu, öyle değilse bile, orada bulunan varlık aşağıdaki dünyada olup bitenle hiç ilgili değildi; her kimse o varlık, küçük oyununu yaratırken pek çok kez dalgınlığa kapılmıştı. Bir insanın kendi içinde böyle

müthiş bir bozulma formu barındırması başka türlü nasıl açıklanabilirdi? Onur ve akıl dolu bir hayat birkaç ay içinde nasıl böyle sıfırlanabilirdi? Bellek sanki üzerinden sünger geçmiş gibi böylece yok olabilir miydi? İyi yürekli bir Baba'dan söz eden müthiş bir yalan söylüyor olmalıydı! Hangi baba evlatları için böyle bir kadere razı olurdu?

Genellikle geceleri –senin daimi ayak, düdük ve kilit seslerinden kurtulabilmek için–

bahçenin en uzak noktasına sığınıyordum.

Dışarıdan bakıldığında ev gerçekten de hayaletli gemiye benziyordu: Anahtarların şıngırtısı eşliğinde senin aydınlık pencerelerin arkasında bir görünüp bir kaybolmanı görüyordum; anayoldan geçen kamyonların uğultusu, çevredeki köylerden yayılan köpek havlamalarının yankısı birbirine karışıyordu.

Rüzgârlı gecelerde tepemdeki kara çamlar bir geminin seren direği gibi gıcırdıyorlardı.

Orada iki büklüm oturuyor ve nihayet ağlayabiliyordum. Acıdan çok öfkeden ağlıyordum, gözyaşlarından tekmelere geçiyor, ağaç gövdelerine vurup duruyordum; kan bileklerimden akana kadar ağaçların gövdelerini yumrukluyordum. *Öldür beni*, diye bağırıyordum rüzgâra, sesimi yüksek tutuyordum ki, sözlerim uzaklara, ta yukarılara kadar ulaşsın. *Onu öldür, al götür, yok et, toza dönüştür! Onu istemiyorsan en azından beni al! Evet, Sen yukarıdaki, eğer varsan al canımı!* Sonra

kendimi yere atıyor, ayaklarımın dibinde korkuyla kuyruğunu sallayan Buck'a sarılıyordum.

Bir sabah, o gecelerden birinden uyandığımda, dileğimin yerine getirildiğini hissederek korkuya kapıldım: Her zamankinden daha uzun uyumuştum ve eve döndüğümde alışılmadık bir sessizlik vardı; ne ayak, ne düdük, ne zincir sesi vardı, ne de bir küfür duyuluyordu.

Birkaç dakikalık şaşkın bekleyişten sonra odanın

kapısını yavaşça açtım, cansız bedeninle karşılaşmaktan korkuyordum; aynı korkuyla bütün odaları gezdim ama sana ait bir iz yoktu.

Bunun üzerine peşimde Buck ile bahçeye indim ama sen ne ortancaların arasında, ne odunlukta, ne de garajdaydın. Otomobili almış olamazdın çünkü uzun zaman önce anahtarları yok etmiştim, dışarıya çıktıysan bunu yürüyerek yapmış olmalıydın ama yanından ayırmadığın çantan ve palton yerli yerinde duruyorlardı.

Kaybolduğunu bildirmek için jandarmaya gitmeye karar verdiğimde telefon çaldı: Arayan manavdı; üzerinde iç çamaşırların, yalınayak bir kavşakta karşıdan karşıya geçerken seni görmüş ve dükkânına götürmüştü.

"Tüneldeyiz," diye yineleyip duruyordun. "Baba, anne tüneldeyiz, başardık!"

Bir süredir takıntın bombardımanlar ve kapıyı çalan Almanlar olmuştu. Beni karşında gördüğünde tanımazdan gelerek düşmanca davrandın. "Ne istiyorsunuz

benden?” Ancak yanına yaklaşıp kulağına hava kuvvetleri savunma görevlisi olduğumu söyleyince elini bana verdin ve yorgun bir kız çocuğu gibi peşimden eve yürüdün.

O sabahtan başlayarak kaçışların ve mantıksız hareketlerin tehlikeli olmaya başladı. Ellerini fırının ocakları üzerinde yıkıyor, marmelat yemek istediğinde kavanozu açmak yerine onu kırıyordun ve hiçbir şey olmamış gibi camları da yutuyordun. Seni güvenlik nedeniyle bir odaya kapattığımda alarmın çaldığını

ve sığınağa koşmamız gerektiğini haykırıyordun; Buck kapıda belirdiğinde belki de onu eski bir Alman çobanköpeğine benzetip "Gestapo geliyor!" diye bağırıyor ve gözyaşları içinde saklanmak için koşuşturuyordun.

Düşmanca davranışlarda bulunan bir kişiyken şimdi senin için bir yabancıya dönüşmüştüm; benim kim olduğumu bilmiyordun. O aylar boyunca ayakta kalabilmek ve seni ayakta tutabilmek için pek sevdiğin Alaaddin'in cini gibi pek çok değişik insana

dönüştüm.

Oyun rüzgârlı bir aralık sabahında sona erdi. Alışverişten döndüğümde, bahçede yatıyordun; üzerinde geceliğin vardı, ayakların toprağa bulanmıştı ve Buck yanına oturmuş uluyordu. Hayaletlerinden biri seni kovaladığı için evden çıkmış olmalıydın, koşarken yerdeki köklerden birine takılmış, başını bir ağaca çarpmıştın. Sırtüstü yattığın yerde bir kolunu arkaya atmıştın, sanki otların içinde

yüzer gibiydin ve gülümsüyordun. Alnından aşağı kan akmıştı ve gözlerin, kapaklarının altında nihayet durmuşlardı.

5.

O sabah değil, üç gün sonra bir hastane koğuşunda can verdin.

Ölüm meleği alevli kılıcıyla seherden önce indiğinde ben evdeki yatağımda huzursuzluk içinde dönüp duruyordum. Buck bunu hissetmiş olmalı, sabah uyandığımda beni her zamanki gibi bahçede beklemiyordu; sık

sık ortadan kaybolduğu için meraklanmadım ama öğleden sonra tasmasındaki numarayı okuyan biri beni aradı: Hastaneye yakın bir yolda ezilmişti, belki seninle vedalaşmak, belki de öbür dünyaya yapılacak yolculuktan yararlanmak istemişti. Bana bedeninin yakılmak üzere götürüldüğünü söylediler.

Senin bedenin gömülürken sadece dört-beş kişi vardı: komşularımız ve hâlâ ayakta durabilen iki eski dostun. Rahip

bir otomobil satıcısı gibi konuşuyordu; ürünün iyiliğini abartmak isteyen biri gibi alışılmış sözler söylerken bıkkınlığı halinden belli oluyordu.

Yılın sonuna birkaç gün kalmıştı, mezarlığın çıkışında hepimiz müthiş bir rüzgârla karşılaştık.

Otobüste bir grup çocuk şamata yapıyordu, çok içmiş olmalıydılar, içlerinden biri başına Noel Baba şapkası kondurmuştu, bir tanesi de yaşayan bir ölü maskesi takmıştı.

Eve döndükten sonra uyumaktan başka bir şey yapmadım. Üç-dört gün boyunca rüyasız ve çok ağır bir uyku uyudum. Ev soğuktu, esen şiddetli rüzgâr kepenkleri hızla çarpıyor, bu gürültü bir kurşun sesi gibi beni uyandırıyordu.

Yeniden hareket etmeye başladığımda gündelik hayat içinde eksikliğini hissettiğim sen değildin, Buck idi: Onunla konuşmayı sürdürüyordum, onu arıyordum, tabağımdan artanları ona ayırıyordum;

köpek barınağına gitmek ve başka bir köpek seçmek arzusunu şiddetle duyuyordum ama sonra biten bir hayatın ardından yapılması gereken binlerce işlem arasında kaybolup gittim.

Hâlâ senin yokluğunla ilgili bir keder duyamıyordum. Odalar boştu, sona ermiş bir tiyatro oyununun sonundaki sahne gibi sessizliğe gömülmüştü, artık ne ayak ne öksürük sesi vardı.

Yas tutması gereken yanım zamanından önce bitkin düşmüştü, senin o çok hızlı

çöküşünün şiddeti ve çaresizliği yaratmıştı bunu; ölümünü bir tür rahatlamayla karşılamıştım: Nihayet acı çekmekten kurtulmuştun.

Zaman, günün birinde benim için ne kadar önemli bir kişi olduğunu bilerek seni belleğimin derinliklerinden çekip çıkartacaktı.

Bütün bürokratik işlemleri bitirdikten sonra ne yapacağımı bilemedim; senin hastalığın her türlü enerjimi emip bitirmişti; acı duymuyordum, tek hissettiğim kaybolmuşluk duygusuydu.

Kimsin sen, diye soruyordum kendime, büyüyünce ne yapacaksın?

Bu konuda hiçbir fikrim yoktu.

Bora bütün bir ocak ayı boyunca olağanüstü bir yoğunlukla esti, birkaç kez kar yağdı, karacalar filiz bulma ümidiyle bahçemize kadar indiler.

Ateşin karşısındaki koltuğa gömülmüş, yanımda kitaplarımız (hepsinin üstünü toz kaplamıştı) oturuyordum ve hâlâ bana üç küçük domuz masalını anlatan sesini

işitiyordum: *“Üfleyeceğim, üfleyeceğim ve her şeyi yıkacağım diye uluyordu kurt kapının altından.”*

Sonra beni rahatlatmak için “Bizim evimize girmesine imkân yoktur,” diyordun, “bu ev sağlamdır, tuğladan yapılmıştır, hem de kum üstüne değil Carso kayalıklarının üstüne inşa edilmiştir.”

Temeller ve kökler aynı şeydir, diye ekliyordun, ayakta sağlam durmaya ve rüzgârın şiddetiyle yıkılmamaya yarar, diyordun. Bir eve dayanıklılık vermek için çok derinlere kadar

kazmak gereklidir, aynen ağaç köklerinin yıllar boyunca toprağın karanlıklarında yaptığı gibi. Amerika'daysa, diyordun, evleri çadır gibi toprağın üstüne koyuverirler ve bu nedenle bir kurdun nefesi bile kocaman kentleri yerinden sökmeye yeterlidir.

Evin sessizliği içerisinde artık senin sözlerin bana emniyet vermiyordu; rüzgârın pencere pervazlarından sızarak *bitti, bittiiiii* diye tekrarladığını hissediyordum; aynen küçükken hızla dönen çamaşır makinesinin *hepsi boşuna, her*

şey mahvolacak dediğini sanmam gibi...

Gece yarısı giriş kapısının boranın darbelerine dayanamayarak inlemesi gerçekten de, birisinin *Gestapo* diyerek kapıyı tekmelemesi hissini veriyordu.

Gündüzleri rüzgârdan sakınacağım yerde onunla yüzleşmeye çıkıyordum, Don Quijote'nin yel değirmenlerine doğru yürümesi gibi ben de rüzgâra doğru koşuyordum. *Öldür beni, arıt beni, çal beni, götür uzaklara, buradan uzaklara, bu hayattan kopart*

beni, diye yineleyip duruyordum içimden.

Az uyuyor, çok az yiyor, kimseyi görmüyordum; tasarılarım yoktu, kendimi ringin ortasındaki bir boksör gibi hissediyordum. Yıllardan beri kendimi ısıtmıştım, jab ve uppercut çalışmış, son karşılaşmaya hazırlanmak için ip atlamıştım ve rakibim önceden haber vermeden ansızın maçı terk etmişti. Ben hâlâ zıplamayı sürdürüyordum ama karşımdaki tek düşmanım kendi gölgemdi.

Mücadele fırsatı olmadığı

için hayatım rüzgâra kapılmış boş bir torba gibiydi, kendi iradesiyle değil, rüzgârın istediği yöne savruluyordu.

Geleceğim hakkında hiç düşünmemiştim.

Çocukken belli belirsiz hayallerim vardı: Bunlar (elinde işaret levhası, başında kırmızı şapkası olan) istasyon şefi ya da bir geminin kaptanı, bir sirkte cambaz veya köpek terbiyecisi olmak gibi hayallerdi ama hayal olmaktan öteye gitmiyorlardı; gerçekle hiçbir pratik bağları yoktu; ergenliğimden sonra sana bağımlı olmaktan başka hiçbir

görevim olmamıştı. Şimdi sen dâhice bir çalımla alanı terk ettiğinden beri, ben evin içinde Pavlov'un köpeği gibi yürüyor, zincirimi çekiştiriyor, dişlerimi gıcırdatıyordum ama beklediğim zil hiç çalmıyordu.

Şimdi dünyada tek başıma kaldığımdan beri, günlerimin ne gibi bir anlamı vardı? Sen varken ne anlamı vardı ki? Genel olarak bütün insanoğullarının günlerinin ne anlamı vardır? İnsanlar hangi nedenle hep aynı davranışları tekrarlar? Alışkanlıktan mı, sıkıntıdan mı, değişik bir şey

hayal etmekten ya da kendi kendilerine soru sormaktan aciz olduklarından mı? Belki de korkudan böyle davranıyorlardı çünkü daha önce çiğnenmiş olan bir patikayı izlemek daha kolaydı.

Süpermarket arabasını itelerken neon ışıkları altındaki beyaz yüzlere bakıyor ve kendi kendimi sorguluyordum: Hangi hayatın anlamı vardır? Hayatın anlamı nedir? Yemek yemek mi? Ayakta kalabilmek mi? Üremek mi? Bunları hayvanlar da yapıyordu. Peki, o zaman biz neden iki ayağımız üstünde

yürüyorduk ve ellerimizi kullanabiliyorduk? Neden şiir yazıyor, tablo yapıyor, senfoni besteliyorduk? Sadece midemiz dolu olduğu, soyumuzu garanti etmeye yetecek kadar çiftleştiğimiz için mi?

Hiçbir insan dünyaya kendi isteğiyle gelmez. Hiç bize danışılmadan kendimizi sahneye atılmış olarak buluruz; kimimiz başrolü kapmıştık, kimimiz basit figüranlardık, bazıları oyun bitmeden sahneden çekilir ve temsili – günün programına uygun olarak gülerek, ağlayarak ya da

sıkılarak– koltuklardan seyrederdi.

Bu aşikâr zorbalığa karşın bir kez doğduktan sonra kimse gitmek istemez. Neden? Bu bana bir çelişki gibi görünüyordu: Dünyaya gelmeyi ben arzulamıyorum ama bir kez buraya vardıktan sonra da gitmek istemiyorum. Peki o halde bireyin sorumluluğunun anlamı nedir? Seçen ben miyim, yoksa seçiliyor muyum?

Gerçek eylem –insanı yücelten ve onu hayvandan ayırt eden– insanın ne zaman çekip gideceğine karar vermesi midir?

Dünyaya gelmeyi ben seçmiyorum ama elveda diyeceğim ânı kendim seçebilirim: Binmek benim arzum değildi ama inmek öyle olabilir.

İyi ama nerede binmek ya da inmek? Bir aşağı ve yukarı var mı? Yoksa mutlak bir boşluk mu söz konusu?

Senin ölümünden sonra evle ilgili olarak aklıma takılan imge bir istiridye kabuğuydu. Daha altı yaşıma basmamıştım ki, sen Gradolu yaşlı bir balıkçıdan bir

istiridye kabuğu almıştın; kulağıma dayadığında söylediğin sözler hâlâ aklımda: “Duyuyor musun? Denizin sesi geliyor.”

Bir süre durup dinlemiştim, sonra birdenbire seni korkutan ve aynı zamanda rahatsız eden o mutlak ve durdurulamaz ağlamalarımdan birini tutturmuştum.

“Neden? Ne oldu?” diye yineliyordun.

Seni yanıtlayamıyordum, onun içinde denizin değil, ölülerin iniltileri olduğunu, bu alışılmadık uğultunun onlardan

çıktığını, dile getirilemeyişin bütün şiddetiyle kulaklarımıza aktığını, oradan yüreğimize indiğini ve yüreğimizi patlatana dek ezdiğini söyleyemezdim sana.

Bu kabuk bir zamanlar bir karındanbacaklıyı misafir etmişti (hani yayladaki evin onlarca yıl boyunca bizim ailemizin koruyucu kabuğu olması gibi), sonra bir yengeç ya da denizyıldızı onu yemiş ve kalsiyum karbonattan oluşan kabuğu boş bırakmıştı: İçine sızan su onu sedefe benzeyene dek parlatmıştı, şimdi de iç

büklümlerinde o aralıksız ses yankılanıp duruyordu.

Bizim evde yaşayanlar da aynı kaderi paylaşmışlardı: Hepsi ölmüştü ve rüzgâr onlardan kalan bütün anıların üzerinden geçerek hepsini cilalamıştı. Sarmal büklümler arasında tek başıma dolaşıyor ve bir labirentte kaybolduğumu hissediyordum. Kimi zaman yalnızca bu evin içinde kalarak, sadece arayarak, kazarak ve dinleyerek, sabit olan bir noktaya ulaşabileceğimi sanıyordum.

Rüzgâr da bir sesti, ölülerin

iniltilerini, onların ayak seslerini, birbirlerine söyleyemediklerini taşıyordu.

Duvarları giderek daha düz, daha saydam olan bu evde tek başıma oturdukça, fotoğraftaki sigara dumanına sarmalanmış kadını düşünmeye başladım. Onun sesinin tonunu ya da elinin sıcaklığını anımsamaya çalışıyordum, ortadan kaybolmasından önce bizi birbirimize bağlamış olabilecek bir şeyi merak ediyordum.

Onun hakkındaki her şeyi

bilmek isterdim ama artık soru sorabilecek kimsem kalmamıştı.

Nasıldı, kimdi, ne gibi zevkleri vardı ve –beni hepsinden çok ilgilendiren– beni neden dünyaya getirmişti?

Boş odalar arasında dolaşarak ona seslenmeye başladım.

Bu adı telaffuz etmeye utanıyordum, sana ihanet ediyormuşum gibi geliyordu: Yirmi iki uzun yıl boyunca hep "anneanne" demiştim ve şimdi ansızın sadece "anne" demek istiyordum.

Soyağacı

1.

Ana-babamız kimdir, bizi yaratan o yüzlerin arkasında ne vardır? Milyarlarca insan arasında sadece iki insan, yüz milyarlarca sperm arasında sadece bir tanesi. Annemizin ve babamızın çocuğu olmadan önce milyarlarca bileşenin ve – yapılmış ya da yapılmamış– seçimin sonucuyuz; üstelik bu

konuda bize ışık tutacak kimse yoktur. Hangi nedenle o sperm de daha sağdaki değildir? Sadece o mu ihtiyaç duyulan insanın özelliklerini belirleyebilir? Hangi bebek Leonardo olur, hangisi musluk tamircisi veya korkunç bir cani? İyi de kimin ihtiyacı söz konusudur? Ne için ihtiyaç? Bütün bu hayatlar kimin işine yaramaktadır?

Her şey bir lokanta mönüsünde olduğu gibi önceden belirlenmişse, Leonardo, başka biri değil, sadece Leonardo olabilecekse, aynı şey musluk

tamircisi ve korkunç katil için de geçerliyse, bütün varoluşumuzun ne anlamı olabilir? Gerçekten bir montaj kutusunun içindeki parçalarla mı yapıldık? Her kutunun üstünde bir proje numarası mı yazılıdır?

Belki, yukarıda gökyüzünde birisi –hamarat bir ev kadını gibi– şuna karar veriyordur: "Bugün dört yüz musluk tamircisi, seksen kadar katil ve kırk iki bilim adamı."

Belki de bir sürü insanın söylediği gibi gökler boştur ve olaylar bir hareketle süregelir:

Madde uzak bir dönemde birleşmeye başlamıştır ve artık durması olanaksızdır, sürekli daha karmaşık formlar çıkartır ortaya. Bizi yukarıda birinin var olduğuna inandırmaya çalışan büyük kandırmaca bu karmaşıklığın ta kendisidir.

Neden o sperm ve neden o adam? Neden o kız da, yanındaki bankta oturan değil? Nasıl oluyor da belki de birkaç saat öncesine kadar birbirini tanımayan iki kişi, birkaç dakikayı aşmayan bir olay yüzünden bizim anne ve babamız oluyor? Onları hiç

tanımamış olsak da, kader bizim dünyanın öteki tarafında birine evlatlık verilmemizi uygun görse de, birinin ve ötekinin yarısı olmak bizim kaderimiz midir?

Her durumda biz onlarız.

Onlar, onların ana-babaları, ana-babaların ana-babaları ve soyağacının en üstündeki yapraklara kadar uzanan bu silsilenin özellikleri –dedenin böcek merakı, büyük büyükannenin şarkı söyleme tutkusu, üç kuşak önceki dedenin iş hayatı başarısı, öteki dedenin alkolikliği, farklı

kuzenlerin her şeyi mahvetme arzusu, iki amcanın intihar eğilimi, bir büyük halanın ruh çağırma takıntısı– işte bütün bunlar saatli bir bomba gibi bizim içimizde saklı duruyor: Saatin zaman ayarını kuran biz değiliz, o bizim haberimiz olmadan en baştan ayarlanmıştır. Tek bilgelik, bunu bilmek, içimizde her an denetlenemeyen bir şeyin patlayabileceğinin bilincinde olmaktır.

Böylece –milyarlarca benzerinin arasından– bir kadın ve bir erkek, hayatlarının bir

noktasında karşılaşıyorlar ve birkaç dakikadan onlarca yıla uzanan bir zaman aralığında, kendilerini bir başka hayat formunda yineliyorlar.

En gelişmiş araştırmalara göre, bu çiftleşmenin kökeninde göçmen kuşlarda olduğu üzere koku alma duygusu yatmaktadır.

İnsanoğlu burnuyla karşısındaki insanın gametlerinin kendininkilerle birleşmesi gerektiğini anlar. Bunun bir nedeni ya da belkisi yoktur, sadece hayatın yasası ırkın niteliğinin her şeyden üstün olması gerektiğine karar

vermiştir ya da öyle görünmektedir.

Demek ki birleşmeyi akla getiren burundur çünkü bu olağanüstü organ (atalarımızın sağlıklı mirası) hedefini asla şaşırmaz, zaman olarak emir kipi kullanır: Şunu yap, bunu yap, ancak öyle yaparsan senin soyun bir yıldız gibi uzun süre parlayacaktır.

Burun mu, kader mi?

Türün en iyisi mi, tükenmek bilmeyen ve açıklanamayan aşk ihtiyacıyla insanların kırılganlığı mı?

Babamın gençlik haline ilişkin sahip olduğum tek görüntü –sonradan babam olduğunu keşfettiğim kişi– bir grup fotoğrafına ait. Ayakta annemin yanında duruyor, sanki bir şeyi kutlarmış gibi ellerinde birer kadeh tutuyorlar –bu bir toplantı mı, kutlama mı, anlaşılmıyor–, annem, aşağıdan yukarıya doğru efendisini süzen bir köpeğin sadakatiyle ona bakıyor, sigarasının dumanı, odaya yayılmış dumana karışıyor. Fotoğrafın arkasına kurşun kalemle bir tarih atılmış: *Mart 1969*.

Bu resim, birkaç halının altında duran büyük, mukavva valizin içinden çıkan pek çok aile fotoğrafının arasına karışmıştı. Kimi farklı renklerde kurdelelerle bağlanmış, kimi plastik torbalar içinde karışık olarak atılmış mektupların yanı sıra Salsomaggiore'den, Cortina'dan, Piramidi'den, Porretta Terme'den atılmış kartpostallar, tren biletleri, müze girişleri, düğün ve doğum partilerine davetiyeler, taziye mesajları buldum; bunların altından, bavulun en dibinden dört ya da

beş defter ve kapaklarından anlaşıldığı üzere değişik zamanlara ait ajandalar çıktı.

Sadece senin açıklayabileceğin nedenlerle sakladığın iki kutu iğne (bir kutu çengelli iğne, bir kutu renkli başlı topluiğne), kırık bir makas, içinde her boy ve renkten düğmelerin bulunduğu eski bir karamela kutusu, bir silgi, bir tüp kurumuş yapıştırıcı, bir kutu İsveç kibriti, amatör Latince Meraklıları Derneği'nin broşürü, savaş sonrası trenlerin tarifesi, birkaç yemek tarifi ve zamanın ya da

farelerin kapağını yok ettiği bir İncil de gene bu valizin içindeydi.

Toza bakılırsa bu valiz yıllardan beri açılmıyordu, sen çok uzun zamandan beri yukarıya çıkmamıştın, benim de aklıma bile gelmemişti. Geriye dönmek ve geçmişi keşfetmek bir hastalık ya da bir boşluk gibi, ancak beklenmedik ve tüyler ürpertici değişiklikler olduğu zaman gündeme geliyor: O zaman merdivene ve cesarete başvuruluyor çünkü tozların arasına tırmanmak ve valizi açmak için her ikisine de ihtiyaç

duyuluyor: Valizin içinde –hepsi bir araya toplanmış olarak– söylenmemiş sözler, yapılmamış eylemler, tanınmamış insanlar bulunduğu için en ufak bir çarpışma hayaletlerin zincirlerinden boşanmasına yol açıyor.

Karşıma ilk çıkan babamın değil (zaten onu tanımama olanak yoktu) annemin hayaleti oldu. Bir günce, bir mektup paketi ve birkaç dağınık fotoğrafın arasından fırlayıverdi.

Her şeyi özenle elime aldım ve salona indim; yukarıda,

onların mekânında kalmak istemedim; incinebileceğimi hissettim. Yalnızlığımı hissetmemek için televizyonu açtım ve koltuğa oturdum.

Günce, Floransa tarzı kartondan yapılmıştı ve üzerinde minik zambaklar vardı. İlk sayfasına birisi kırmızı bir kalemle ve kocaman harflerle İSYAN yazmış ve altını üç kez çizdikten sonra sayısız ünlem işaretiyle sonlandırmıştı.

14 Eylül ’69

Aziz Haçın Yüceltilmesi Yortusu

Bir haçta yüceltilecek ne vardır ki sanki? Hah! Bugün yüceltilmesi gereken tek şey benim ilk özgürlük günüm olması! Trieste’nin zehirli havasından, ailenin tutsaklığından kurtuldum.

Seçimimi kabul ettirmem kolay olmadı. “Aynı fakülteler Trieste’de de var, neden bir başka kente taşınma masrafı yaratıyorsun?”

Gene de sandığımdan daha çabuk ikna oldu Mumya; büyülü sözcük "özerklik" oldu: "Kendi özerkliğimi sınamak istiyorum," dedim. Yüzü aydınlandı. Eğer amacın buysa, dedi, kabul ediyorum. Yanıtı her ne olursa olsun, yine de çekip gideceğimi söyleyebilirdim. Artık reşit oldum ve canımın çektiğini yaparım.

Temmuzda buraya geldim ve panodaki ilanlara yanıt vererek hemen bir ev buldum. Gerçek bir kovuğa benzeyen evi Comelico'dan gelen ve tıp okuyan Tiziana ile

paylaşıyorum.

Aslında evde pek oturmuyorum, kendimi yıllardan sonra çitin dışına çıkabilmiş bir köpek gibi hissediyorum, havayı koklayarak, gözlerimi hayretle faltaşı gibi açarak her şeyi denemek ve anlamak için sürekli dolaşıyorum.

21 Eylül

Alışveriş yaptım, bir hafta yeter bana!

27 Eylül

Aldığım şeylerin yarısı buzdolabından yok oldu. T.'yi sorguya çektim ama her şeyi reddediyor. Kavga etmekten kaçındım.

2 Ekim

A.'dan telefon. Telefon çaldığında daha uyuyordum. Bana boranın çok şiddetli

estiğini, bahçedeki bir ağacın gövdesinin kırıldığını söyledi. "Bu beni ne ilgilendirir ki?" dedim ve kapattım telefonu. Çok iyi biliyorum, bu beni kontrol etmek için bir yöntem.

13 Ekim

İlk ders. Sınıf çok kalabalık, geç geldim ve ayakta kaldım. Profesörün yaşlı ve eski bir faşist olduğu söyleniyor. Konuşurken sınıfta gergin bir hava var, bir taraftan ötekine

kâğıt toplar uçuyor. En sonunda programı açıkladığında bir grup ayağa kalktı ve ıslıklamaya başladı; sonradan çoğunluk onlara katıldı. Hoca arkasından gülenlerden kaçmak için sessizlik içinde ve kocaman adımlarla dışarı çıktı.

15 Ekim

T. hiç alışveriş yapmıyor ve asalak yaşamak için benim yapmamı bekliyor. Cimrinin teki ve bir gün bunu suratına

söyleyeceğim.

30 Ekim

Gene seher vakti aradı; öğrencilerin hayatının çiftçilerin hayatına benzediğini sanıyor herhalde. "San Giusto Yortusu köprü oluyor," dedi, "neden gelmiyorsun?" Yücegönüllülük gösterdim ve ona şu yanıtı verdim: "Çünkü ders çalışmam gerekiyor!" Sonra arkamı döndüm ve uyumaya devam ettim.

4 Kasım

Bugün uyandığımda yaşamakta olduğumuz günleri düşündüm. İnanılmaz. Her şey çılgınca bir hızla değişiyor, artık ikiyüzlülüğe, töreciliğe, adaletsizliğe yer yok; sanki hepimiz aynı anda gözlerimizi açmış ve bunun böyle süremeyeceğini anlamış gibiyiz. Kandırmacaların sonu geldi! Köleliğin sonu geldi! Patron artık işçisini sömüremez! Erkek kadını sömüremez! Din,

insanlar üzerinde baskı kuramaz.

Gelecek günlere damgasını vuracak söz özgürlüktür. İşçiler, kadınlar, çocuklar için özgürlük; çocuklar da eğitimin katı ve donuk kafesine konamazlar. Kanatlarını kırpmamak gerekir, ancak doğal ve özgür davranmakla farklı bir dünya doğacaktır ve bizler –evet bizler– bu devrimci değişimin kahramanları olacağız!

18 Kasım

Dil felsefesi dersi başladı. Dersi anlatan hocanın birkaç tel saçı ağarmış ama bu onu daha da çekici kılıyor. Sakallı tek hoca. Herkes onu dikkatle dinliyor. Sınıftan çıkarken yeni sınıf arkadaşım C.'ye "Bu Profesör Ancona hiç de fena değilmiş," dedim. Kurnaz bir tavırla gülümsedi: "Bunun farkına varanın bir tek kendin olduğunu mu sanıyorsun?"

2 Aralık

Beni özbilinç birliğinin toplantısına sürükledi. Başlangıçta biraz utandım, bütün kızlar bedenlerinden söz ediyorlardı. Onlara göre atalardan gelen suçluluk duygusunun parçalanması sayesinde bedenlerini tanımayı öğrenmişler; hayal güçleri de aynı biçimde inanılmaz bir şiddete maruz kalmış; öyle ki çocukken sadece bebeklerle ve oyuncak tencerelerle oynamak zorunda kalmışlar.

"Köleliğin başlangıcı!" diye bağırdı içlerinden biri ve hepsi alkışladılar.

Sıra bana gelmek üzereydi ve ne söyleyeceğimi bilemiyordum ama ansızın zihnimde babamla yaşadığım bir olay canlanıverdi: Altı ya da yedi yaşındaydım ve yemekten sonra son derece dikkatli yürüyerek salona kahvesini götürmüştüm. "Ne cici bir ev kızı," yorumunu yapmıştı gülümseyerek.

Olay şimdi aydınlandı; şu âna kadar içimde bu damgayla yaşamıştım; bu bir ağırlık, varacağım noktayı belirleyen işaret olmuş. Peki ya ben beyin cerrahı olmak ya da uzaya giden bir gemide yer almak

isteseydim ne olacaktı? Sözcüklerim dikkat çekti ve onay aldı. Uslu kadıncıkların ve bütün kanat budayıcıların canı cehenneme! Toplantıdan çıktığımda kendimi hafiflemiş hissediyordum.

27 Aralık

Çarpışmayı savaşa çevirmemek için Noel'i evde geçirdim. Her zamanki gibi dul arkadaşlar, bunalımlı kadınlar, yortuyu kiminle geçireceğini

bilemeyen uzak akrabalar bir araya gelmişti; böylece hem hep bir arada olmuş hem de kendimizi iyi yürekli hissetmiştik.

A. her zamanki gibi kurban rolünü oynuyordu; iki tüm gün boyunca yemek pişirmek zorunda kaldığını yineleyerek alkış ve övgü sözleri toplamayı bekliyordu ve öyle de oldu. Ne olsa senaryoda hep aynı şey yazıyordu: Komedi sonuna kadar oynanmalı, hiçbir replik değiştirilmemelidir... "Harika bir akşamdı canım, çok teşekkürler," diyerek öpücükler

verildi; "Yok canım, pek bir şey yapmadım," yanıtıyla iç ba-yıcı oyun sona erdi.

Simli telleriyle yılbaşı ağacı da, İsa'nın doğumunu canlandıran sahne de son derece iç bayıcıydı; evrensel beyin yıkama tarzının azami temsili olan bu kutsal aile, iki bin yıldır kutsal hiçbir özelliği olmayan ama gene de öyleymiş gibi davranan, kadehlerindeki saf zehri yudumlarken gülümsemeyi sürdüren normal aileleri iğdiş etmekte.

Akşam yatağıma yattığımda Meryem Ana'nın geçmiş

dönemlere ait kadının simgesi olduğunu düşündüm; o, aynı zamanda en fazla sömürülmüş kadın! Çünkü cinselliğin tadını çıkartamadan bir evlat sahibi olmuş, gebe kalmak için Kutsal Ruh'un gözlerine bakması yetmiş, üstelik iki bin yıldan beri o sersem ifadeyi yüzünden silememiş.

Böylece, sabah yola çıkmadan önce ona bir iyilik yaptım ve İsa'nın doğumunu temsil eden sahnede, Hz. Yusuf'un yanına üzerine "idare et" yazılı bir pusula bırakarak Meryem Ana heykelciğini

yürüttüm ve onu benimle birlikte hava almaya götürdüm.

Otobüse binmeden önce, onu durağın arkasındaki duvara bıraktım. Umarım birisi onu alıp götürür, biraz hava aldırır, yitirdiği zamanı ona geri verebilir.

31 Aralık

T. karlar içindeki vadisinden dönmediğinden bu akşam için büyük bir parti düzenledim. Alışveriş yaparken Profesör A.'yı

gördüm ve kalbim hop etti. Onu selamlamak isterdim ama çekingenliğim ağır bastı, olasılıkla bana şaşkınlıkla bakacaktı; bütün öğrencilerini hatırlayacak değil ya! Market arabasını iterek uzaklaşırken bana baktığını hissettim; kömür karası gözleri var ve konuşurken gözleri birer kıvılcım gibi parlıyor. Belki de bu nedenle iki kürekkemiğim arasında bir sıcaklık hissettim.

Elveda eski yıl, seninle tüttürdüğümüz barış çubuğunun dumanına sarmalanmış olarak vedalaşacağız.

Sona eren yılla birlikte ben de ajandayı kapattım.

Dışarıda bir yerde bir otomobilin alarmı çalıyor, televizyon bir söyleşi yayınlıyor, herkes bomboş suratlarla konuşup duruyordu. Yatağımın çarşafları inanılmaz derecede soğuktu, ne kadar büzülürsem büzüleyim bir türlü ısınamıyordum, kapalı kepenklerden giren nisan ayının ışığı zemini ikiye bölüyor ve Ilaria'nın fotoğrafına kadar uzanarak yazı masasını

aydınlatıyordu.

Annem hakkında hayal ettiğim, varsaydığım, tahmin ettiğim pek çok şey arasında en basit şey gelmemişti aklıma: onun sadece yirmi yaşında bir kız olduğu.

Ertesi sabah, saat dokuzda koltuğa gömülmüştüm bile. Günceye dönmeden önce, bütün fotoğrafları fal açar gibi önüme dizmiştim: tek başına, arkadaşlarıyla, kendi çektiği resimler, erkeklerle... Ama bu sonunculardan pek az vardı ve

genellikle grup fotoğraflarıydı.

Bütün fotoğraflar arasında bir tane otomatik kabinde çekilmiş olanı vardı; mevsim kış olmalıydı çünkü annemin atkısı ve yün şapkası vardı; yanında bir erkek vardı ama eliyle yüzünü kapatmıştı; parmaklarının açık olduğu noktalardan ancak gözleri ve sakalının koyu renk kılları görünüyordu. Karnaval zamanı mıydı? Oyun mu oynuyorlardı? Bu açık elin anlamı neydi? Bir yadsıma mı? Bir engel mi? Belki de evliydi ve vaatte bulunmak istemiyordu ya da

öğrencilerle ilişki kurduğunun bilinmesini istemiyordu.

Bu fotoğrafı, grubun kadeh kaldırdığı fotoğrafla karşılaştırdım: Sakallı adamın yanı sıra annemin yanında yüzü sivilceli çelimsiz bir erkek daha vardı; daha sağda duruyordu ve birkaç kızın –Carla mı? Tiziana mı?– arasına girerek futbolcu gibi eğilmişti. Bu Slav tipli, mavi patlak gözlü delikanlı kırmızı bir atkıyı boynuna sımsıkı sarmıştı.

Ben bunun kızı olabilir miydim? Çopur adamın? Aslında sakallı olan tek kişi

annemin arkasında durandı: Onun ellerini, gözlerini, kendiminkilerle karşılaştırdım ve okumaya başladım.

Sayfaları son derece dikkatli bir biçimde okuyordum, bir yola sapmadan önce orada bir tehlike tabelası –küçük çığlar, yıkılma tehlikeleri, heyelan ihtimalleri– olduğunu görmüş ama durmamış bir rehber gibi ayağım frende, elim viteste, yüreğim ağzımda ilerliyordum çünkü bu, dünyada sonuna kadar gitmeye değecek tek yoldu.

6 Ocak

İhtiyar cadı Befana bana bir armağan getirdi. Hiç tanımadığım insanların olduğu bir partiye sürüklenerek gittim ve orada Profesör A. ile karşılaştım.

Onu gördüğüm an bir şey yokmuş gibi davrandım ya da öyle davranmaya çalıştım ama yanaklarım ansızın alev alev yanmaya başladılar ve bu nedenle duvara doğru döndüm; feminist toplantıda şöyle bir gördüğüm bir kızla çene

çalmaya başladım ama aklım profesöre nasıl yanaşabileceğimdeydi.

Buna gerek kalmadı çünkü o benim yanıma geldi.

Beyaz şarabını yavaşça yudumlarken gözlerini gözlerime dikti ve "Sanırım daha önce karşılaştık," dedi.

Ansızın tiz bir tonda çıkıveren sesimle yanıtladım onu: "Evet, süpermarkette!" (Ne aptalca) Sonra neyse ki "Sizin öğrencinizim," demeyi akıl ettim.

İşte o anda koluma girdi.

"Felsefe ilgini çekiyor mu?"

“Hem de çok.”

Partinin bitiminde birlikte sokakların revaklı kaldırımlarında gezintiye çıktık ve en sonunda nehir kenarına kadar uzandık. Sis yükselmekteydi ve uyuyan kentin sessizliğinde sadece suyun şıkırtısı ile ikimizin soluğu işitiliyordu. Santo Bazilikası’nın yakınından geçerken –kolu belime sarılıydı– doğuda güneş yükselmeye ve evlerin cephelerini, çatılarını aydınlatmaya başladı.

“Bak,” dedi bunun üzerine; “felsefe ve güneş birbirlerine çok

benzerler; her ikisi de geceyi – hem fiziksel hem zihinsel– kovmak zorundadırlar; zihinsel gece insanoğlunu batıl inançlar okyanusunda boğulmuş olarak yaşamasına neden olandır.”

Benim evin kapısına geldiğimizde birbirimizden ayrıldık.

“Yeniden görüşecek miyiz?” diye sordum.

O gizemli bir biçimde el sallayarak yanıtladı beni.

11 Ocak

Ne yazık ki yeniden tırnaklarımı yemeye başladım. Rehberde adını aradım ama Massimo Ancona diye biri yok. Ona telefon edemem, nerede oturduğunu da bilmiyorum. Beklemekten başka çarem yok...

15 Ocak

En ön sırada yer kapmak için derse bir saat önce gittim ama tam karşısında oturmama karşın o benim yüzüme bile bakmadı. Belki de dikkatini

dağıtmak ya da başkalarına yakalanmak istemiyordu. Onu çıkışta bekledim ama kızıl saçlı bir kız benden önce davrandığı için sanki uzun zamandır tanışıyorlarmış gibi birlikte uzaklaştılar. Herhalde son sınıf öğrencilerinden olmalı.

25 Ocak

İki işe yaramaz ders daha, sanırım delireceğim. Onunla karşılaşabilirim diye süpermarketin çevresinde

dolaşıyorum. Boşuna.

28 Ocak

Karnaval üstüne karnaval partileri veriliyor ama ben hiç eğlenmiyorum. Birlikten tanıdığım kızlar cadı kılığına girdiler ama ben iskelet giysisine bürünmeyi yeğledim çünkü o yanımda olmayınca kendimi böyle hissediyorum; onun bakışları yoksa ben de ölüyüm. Partilere sadece ona rastlama umuduyla gidiyorum.

O hiçbirinde olmadığı için ben kendimi duman tüttürmeye veriyorum. En azından zaman daha çabuk geçiyor.

30 Ocak

Dersin ortasında onun yüzüne "Neden artık bakmıyorsun bana?" diye bağırmak istiyorum. Bu gece rüyamda bunu yaptığımı gördüm, sabah çene kemiğim çelik gibi katılaşmıştı. C.'ye içimi döktüm. Beni, bunun

nedeninin korku olduğunu söyleyerek rahatlattı; aramızdaki duygunun çok güçlü ve önemli olduğunu, bu nedenle ileri gitmekten çekindiğini iddia etti. Sanırım haklı.

Daha aramızda bir şey olmadığına göre bu kaçışın nedeni nedir? C. ilk adımı benim atmamı önerdi. Zaman değişti, artık güzel bir heykel gibi dikilip yakınma devri bitti.

2 Şubat

Öğretmenler odasındaki dolabına bir pusula bırakmayı başardım. Uzun uzun düşündükten sonra şöyle yazdım: "Zekânın ışığı batılın karanlığını kovar, bütün geceler birlikte seheri beklemek için serbest." Sonra da işi sağlama bağlamak için altına adımı ve adresimi yazdım.

6 Şubat

Sınıfın kalabalığı beni şaşkına çevirdi ama sanırım

bakışlarıyla beni bulmaya çalıştı. Gülümsedim ve galiba o da bana gülümsedi.

12 Şubat

Hayal, hayal, hayal... Belki de Trieste'ye dönmeli, bu defteri kapatmalı, bir başka noktadan başlamalı ya da kendimi dumanda boğmalıyım...

15 Ocak

Haplar getirdi, birlikte harika bir yolculuk yapacağımızı, perilerin ülkesine uçacağımızı, başka kimselerin göremeyeceği dünyalara gideceğimizi söyledi. Ona şu anda arzu duyduğum tek yolculuğun Massimo'nun kollarına doğru yapacağım yolculuk olduğunu söyledim.

2 Mart

Oldu! Oldu! Oldu! İlkbaharın büyüleyici etkisi mi bu? Kim

bilir? Kimin umurunda! Önemli olan gerçekleşmiş olması.

Ben de ne çok dert ettim. Kapı çaldığında daha yataktaydım, üzerimde pijamayla (hem de hiç seksi olmayan ayılı bir pijama) çıktım karşısına. "Kusura bakma... hiç de..." diye geveledim. Sıcak elleriyle yanaklarımı okşadı:

"Böyle de çok güzelsin!"

15 Nisan

Belki de bu günleri yaşamak için doğmuşumdur. O yanımda olunca her şey değişiyor, kendimi bir dev gibi hissediyorum, zihnimde hiçbir korku, sınırlama kalmıyor, bedenimin sınırları yokmuş gibi davranıyorum. Massimo engellerden korkmuyor, hatta onları yok etmek için özellikle arayıp buluyor.

Paskalya için iki günlüğüne eve gidişim bir başka gezegene ayak basmak gibi oldu.

A. "Nihayet yüzüne renk gelmiş," dedi.

Annemleri ilgilendiren tek

şey yüzümün rengi.

Onun yerinde bir başkası olsaydı yaşamakta olduklarımı anlatabilirdim ama hayatı boyunca derin dondurucuda yaşamış bir dil balığına ne anlatılabilir ki? Arada bir onlara bakıyorum; havası alınmış bir boşluk içinde yaşayan anne ve babamı seyrediyorum: Birbirlerine söyleyecek tek bir sözleri yok, birbirlerine karşı hiçbir şey hissetmiyorlar, gerçekten onların kızıysam nasıl olup da beni ortaya çıkarttıklarını merak ediyorum. Onlara benziyor

muyum? Benzemiyor muyum? Babam belki de iktidarsızdır, belki de beni evlat edinmişlerdir ve bunu söylemeye cesaretleri yoktur, bunun ne önemi var ki? Önemli olan benimkinin özgür, kısıtlaması olmayan, riyakârlık taşımayan bir hayat olması.

Onlarla vedalaştığımda ilk kez neredeyse acıma hissettim; sargıları üzerlerinden dökülmeye başlamış zavallı mumyalar.

1 Mayıs

Gösteriye gitmiyorum çünkü başım dönüyor. C. bir test yaptırmamı, bunun çok kolay olduğunu, eczaneden satın alındığını, ertesi gün kimsenin haberi olmadan sonucu alabileceğimi söylüyor. Zaten ona kalırsa bunu dert etmeme gerek yok çünkü gebelikten kurtulmak çok kolaymış. Birlikteki kızlar buna çözüm buldukları için tek kuruş ödememe gerek yokmuş. Ama fazla bekletmemeliymişim yoksa Londra'ya gitmem gerekirmiş. Kendimi tuhaf, şaşkın hissediyorum, ne

diyeceğimi bilemiyorum. Böyle bir olasılık hiç gelmemişti aklıma.

3 Mayıs

Pozitif.

Ansızın ayağa kalkıyorum, fotoğraflar ve kâğıtlar yere dökülüyor. Üzerime bir rüzgârlık geçirip dışarı çıkıyorum; koca

adımlarla Carso tepelerinin eteklerini arşınlıyorum.

Aşağıda deniz ayna gibi parlıyor, arkamda Nanos hâlâ karlarla kaplı.

Pozitif.

Bu ben olamam, tarih tutmuyor. Kardeşimin başına ne geldi?

Ertesi gün hava ılındı, kuşlar seherle ötmeye başladılar ve müthiş bir şamata yaptılar.

Dışarının sıcaklığına karşın ev karanlık ve buz gibi bir depoya benziyor; günce masanın

üstünde, fotoğraflarla mektuplar yerde yatıyorlar; odanın loşluğunda sarımsı bir ışık yayar gibiler.

Garajdan bir şezlong alıyorum, tamamen çiçeklenmiş, güzel kokusuyla arıları kendine çeken erik ağacının az ötesine yerleştiriyorum; arıların vızıltısı bana dostluk ediyor.

Devam edebilmek, hayatı, ışığı hissetmek, daha büyük bir dünyanın içinde olduğumuzu hissetmek için buna ihtiyacım var.

12 Mayıs

Derse gitmeye, onun gözlerinin içine bakmaya cesaretim yok. Duygularım her an değişiyor, önce içimde çok tatlı bir sır taşıdığımı düşünüyordum –onunla uzun ve romantik bir gezi yapmak, sonra belki bir şarap kadehi eşliğinde ona bir bebek beklediğimizi fısıldamak, onun şaşkınlık ve sevinç tepkisini seyretmek isterdim– ama hemen sonra bu korkunç bir ağırlığa dönüşüyor, bir şeyler beni eziyor, soluk

almama izin vermiyor.

Yükümlülükten, yorgunluktan, sorumluluktan korkuyorum; sınırları ve engelleri olmayan bir hayat istiyordum ve ansızın kendimi anneliğin klostrofobik kafesine kapanmış gibi hissediyorum. Hem evdekilere ne diyeceğim? Benden yirmi yaş büyük bir adamdan bebek beklediğimi mi? Üstelik bunun benim profesörüm olduğunu mu? Bir palavra uydurabilir, romantik bir gezi yaptığımı, Türkiye'de bir macera yaşadığımı söyleyebilirim; nasılsa Massimo

bir Türk gibi sigara içiyor. Ya da günün birinde onu koluma takıp eve gidebilir ve şöyle diyebilirim: Anne, baba, bu sevdiğim erkek ve ondan bir bebek bekliyorum; içimden de şöyle düşünebilirim: Biz sizin düştüğünüz kasvetin içine düşmeyeceğiz.

Belki o da beni kendi ailesiyle tanıştırmak için can atıyordur. Ama hayal kurmanın bir âlemi yok. Her şeyden önce bu haberi ona vermeliyim, gerisini sonra düşünürüz. Hem Carla her karşılaştığımızda bana "Ne haber?" diye soruyor.

Acele etmem gerektiğini ima ediyor...

20 Mayıs

İki haftadan beri ders yapmıyor. Etrafta biraz soruşturdum, sanırım hasta olmuş. Hesaba göre iki ayı doldurdum. İçimdeki mutluluk giderek azalıyor, korku ve öfke öne çıkıyor. Gerçekten hasta mı acaba? Yoksa bir şeyler sezinledi ve zaman kazanmak mı istiyor? Bir aydır ortalıkta görünmüyor.

Belki de gerçekten çok hastadır ve ben kötü kalpli olduğum için başka türlü şeyler düşünüyorumdur.

24 Mayıs

Carla birlikteki kızları olağanüstü bir toplantıya çağırdı; "Kararlar birlikte alınmayacak olduktan sonra bu nasıl bir kardeşliktir?" diyor. Başlangıçta biraz utandığımı hissettim; bu bir toplantıdan çok bir duruşmaya benziyordu ama

sonra ortam gevşedi ve ortaya bir sürü güzel şey döküldü. Bir süre için iki gruba ayrılındı, olumlu ve olumsuz düşünenler oldu ama tartışmanın ilerlemesiyle konu çözüme ulaştı.

Bombanın fitilini çeken P. oldu.

"Her şeyden önce bir karar almak için bebeğin kız mı erkek mi olduğunu bilmemiz gerekiyor... Dünyaya bir başka düşman getirmek istemeyiz." Bazıları alkışladı, bazıları alkışlamadı.

B. çıkıştı: "Tam tersine, bu

bir erkekse asıl o zaman tutmak gerekir; dünyaya yeni erkekleri biz getirmeyeceksek kim getirecek?"

Gene alkışlayanlar oldu ve sonra koro halinde konuşmaya başladılar:

"Evet ona, oyuncak niyetine minik tencereler veririz! Bebekle oynamasını isteriz! Saldırganlığın gerekli olmadığını öğretiriz; mavi değil sarı ya da yeşil giysiler giydiririz! Ne prens!"

Sözleri toparlayarak "Ve sonra," dedi, "daima öğretmenimiz olan doğayı

düşünmeliyiz. Acaba dişi aslanlar, gidip erkek aslanlara, 'Sevgilim bu yavruyu istiyor musun, istemiyor musun?' diye soruyorlar mı? Hayır! Yavruyu doğuruyorlar ve sonra bütün dişi aslanlar gerçek bir kız kardeşlik örneği göstererek onu birlikte büyütüyorlar. Dişiler ve yavrular dünyayı yöneten yasadır; bütün geri kalanı gevezelikten ibarettir. Erkekler sadece birkaç dakika için gereklidirler, sonra işe yaramazlar." Odada müthiş bir onaylama gümbürtüsü koptu.

Zar zor elimi kaldırarak ben

de sesimi duyurmayı başardım ve gerçeği söyledim.
“Arkadaşlar! Ben... ben ne yapacağıma karar veremedim. Bu bebeği tutup tutmamak istediğimden emin değilim.”
Derin bir sessizlik oldu.
“Şu ya da bu biçimde, karar verecek olan sensin, kız kardeşler olarak bizim görevimiz senin yanında olmaktır. Eğer onu tutmaya karar verirsen, dişi aslanlar gibi onu hep birlikte büyütürüz, eğer kurtulmayı düşünürsen, gene biz sana yol gösteririz. L. ve G. bir kurs aldılar ve son derece

başarılılar...”

Bu cümleden sonra resmî toplantı sona erdi ve tüttürmek üzere çantalardan zıvanalar çıkartıldı.

5 Haziran

Müdürlüğe gittim ve bilgi istedim.

“Profesör Ancona derslere ancak gelecek yıl başlayabilecek,” yanıtını aldım.

Tez hazırlayan öğrencilerinden biri olduğumu

ve kesinlikle onunla konuşmam gerektiğini söyledim. Belki de biraz kızarmış olmalıyım ki, sekreter bana kuşkulu gözlerle baktı.

"Asistanı ile konuşsanız olmuyor mu?"

"Ah, hayır!"

"O halde mektubunuzu yazın ve sekreterliğe teslim edin."

Güncenin sonraki sayfaları silinmiş cümlelerle doluydu; olasılıkla doğru sözcükleri

bulmaya çalışmıştı. Keçeli kalem yazıları ve mavi karalamalar dışında rastlanan bölük pörçük sözcükler; sanki ağdan kaçmış balıklara benziyorlardı. Bir kenarda *aşk* yazıyordu, bir kenarda *sorumluluk*... yapmayı biliyor musun? *Çocuğu tutm*... ve altta, büyük harflerle yazılmış ve altı defalarca çizilmiş olarak *umutsuz, umutsuz, umutsuz*... yazıyordu.

Mektubu yazmadan önce birçok müsvedde yapmış olmalı: Ne de olsa o bir dil felsefesi profesörüydü. Defterde yazılı

olanları okurken, onun sözcüklerde yanılmaktan korktuğunu fark ettim; her cümle müthiş bir güvensizlikle yazılmıştı; baş dönmesinden yakınan bir kişinin uçurum kenarında yürümesini andırıyordu. Burada uçurum bir hayat olasılığını seçip seçmemek demek oluyordu.

Annem toplantılara katılırken, telaş içinde üniversiteye koştururken, sigara tüttürürken ya da yatağında ağlayarak babamın yanıtını beklerken kardeşim de bir yandan oluşumunu

sürdürüyordu; hücreler olağanüstü bilgelik ve şaşmaz bir ritim ile çoğalıyorlar, günün birinde onun yüzü olacak olanı yaratmak için ellerinden geleni yapıyorlardı; bebek gelişiyor, annesi onu büyütüp büyütmeme kararını veremiyordu; o anda bebek üzerinde müthiş bir hâkimiyeti söz konusuydu. Bu satırları okurken kesinlikle düşmanlık, küçümseme hissetmiyordum, içgüdüsel olarak onu korumak geliyordu içimden; sanki bütün o umutsuzluk, yalnızlık ve saflık doğrudan benim damarlarıma

akmıştı ve ebedi bir azaba dönüşmüştü.

Öğle güneşi dayanılmayacak kadar sıcak olmuştu, çiçekler arasında dolaşan arıların vızıltısı kulakları sağır ediyordu; günceyi tam kapamak üzereyken büyük bir balarısı arka ayakları çiçek tozlarıyla yüklü olarak sayfaların arasına düştü; hassas bir biçimde tutarak onun yeniden uçmasına yardımcı oldum.

Çarptığı yerde altın yaldız renginde bir hale kalmıştı ve altında şu yazılıydı:

Karar verdim.

Üç gün sonra B.'nin evinde.

Tıp okumanın verdiği ukalalıkla, Tiziana "Delinin tekisin, seni öldürecekler!" dedi.

Ona bunun daha da iyi olacağını söyledim.

Yırtılmış iki sayfadan sonra sinirli bir yazıyla şunlar not edilmişti:

Rahatlama ve sersemleme duyguları arasında gidip gelirken, ertesi gece bir rüya gördüm. Tam olarak nerede bulunduğumu bilmiyordum, tek hatırladığım bayat bir ekmek parçası yediğim ve bunun midemde mayalanmaya başlamasıydı. Karşılaştığım herkes bana "Bebek mi bekliyorsun?" diye soruyordu. "Hayır," diye yanıtlıyordum onları, "sadece maya çoğalıyor," ama bunu söylediğim anda haklı olmadığımın farkına

varıyordum.

Uyandığımda kendimi pek tuhaf hissederek B.'ye telefon ettim. "Her şeyin yolunda gittiğine emin misin?" Beni rahatlatmaya çalışarak "Harika bir müdahale oldu," dedi. Sonra ekledi: "Hem sana da kabın içindekileri gösterdim, hatırlamıyor musun?"

Onun yeteneğinden kuşku duyduğum için alınmışa benziyordu, bu nedenle ortamı yumuşatmak için ona şöyle dedim: "Ya Filipinli şifacılar gibi yaptıysan? Birkaç tavuk ciğeri çıkartıp beni

kandırdıysan!” Birlikte güldük ve ikimiz de rahatladık.

Birkaç gün için annemin anılarından uzaklaşma gereksinmesi duydum. O yılların ağırlığıyla daha fazla birlikte olamayacaktım.

Posalardan, gölgelerden sıyrılmak, arınmak için tepelere çıkıp uzun uzun yürüdüm.

Çalıların arasına gizlenen karatavuklar ve serçeler aşk şarkılarını cıvıldıyorlardı, yeni

sürgün vermiş yaprakların açık yeşil rengi çevremdeki manzaraya parlaklık veriyordu, çayırları kaplamış şeytanarabaları, papatyalar ve safranlar arasında tohum taşıyan böcekler telaşla gidip geliyorlardı.

Arada sırada toprağın çukurlaştığı yerlerin serin derinliğine gömülüyordum: Yattığım yerden çalıların ve ağaçların taçlarını seyrediyor, ışığa karşı görünmez ağlarından inip çıkan örümceklere, mor mücevherler gibi ağırlıklarıyla havayı delen misafirböceklerine

bakıyordum.

Bazen de daha yükseğe çıkmak, bakışlarımın ufkun ötesinde yitebileceği bir noktaya varmak gereksinmesi duyuyordum. Sınırı oluşturan tepelerin çukurlarında ve zirvelerinde yürürken doğmasına izin verilmeyen kardeşimi düşünüyordum. Onun varlığı annem için bir kurtuluş mu olurdu, yoksa mahvına giden yolu hızlandırır mıydı? O olsaydı, ben doğar mıydım, diye soruyordum kendime. Onun sonu, bir biçimde benim başlangıcıma mı

olanak sağlamıştı?

Bizim isteğimizin, kırılganlığımızın, sınırlı da olsa planlarımızın ötesinde Birisi, bu doğumların büyük döngüsünü ayarlayan bir şey var mı? Neden ben doğdum da, o doğmadı? Kürtaj başarılı olmayabilirdi ya da annem bana gebeyken, mesela merdivenlerde tökezleyip düşerek beni yitirebilirdi.

Taşlı patikalardan iniyor, çıkıyordum: Benim geçmemle kış uykusunun ağırlığından yeni sıyrılan kır yılanları hemen çalıların arasına kaçıyorlar,

kertenkeleler şimşek gibi koşuyorlardı. Doğan bir yılanın, diye düşünüyordum, bir tarla sıçanının ya da bir kuzgunun türdeşlerinden farklı olmalarının tek yolu dünyada daha uzun zaman kalmalarıdır. Bir hayvan (ne kadar olağanüstü biçimde karmaşık da olsa) ancak türünün genetik mirasının izin verdiği kadar yaratıcı olabilir, oysa insan öyle mi? İnsan her zaman yürüyeceği yolu değiştiremez mi? Zaten bizi şaşkına çeviren, bakış açımızın güçsüz olduğunu söyleyen, sahip olduğumuz bu yatkınlık,

bu güç cehennemi değil midir? Kardeşim kim olacaktı? Peki, ben hangi nedenle doğmuştum? Kim olmak için?

Arayışımı sürdürmek için gereksinme duyduğum güce bu uzun yürüyüşler sayesinde kavuştum. Bir sabah pencerelere vuran yağmurun sesiyle uyandım: Gece yağmur yüklü bir bora esmiş, sıcaklık düşmüştü; esen rüzgârın altında bahçeye adeta bir sonbahar ışığı vurmuş gibiydi: Erik ağacının beyaz çiçekleri yerlere

dökülmüş, kiraz ağacı soyulmuştu.

Kahvaltı ettikten sonra hiç acele etmeden tavan arasına döndüm. Eski ve çiçekli bir perde kumaşı küçük ve büyük kutular yığınını örtüyordu; kiminin içinde eskiden likör ve çikolata olmalıydı, kimi de iple bağlanmış sıradan kutulardı. Çakımın yardımıyla içlerinden birini açtım: Bunun içinde Noel süsleri vardı; İsa'nın doğumunu temsil eden sahnenin parçalarını bulana kadar metrelerce simli telle karşılaştım; doğumun

gerçekleştiği kulübe ne antikti ne de özellikle güzel: iki mantar duvar ve çatının altındaki samanlığa tırmanan bir merdiven. İçinde de ayakları havaya dikilmiş olarak öküz ve eşek yatıyordu; karşılarında da Hz. Yusuf ve Meryem Ana duruyordu; bir torbanın içinde yem vardı, koyunlarla kuzular vardı. Benim en sevdiğim heykelciği buldum: tek ayağı kırık ve boynuna kırmızı kurdele bağlanmış olan, alçıdan yapılmış koyun. Her Noel'de evin bir yerine sakladığım kayıp koyun oydu: Bütün odaları

dolaşarak onu aramaya mecbur ederdim seni.

Bebek İsa yoktu görünürde, ya kutunun dibindeydi ya da Noel zamanı bir giysinin cebinde kalmıştı. Yandaki kutunun içinde de onlarca Noel'e dayanmış cam küreler ve ağacın tepesine takılan yıldız duruyordu.

Daha altta duran kutuların içlerinde dedemin kınkanatlı böcek koleksiyonları vardı: Altları kadifeyle kaplı camlı kutularda uzun iğnelerle tutturulmuş böcekler duruyordu; her birinin altına

okunaklı ve kararlı bir yazıyla Latince adları yazılmıştı.

Bunları özenle başka bir tarafa koymaya çalışırken yere düşen plastik bir torbaya takıldım; yapışkan bir bantla sıkıca kapatılmış torbanın üstünde "Polis Kuvvetleri" yazıyordu: İçinde kumaştan yapılmış askılı bir çanta var gibiydi. Bir an için kalbim hızlandı. Bu, annemin kaza sırasında omzunda olan çanta değilse, ne olabilirdi ki?

Torbayı tırnaklarımla yırtarak açtım. Fermuarı yoktu, tek düğmesi de açıktı: Çantada,

içinde birkaç bin liret bulunan bir cüzdan, sıra dışı bir sinema kulübünün kimlik kartı, birkaç dinar, Trieste-Padova hattında geçen tren pasosu ve şeffaf bir zarfa sarılı, soluk bir polaroid resim vardı. Resimde küçücük olan ben bir adamın kucağında, deniz kenarındaydım. Uzun ve dağınık saçları olan bu yabancı adamın boynunda deniz kabuklarından yapılmış bir kolye vardı ve objektife gülümsüyordu; elinde bir kova tutan bense pek sıkılmışa benziyordum: Ya az önce ağlamıştım ya da ağlamak

üzereydim. Fonda görebildiklerimden anladığıma göre Sistiana Koyu'nda olmalıydık.

Cüzdanın dışında mürekkebi kurumuş bir tükenmez kalem, minik kartlar, sigara sarma aleti, ev anahtarları, sentetik bir fular ve gizli bir cebe konmuş biri anneme yazılmış, birinin üzeri boş, iki zarf vardı. İlki benim doğumumdan birkaç ay önce Padova'dan postaya verilmişti.

Bunu açtım. Küçük küçük harflerle yazılmış düzgün yazıda bir hırçınlık seziliyordu:

Sevgili Ilaria,

Mektubunu aldım ve seni hemen yanıtlıyorum çünkü gereksiz yere zaman yitirmene ve tehlikeli hayaller kurmana neden olmak istemiyorum.

Biraz riyakârlık etseydim, yaşadığımız zamanlar farklı olsaydı –gerçeğin ortaya dökülmesi devridir artık– sana evli olduğum yalanını atar, bir aylık bir ilişki için evliliğimi krize sokmaya niyetim olmadığımı söylerdim.

Oysa sana karşı dürüst

olmak istiyorum ve açık seçik olarak sana çocuk istemediğimi bildiriyorum. Ben ne çocuk ne eş ne de nişanlı istiyorum, özgürlüğümü kısıtlayacak herhangi bir şeyden kaçınıyorum. Bunu istemiyorum çünkü benimki bir keşif hayatıdır ve kâşifler sırtlarına yükledikleri safrayla yolculuk etmezler.

–Bağışla ama– biraz fazla pısırıkça bulduğum sözlerinden senin için böyle olmadığını ve büyük hayaller kurduğunu sezinliyorum. Öte yandan, ilk karşılaşmamızdan bu yana

birkaç yıl geçmiş olsa da hâlâ çok gençsin ve eğitiminin sana vermiş olduğu kentsoylu terbiye (ve duygusallık) hâlâ dokunulmamış olarak duruyor. Özgürlükçü havalarına karşın, içten içe iki yüreğin bir olup yuva kurması hayalini besliyorsun ya da devrimci şekliyle bunu "Ben ve sen ve bizim soyumuz geleceğin güneşine doğru yürüyor," biçiminde dile getirmeyi yeğliyorsun.

"Biz farklı bir dünya kuracağız," –diye yazıyorsun– "ilişkiyi baskı, sömürme, şiddet

olmadan yaşamanın yeni yönteminin örneğini sergileyeceğiz. Çocukları yaratıcılıkla büyütecek, birlikteliği özgürlük içinde yaşayacağız."

Yani sana kalırsa biz genç öncüler rolünü üstleneceğiz ve böyle yaparak bugüne kadar evlilik denince akla gelen o kentsoyluluğun donukluğundan, ağır işkencesinden sıyrılabileceğiz!

Bunu senin saflığına veriyorum. Öte yandan, bunu yadsımam yakışık almaz; ilk andan itibaren senin en

sevdiğim özelliğin bu saflığın oldu. Bu nedenle –ve kısa süren ilişkimiz yüzünden– bazı görüşlerimi senin için dile getirmek istiyorum.

Senin yazdığın metinde "aşk" sözcüğü çok sık geçiyor. Böylesine çok kullanılan ve tüketilen bu sözcüğün arkasında neler gizlendiğini hiç düşündün mü? Bunun bir sahne süsü, oyunu daha iyi sergileyebilmek için gerilmiş bir kâğıt fon olduğu geldi mi hiç aklına? Fon süslerinin en önemli özelliği her sahneyle birlikte değişmeleridir. Dramaturjinin özü bu boyalı

kâğıtta değildir –resmin sağladığı yanılsama bizim hayal kurmamıza, hapın acılığını duymamamıza yarar– ama kendimize karşı dürüst olursak basit ve yapay bir sahne karşısında olduğumuzu yadsıyamayız, bunun bir kandırmaca olduğunu kabulleniriz.

Senin hayallerini fazlasıyla besleyen aşk incelikli bir zehir çeşidinden başka bir şey değildir. Yavaş yavaş ve sürekli etkisiyle, o görünmeyen dokusuyla herhangi bir hayatı yok eder.

Şimdi şaşkın bakışlarınla – Neden?– diye soracaksın.

Çünkü bir şeyi sevmek için, önce onu tanımak gereklidir. Bir insanın karmaşık yapısı, bir başka insanın karmaşık yapısını anlamaya muktedir midir? Yanıt bellidir: Kesinlikle hayır. Demek ki birini gerçek anlamıyla tanımak mümkün olmayacağına göre, gerçek anlamıyla sevmek de mümkün değildir.

Sen benim minicik bir kırıntımı tanıdın, ben de senin mini mini bir kırıntınla ilişki kurdum. Karşılıklı olarak

birbirimize en güzel yanlarımızı gösterdik; zaten bu yönümüze ötekinin karşı koyamayacağından emindik.

Çiçeklere de aynı şey olur. Polenini taşıyacak böceği kendine çekebilmek için taçyaprakları olağanüstü renkler sergiler ama işlem tamamlandığı zaman taçyapraklar dökülür ve o geçmişteki görkemden geriye pek az şey kalır.

Bu bir doğa yasasıdır, telaşa kapılacak bir durum söz konusu değildir. Bütün çiftleşmeler değişik baştan çıkarma

yöntemleriyle gerçekleşir; çiçekten insana kadar her türün kendine göre bir yöntemi vardır. Ama nasıl ki arı, çiçeğe seni seviyorum diyemezse, biz de utanmazca birbirimizi sevdiğimizi söyleme ikiyüzlülüğünü sergilememeliyiz. Yaşadığımız günlerin dürüstlüğü içerisinde birbirimize söyleyebileceğimiz tek şey (arının çiçeğe ya da çiçeğin arıya söyleyeceği üzere) "sen bana gereklisin" olabilir.

Yıllar önce, hayatımın bana göre zor bir döneminde, birkaç ayımı tazelik, gençlik içinde

geçirebilmem için bana gerekliydin. O dönemde ben de – en azından öyle umuyorum– bazı karmaşık konularda gözlerini açabilmem için sana gerekliydim; bunun ötesinde bedenlerimizin birbirine verdiği hazzı da yadsıyamam. Keyfin kendisinin dışında haz da olağanüstü bir başkaldırı aracıdır. Seninle yıllar sonra yeniden karşılaşmamız bedenlerimizin birbirine duyduğu muhteşem çekimi onayladı.

Şu âna dek söylediklerim doğacak bir bebek için de

geçerlidir. Polenlerle döllenen çiçekler elbette haz duymazlar, bunu hayatta kalabilmek, gelecekte de kendilerine benzeyen çiçeklerin varlığını garanti edebilmek için yaparlar.

Aynı mekanizma insanlarda da doğuştan vardır. Zihinlerimizin karmaşık yapısına rağmen bedenlerimiz sadece üremek ister. Çiçekler gibi bedenler de birbirimizi sevip sevmediğimizle, orgazmın bizi sarıp sarmaladığıyla ilgilenmezler; bir tecavüz ya da erken boşalma sonucunda da doğum gerçekleşebilir. İki yüz

elli milyon sperm içinde koşuyu kazanan tek bir tanesidir – en başarılı, en güçlü, en şanslı, en onursuz olmasının önemi yoktur. Önemli olan hayatın çoğalması, soyun devamıdır. Senin başına gelen de budur. Bu bir doğa yasasıdır.

Gerçeği söylemem gerekirse, senin biraz kulaklarını çekmeliyim. Neden hiçbir önlem almadın? Hayalperest romantizmin içinde hâlâ leyleklere ve lahanalara mı inanıyordun? Belki de bilinçli değil ama asıl arzuladığın aslında buydu – beni kesin

olarak sana bağlayacak bir bağ, bir zincir!

Olasılıkla senin koşullanmanın derinliği ve arkaikliği göz önünde bulundurulduğunda bunun farkına varmıyorsundur, aslında pek çok kız arkadaşın gibi senin de tek istediğin sadece bir çiftin geleceğinin belirlenmesidir. Bazı erkekler – bu biyolojik ve ilkel şantaj karşısında– zırhlarını indirirler ve teslim olurlar. Bunu zayıflık, sıradanlık, ölümün içgüdüsel – ve asla üstesinden gelinmeyen– korkusu yüzünden yaparlar.

Onların ebedi olmalarını garanti edebilecek sadece bir evlattır.

Pek çok kişi olana boyun eğer ama ben hayır! Senin içinde büyüyen çocuğun sadece bir yabancı değil, aynı zamanda günlerimizin enerjisini tüketebilecek bir zorba, onu dünyaya getiren insanların hayatını –hiç suçluluk duymadan– mahvedebilecek bir asalak olabileceği düşüncesi en ufak hevesimi de kırıyor. Onu asla tanıyamam ve asla sevemem. Karnında taşımış olmana rağmen, bunu sen de

yapamayacaksın. Bir sabah uyanacaksın ve eve bir yabancıyı soktuğunu, bu yabancının bir düşmanın yüzünü taşıdığını fark edeceksin.

Bunu söyleyerek seni herhangi bir biçimde koşullandırmak istemem. Pankartlarınıza "Rahim benimdir, onu istediğim gibi kullanırım!" yazarsınız. Canın nasıl istiyorsa öyle yap. Onu tutmak istiyorsan, tut; aldırmak istiyorsan da karşı koyacak değilim. Her iki kararını da umursamıyorum.

Bilmeni istediğim tek şey şudur: Günün birinde kucağında bir kundakla karşıma çıktığında benim duygulanacağımı, inançlarımdan taviz vereceğimi sanma.

Birlikte geçirdiğimiz saatler, felsefe, şiir, cinsellik ve bana karşı sergilediğin içtenlik için sana teşekkür ederim.

M.

Benim ve yitirdiğim

kardeşimin babası aynı insandı demek ki! Aynı rezil insan.

Öteki beyaz zarfta karşıma çıkacak şey hakkında pek kuşkum kalmamıştı artık. Zarfın ucunu kaldırdım ve tanımaya başladığım el yazısını yeniden karşımda buldum.

Her sözcüğün, şimdiye dek hep bildiğim şeyin onaylaması oldu. Evlatlar sadece anneye aittirler, babalar onların döllenmesinden sorumludurlar

ve öyküleri orada sona erer.

Pek yakında babalara bile gerek duyulmayacak, bir verici ile bir şırınga ıstıraplı aile öyküsüne, pek çok kuşağın psikolojik dengesini mahvetmiş olan yapmacık gösteriye son verecek.

Trieste'deki evimde kalabalık bir halde yaşıyoruz, orada yardımcı ve dost bulmakta zorlanmayacağım. Çocuk gözlerinde at gözlükleri olmadan, ikiyüzlülük nedir bilmeden büyüyecek ve odasına üzerinde "Aile bir gaz odası kadar havadar ve teşvik

edicidir" yazan bir poster asmak zorunda kalmayacak.

Özgür bir çocuk olacak ve aynı şekilde özgür olan, eğilip bükülmeyeceği, ataerkilliğin, kilisenin ve kapitalizmin dayattığı baskılara maruz kalmayacağı bir dünyaya büyüyecektir.

Korku ve kaygı nedir bilmeyecektir çünkü her insanın yüreğinde zaten var olan orijinal iyiliği izleyerek büyüme fırsatını bulacaktır. Ruhu öyle yüce olacak ki, belki de onu hiçbir zaman tanıyamayacağım ama bu senin tam tersine beni

ne huzursuz ediyor ne de kararımdan dönmeme neden oluyor.

Gerçek anlamda meydan okumak budur işte: dünyaya bizden daha eksiksiz varlıklar getirmek. Eğer silahlarla devrim yapılamıyorsa, bu en azından çocukları başka yöntemlerle yetiştirmekle gerçekleştirilebilir.

G. gökyüzünün bir yerlerinde varoluşlarımızın önünde sonunda karşılaşmaları ve yeni bir hayatta birleşmeleri gerektiğinin yazılı olduğunu söylüyor. Sen bunu kabul etmesen de herhangi bir

yıldızsal bağlamda bizim ve evladımızın kaderi kayıtlı. Belki de bu planı gerçekleştirmek için değişik hayatlar boyunca birbirimizi kovaladık ve sen soyumuzu sürdürmeyi reddettiğin için karman çok daha uzun ve zorlayıcı olacak. Belki de yeniden doğduğunda bir hayvan olarak geleceksin bu dünyaya: – Bedeninin her hücresini dolaşan ve o ufacık beynine giden kanın buz gibi soğuk olduğuna göre– bir sürüngen olarak gelebilirsin ya da yüzü de poposu gibi kıpkırmızı olan bir maymun

türü olarak doğabilirsin.

Evladın engellenemeyecek bir biçimde sana benzeyecek, senin gözlerini, ellerini ya da gülüşünü alacak ama benim için o sadece kendisi olacak ve sen ürünün sipariş verildiği katalogdaki bir numara olmaktan öteye gidemeyeceksin. Bana senin hakkında bir şey soracak olursa, ona uzaklardaki bir kumsalda yaşanmış harika ama olanaksız bir geceyi anlatacağım; babası hakkında hayal kurmasını sağlayacağım.

Neyse ki hayatımda G. var. O olmasaydı ne yapardım

bilmiyorum. Sen benimle dalga geçsen de o benim yeni sevgilim değil, sadece çok önemli bir kişi. İçimdeki yıkımın parçalarını bir araya getirmeme yardım ediyor. Her parçaya bir anlam yükleyerek onları yeniden birbirine yapıştırma sabrına bir tek o sahip. G. başkalarının göremedikleri noktaları görebiliyor, hayatlarımızın yollarının ve patikalarının oluşturduğu kördüğümde iz sürebiliyor, bizi kurtuluşa götürecek olan yolu görebiliyor.

Sana bunu hiç söylemedim ama sekiz yıl önce de senden

gebe kalmıştım. Bunu hiç bilmedin çünkü o bir iribaş boyutlarına ulaştığında soluğu bir tuvalet klozetinde aldı. Her şeyi kimseye danışmadan kendi başıma becerdim. O anda bana pek önemsiz bir olay gibi görünmüştü, ama ancak şimdi, içimdeki enkazın şurasını burasını eşelerken o eylemin gerçekte evimi ne kadar sallantıya soktuğunu anlayabiliyorum. Evimin inşasında kullanılan malzeme pek çürük olduğundan zaten pek dengeli de sayılmazdı: Arkamda donuk kentsoyluluğuyla annem,

bana sadece şöyle böyle sevgi gösteren, benim ona karşı onu bile gösteremediğim gri bir adam olan babam vardı: O kınkanatlılar arasında bir kınkanatlı böcek, yatağın altına gizlenen metamorfoza uğramış bir karafatmaydı. Ama seni bu kentsoylu ayrıntılarıyla sıkmak istemem.

Sekiz yıl önce çocuğumuzu söküp attım çünkü korkuyordum. Sorumluluktan, yükümlülükten, gençliğimden vazgeçmek zorunluluğundan, devrim için savaşmaya hazır olmamaktan, kendimi senin

seviyende hissedememekten ve seni hayal kırıklığına uğratmaktan korkuyordum. İlk kez birlikte olduğumuzda sana yalan söyledim: Hap kullanmıyordum. Kürtaj yaptırmamın bir nedeni belki de senin bu yalanımla alay edeceğin korkusudur.

Bunu bana birlikte olduğumuz son seferlerde neden sormadın?

G.'ye göre bunun yanıtı çok açık: Bilinçaltında sen de bir çocuk sahibi olmak istiyorsun. Korkunu gizlemek için bir kahraman gibi davranıyorsun

ama şu noktada, senin mektubunu okuduktan sonra senin korkuların artık umurumda değil. Karnım günden güne büyüyor ve sanki içimde bir güneş varmış gibi hissediyorum: Sıcak, ışıklı ve bu benim yolumda devam edebilmemi mümkün kılıyor.

Bu gebeliği sonuna kadar sürdüreceğim: Otuz yaşındayım ve daha fazla bekleyemem; artık senin resmettiğin, gözü öğretmeninden başkasını görmeyen o saf kız değilim.

Bu noktada sorumluluk yüklü seçimler söz konusu ve ben

anne olmak istiyorum. Bir işim yok ama evim var (kentsoylu annem ve babamın bu armağanını reddetmedim). Bu arada bilinçaltım üzerinde çalışıyorum ve bu da az buz iş sayılmaz. Arada sırada özel ders veriyorum ve annemle babam öteki dünyaya göçtüklerinde güvenebileceğim bir gelirim olacak. Bu nedenle rahat ol; kucağımda kundakla senin kapına dilenmeye gelerek acıklı bir sahne yaratmayacağım.

G. ne diyor biliyor musun? Hepimizin elinde bir ip tuttuğumuzu ve bu ipin bizi

yıldızımıza bağladığını söylüyor. Her birimizin gökte bir yıldızı var ve kaderimiz onu izlemeyi öğrenmektir. Bu uçurtma yıldızdır, karmamız onun bıraktığı ize yazılıdır, ipi bırakırsak her şey kaybolur, düğüm düğüm olur ve yıldızlar bir yumağa dönüşür.

Onun en önemli kitabının adı da bu zaten: Yıldız Yumağı. Bunların hiçbiri seni ilgilendirmiyor biliyorum, ama bil ki yıldızını aramazsan, onu izlemezsen, önünde sonunda öteki yıldızların iplerine dolanacaktır ve ayırmak

imkânsız olduğunda soluklaşacak, giderek sönecektir.

Yıldız küçük bir güneştir ama ışığı tükendiğinde soğuk, buz gibi bir hal alır. Ben, çocuğumla uçurtma yıldızlarının gökkuşağı altında mutlulukla koşarken, sen adımlarını bu donuk aydınlığın altında sürükleyeceksin.

Om Shanti,[3] *Om Shanti, Om Shanti.*

Okurken, gözlerimin önüne

mat bir perde indi: Sözcükler birbirine karışmış dans ediyor, ellerim tirtir titriyordu.

Annemin hayalleri, benim anılarımla hiç mi hiç örtüşmüyordu. Onun için özgürlük anlamını taşıyan şey, çocuk olan benim için sadece kaybolma ve karmaşa duygusuydu. Gökkuşağı altında neşeli bir koşu yaşamamıştık hiç. Onun yıldızı bir yıkım yıldızıydı: Kendini kurtarabilmek için gösterdiği mütevazı güç, beni derin bir sarsıntının içine atmıştı.

İki mektubu da yüzyıllar

sonra ışık yüzü görmüş arkeolojik buluntularmış gibi hassas davranarak çantanın içine koydum. Huzur içinde dinlenin burada, diyordum; benim damarlarımın kırılganlığını delip geçmeye hazır olan kor alevli oklar, dinlenin burada.

Tam bunu söylerken, ellerim buruşturularak çantanın dibine sokulmuş bir kâğıda takıldı. Bu hoyratça koparılmış kareli bloknot sayfasıydı. Acaba bu hangi döneme aitti?

Üzerindeki tarih mayıs ayını ve öldüğü yılı gösteriyordu.

Büyük harflerle: BÜTÜN HAYATIMLA ALAY ETTİN yazıyordu.

Arkasında, sinirli bir el yazısıyla yazılmış bir mektup vardı.

Affet, seni dünyaya getirdiğim için beni affet.

Birbiri ardına yanlışlar yaptım, bütün hayatım boyunca bir köstebek gibi tüneller kazarken hiçbir şey göremedim, bir fare gibi koşturup durdum.

Ne ufuk vardı, ne gelecek.

Bir çıkmaz sokakta yaşamak üzere doğmuştum; artık yolun sonundayım.

Bağışla beni, eğer yapabilirsen bunu.

Yapamazsan da, elden ne gelir. Seni sıkıca kucaklıyorum, alnından öpüyorum.

İmza –*Ilaria*– iki kara çizgiyle örtülmüştü, daha altta, daha büyük ve çocuksu harflerle şöyle yazmıştı:

Annen

Yürek parçalanırken nasıl bir ses çıkartır? Suya batırılan bir süngerin sesini mi, yoksa yağmurda ıslanarak sönen bir havai fişeğin ıslığını mı?

Daha fazlasını öğrenebilmek isterdim ama bu mümkün değildi. Artık kendi belleğimdekilerle baş başa kalmıştım, bilincimi kazandığım ilk günlere ait cılız, az ve bir görünüp bir kaybolan anılara başvurmalıydım ama bu kapı yıllardan beri kapanmıştı.

Hayatım –benim tanıdığım hayat– sana, senin evine aitti, ondan önce olan her şey sanki ben dört yaşında doğmuşum gibi eriyip gitmişti.

Ne var ki o yılların üzerinden geçmekle, bir evladın asla bilmek istemeyeceği şeyleri keşfetmekle, divanların üstüne serilen çarşafların kaldırılması gibi, belleğimin üstünden bir örtünün kaldırıldığını hissettim.

Zihnime ilk dönen kesinlikle belirgin bir koku oldu. Kapalı bir mekânda içilen sigara kokusuna karışmış haşhaş kokusuydu bu. Göçmen bir kuş olsaydım,

yuvama dönmek için bu kokuyu izlerdim. Benim yuvam annemin Trieste' deki apartman dairesiydi ve burası sürekli gelip giden insanların ortaklaşa paylaştıkları bir mekândı. Yere oturan ya da uzanan insanların arasından bir labirentte ilerler gibi emeklediğimi hatırlıyorum.

Valizin içinde o döneme ilişkin sadece iki tane resim bulabildim. Birincisinde, somurtkan ve pis suratım, kırmızı kazağımla annemin kucağındaydım; saçları uzun, gözaltları torba olmuş annem, benim minik elini

kendininkinin içine almış, birine el sallatıyordu. İkinci fotoğraf ise benim üçüncü doğum günüme aitti. Gene yerde bir sürü insan oturuyordu, ben tam ortada, üç sarı mumun aydınlattığı pasta olması düşünülen kara ve şekilsiz bir kütlenin arkasında duruyordum. Arkamda yukarıdan aşağıya sarkan ve sanki bir süs şeridiymiş gibi duran tuvalet kâğıdının üstüne keçeli kalemle *Doğum Günün Kutlu Olsun* yazılmıştı.

Bu iki olayı da anımsamıyordum; hayatımın ilk

yıllarına ilişkin anılarım fondaki uğultuyla, karmakarışık seslerle, birbirini bastıran gürültülerle ve arada bir çalan sitarın beni ağlatan sesiyle yüklüydü.

O sesten korktuğum gibi yalnız kalmaktan da korkuyordum; herkes yerde uyuyakalırdı ve ben güneş yükseldikten, ortalığı ısıttıktan sonra annemi sarsardım; o ise gözlerini açacağı yerde öteki tarafa dönüp uyumayı sürdürürdü.

Sitardan ve annemden korkuyordum çünkü bazen

annem değil ama evdeki insanlardan biri eşyaları ele geçirir, kırar, kendi kafasını duvarlara vurur, kapıları tekmelerdi.

Belki de annemin yüzünün belleğimden silinmesinin nedeni bu korku oldu. Gerçeklik her an parçalanabilir, patlayarak bin parça olabilirdi ve fitilin çekilmesi bir biçimde benden soruluyordu.

O günlerden daimi korku ve kaygı bir tarafa bırakılırsa, hatırladığım bir başka şey de, bir bebekle karşılaştırıldığında çok daha küçük ama yıkıcı olan

bir şeyin doğumuydu: merhamet duygusu. Ben ürkek ve yumuşak bir tavırla yerde bitkin yatan anneme yaklaşıp yüzünü okşadığımda ağlamama neden olan boğazımdaki düğümün adı merhametti.

3 Shanti: Huzur.

2.

O öyle yaptıysa, ben de babamı bilmezden gelmeye devam edebilir miydim? O günlerde yanıtını bulamasam da hiç durmadan bu soruyu soruyordum kendime.

Ergenlik yıllarımda onun hakkında pek çok hayal kurmuştum. Senin Türk prensi palavrana (Noel Baba'nın

varlığına olduğu gibi) inanmaktan dokuz yaşlarımdayken vazgeçtim ama gene de bu konu hakkında düşünmeyi sürdürdüm ve günden güne kendi kişisel mozaiğimi oluşturdum. Bunu yapabilmek için en olağanüstü renklerdeki parçaları kullanıyordum: Hiç ortaya çıkmadıysa, mutlaka onu engelleyen bir şey olmalıydı, bu, onun –ve buna bağlı olarak benim– varlığımı riske atacak kadar korkunç bir engel olmalıydı.

Bir baba başka hangi nedenle

özellikle kızını görmemeyi seçerdi? Hayalimde birbirinden renkli senaryolar birbirini izliyordu; uluslararası casusluktan (ancak bir casus kimliğini tehlikeye atmayı göze alamazdı) gelişmiş bilimsel araştırma laboratuvarlarına (babam bir biyolog, bir kimyacı, bir fizik uzmanı olmalı ve insanlığın geleceğini ilgilendiren olağanüstü önemli bir projede çalışıyor olmalıydı) kadar uzanan hayallerim yüzünden babamın yeraltında zırhlı bir mekânda, bütün meraklı gözlerden uzakta

yaşadığını ve bu nedenle kızının sevgisinden vazgeçmek zorunda kaldığını düşünüyordum.

Çocuklar anne ve babalarıyla gurur duymak isterler ama ne yazık ki anne ve babalar bunun farkına varmazlar. Talihli durumlarda anne ve baba bir evladın nasıl olması gerektiği hakkında bir fikre sahiptirler ve her şeyin bu fikre uygun olarak yaşanmasını sağlarlar. Daha talihsiz durumlarda gözleri kendilerinden başka hiçbir şeyi görmez ve sürekli üzerlerine çevrili olan lazer ışınını fark etmeden yaşarlar; bu bakış

duvarları ve mesafeleri aşar, amansız, aç, susuz bile olsa dünyanın her yerinde onlara ulaşma becerisine sahiptir, onları gökyüzünde ve cehennemde izlemeye razıdır, her şeyi tehlikeye atmaya, kaybetmeye hazırdır; gözler dünyaya açıldığı andan itibaren tek bir şey ister: ona yanıt verecek bir başka bakış.

Her bebek doğuştan şaşırmaya ihtiyaç duyar, gözlerini hayranlık duyacağı bir şeye açmak ister; bir dağın doruğuna taşınmak, onun parıltısını, değişen ışığını, karı,

buzların yansımasını, aynen insan yavrularının anne ve babalarının yapması gerektiği üzere tepeden yavrularını gözetleyen kartalı seyretmeyi arzular.

Oysa pek çok çocuğun ufkunda beliren manzara otomobil enkazlarından, kırık iskemlelerden, şofbenlerden, otların arasına devrilmiş küvetlerden, dallara takılmış naylon torbalardan, ölü televizyonlardan, göz alabildiğine uzanan ve süren bir perişanlık ve düzensizlik yığınından başka bir şey

değildir. Gene de, orada bile içlerinden bazıları hayran olacak bir şey bulabilirler –bir bilye olabilir bu– ve o minik cam kürenin içinde, saniyenin binde birinde dünya onun artık gölgeleri olmayan elleri arasında parlayıverir.

Evlat, umutsuzluğa teslim olmamak için bütün sahneyi kaplayabilecek kadar büyüme ve genişleme yeteneği olan –bir belirti, ipucu– herhangi bir şeye tutunabilir. Onu dünyaya getiren insana hayranlık duymak için geçerli nedenler arama konusunda gösterdiği

araştırmacılık karşısında hiçbir hafiye ya da bilim adamı duramaz.

Sarhoş bir baba bile –yere serildiği için okula gitmek gerektiğinde üzerinden atlamak zorunda kalınsa bile– kötü değildir; tam tersine eve öfkeyle girip seni tekmeleyebilecekken uyumayı yeğlemiş ve seni rahat bırakmıştır. Seni günlerce ihmal ettikten sonra eve dönen ve sana bir omlet yapan anne çok iyi yüreklidir: Bu yemeği pişirmektense odasına kapanabilir çünkü o aç değildir ve seni umursamıyordur; oysa

dolabı açmış, yumurtaları almış, bunları tavaya kırmış, hatta bu sırada senin gözlerinin içine bakmış, ödevlerini yapıp yapmadığını sormuştur çünkü sen onun için hayattaki en önemli şeysindir.

Babamı uzun yıllardır beni her yerde izleyen hayalî bir balonun içine koymuştum: O havada asılı duruyor, Buda gibi çiçek yapraklarıyla sarılıyken huzurla gülümsüyordu; yüce ve ulaşılmazdı. Önünde sonunda bu balonun patlayacağından, onun yere inerek beni kucaklayacağından emindim.

Patlama gerçekleşmişti ama yere inen –meleksi ve sarsılmaz– Buda yerine sakalı, sigaraları, görünürde sağduyulu olan ama gerçekte hançer gibi keskin sözleriyle Profesör Ancona olmuştu.

O mutlak yalnızlık günlerimde anneme yazmış olduğu biricik mektubu defalarca okumuştum. İlk anda bazı savlarında haklı olabileceğini düşünmüştüm – bilgi aşkı ya da kendini sorgulamak adına daha özgürce

dolaşabilmek için hiçbir bağının olmamasını arzulaması gibi: O gelişmiş bir zihin, diyordum kendime, gündelik hayata bağlı kalmama hakkına sahip olmalı, ama hâlâ balon sendromu tuzağından kurtulmuş değildim, onda bana da ait olan bir şeyler bulabilmek istiyordum.

Birkaç gün sonra mektubu yeniden inceleyince, olaylar gözüme bambaşka göründü; sanki –o satırlar arasında– kimyasal bir tepkime olmuş ve düz, düzenli, otoriter sözcükler altından yeşilimsi, asitli, yıpratıcı bir sıvı sızıntı yapmış,

mektubu yazan kişinin gerçek doğasını gün ışığına çıkartmıştı. Bu mektupta diktatörlük, acı bir alay ve umursamazlık vardı. Annem basit romanlardaki zavallı kadınlardan biri gibi resmedilmişti: Baştan çıkartılmış ve ilk yol kazasında terk edilmiş. Evet, terimler, ayrıntılar farklıydı ama –onun dediği gibi– kazıyınca alttan hep aynı şey çıkıyordu: Kadın âşık olur ve hayal kurarken, erkek eğlenir ve oyun oynar.

Yıllar boyunca babamla ilk karşılaşmamızın, ilk kucaklaşmamızın hayalini

kurmuştum ama bu birkaç sayfa bütün duygusallığı ve hayranlığı silip süpürmüş, içimde sadece öfke kalmıştı. Kadınlığımdan, annemin (ve aynı zamanda onun) kızı olduğum için, bir dejenerasyon ve soysuzluk ürünü sayıldığımdan ve kaderin bir şakası yüzünden dünyaya geldiğimden küçük düşürüldüğümü hissediyordum.

Şimdi biliyordum ki ilk karşılaşmamızda onun suratına tükürebilirim. Evet, onu aramaya çıkabilirdim ama bunu sevgi ya da merak yüzünden değil, bedenimde yükseldiğini

hissettiğim öfkeyi boşaltmak, bunu yapma cesareti bulamamış olan annemin söylemiş olması gerekenleri yüzüne haykırmak için yapardım.

Kesin (ve benim için avutucu) olan tek bir şey vardı: Özgürlük takıntısına ve kendine duyduğu müthiş hayranlığa karşın umduğu kişi olamamıştı, yoksa adını bir yerlerde okumuş olurdum. Küçük ya da orta boy bir balık olarak kalmış olmalıydı; hayatı boyunca üniversitenin ve uzmanlık yayınlarının küçük akvaryumun sığınmıştı. Birkaç gün sonra

kitapçıda bunun kanıtını elde ettim: İngilizce'den çevrilmiş bir bilgi felsefesi kitabında şöyle yazıyordu: *Profesör Massimo Ancona'nın Sonsözü ile*.

Onu bulmak zor olmamıştı. Adresini almak için yayınevine telefon ettiğimde beni nezaketle yanıtlayan kişi –özel hakka duydukları saygı yüzünden– bu adresi bana vermeye yetkileri olmadığını ama onlara yollayacağım bir mektubu kendisine iletebileceklerini söyledi.

Bunun üzerine kâğıt kalemi elime aldım ve ona yazdım. Ona kendimi genç ve çekingen bir felsefe öğrencisi olarak tanıttım ve yapıtının bütüncüllüğü için kendisine hayranlık duyduğumu bildirdim.

Acaba buluşabilir miydik?

Yanıt gelmekte gecikmedi; oturduğu yer Trieste'ye uzak değildi. Övgülerim için alaycı bir dille teşekkür etti, bir randevu vermeye gerek olmadığını çünkü pazar dışında her gün öğleden sonra evde bulunduğunu bildirdi. Bana kapıyı açması için zilini çalıp

diafona adımı –Elena– söylemem yeterli olacaktı.

Kendimi tanıtmak için seçtiğim ad Elena idi, soyadı olarak da senin annenin soyadını kullanmak gelmişti aklıma; karşılaşmamızın iptal olmaması için en ufak bir kuşkunun doğmasını bile göze alamazdım.

Böylece yirmi iki yaşındaki Elena, rüzgârlı, buz gibi bir günde otobüse bindi ve babasını tanımak üzere Grado'ya doğru yola çıktı. Kırmızı Başlıklı Kız'ın Kurdu, Parmak Çocuğun Dev'i gibi, masalların ısırma ve

can yakma gücüne sahip bütün yaratıklarıymış gibi gitti oraya. Ama bunu aynı zamanda bir çocuk gibi yapmıştı, saf bir duraksama vardı burada; öykünün sonraki yıllarda daha başka bir yöne ilerleyeceğini umuyordu çünkü o kucaklaşma her zaman dev bir yengecin kıskaçları içinde bekliyordu.

Beni denize doğru götüren o otobüsün içindeyken, bu karşılaşmaya hangi duygularla hazırlanıyordum? Korku? Öfke? Öfke kesinlikle vardı ama ağır

basan galiba korkuydu. Pencerenin dışından kıraç bir manzara akıp gidiyordu; Monfalcone Tersanesi'nin vinçlerinin yanından az önce geçmiştik, şimdi Isonzo Irmağı'nın deltasını aşmaktaydık; gökyüzü arada sırada ağır ağır uçan bir balıkçıla sahne oluyordu. Belki de korku ağır basıyordu çünkü – uzun düşüncelerden ve saldırı stratejileri çalışmalarından sonra– artık elimin o zile basma cesaretini bulacağından, bacaklarımın o merdivenleri tırmanabileceğinden,

bakışlarımın duygu ve heyecanlara ihanet etmeden onunkilerin karşısında durabileceklerinden emin değildim; Odysseus'un İthaka'ya dönüşünü andırıyordum.

Durakta inen tek kişi ben oldum. Yaşlı bir bisikletli ıssız yolun sonunda kararsız bir edayla ilerliyordu.

Adı Grado Pineta (çamlık) olmasına karşın burada pek az çam ağacı vardı; görünen yoluk ağaçlarsa bir dizi döküntü apartmanın arasında kalmıştı; bu binalar görüntülerinin

tersine *Deniz Kızları*, *Denizatı*, *Deniz Yıldızı*, *Nausikaa* (Odysseus öykülerinde yer alan Phaiak prensesinin adı) gibi şairane adlar taşıyorlardı.

Uzun kış aylarında, pek çok bahçe her türlü şişe, kâğıt, bira kutusu ve rüzgârın taşıdığı çöple dolmuştu.

Ekonominin parlak olduğu dönemlerde inşa edilmiş olan yazlık evler yüzünden ayrıcalıklı bir yer olan bu mahalle şimdi karaya vuran bir kalyonu andırıyordu. Denizin tuzu zamanla badanaları ve çerçeveleri yıpratma faaliyetine

girişmişti, pencere kanatları menteşelerinden kopmuş, kepenkler kırılmıştı. Dökülmekte olan bir evin çarpık ve delik deşik tabelasında *Villa Luisella* yazıyordu. Kışın birisi gelip bu tabelaya ateş etmekle eğlenmiş olmalıydı; parmaklıkların arkasında, çimlerin üstüne atılmış bisikletin tek tekerleği vardı.

Nasıl olmuş da Profesör Ancona böyle bir yere düşmüştü? Bu sorumu yanıtlayamıyordum. Birkaç sonuçsuz denemeden sonra nihayet aradığım sokağı ve

numarayı buldum.

Maestrale Sokağı 18.

Karşımda dikilen hortlaksı bina bütün ötekilere benziyordu, yazın altında dükkânlar açılan bir kemerli girişi vardı (buraların top ve şişme bot, güneş kremi ve su yatağı, kova ve palet dolu olduğunu tahmin edebiliyordum).

Massimo Ancona. Zillerde yazan tek tük addan biri oydu. Daha fazla tereddüt edemezdim çünkü geçen her an kuşkuya dönüşüyordu. Ve kuşkunun altından yüzünü gösteren zorba kararlılık –hem benim hem

onun hayatı için– en iyisinin topuklarımın üzerinde dönmem ve geldiğim karanlığın içinde kaybolmam olduğunu söylüyordu.

"Elena!" diye seslendim diyafona.

"Beşinci kat."

Elim cam kapıyı itti, gözlerim giriş holünde asılı duran beyaz bir cankurtaran simidini (apartmanın batması halinde işe mi yarayacaktı?) ve üzerinde yazan Irmak Perisi sözünü fark ettikten sonra açılan bir kapıyı gördü ve ben kendimi babamın karşısında buluverdim.

3.

Kapalı mekân, soğuk duman kokusu ve loş bir ışık. Deniz kenarı evlerine özgü beyaz mobilyalar, kopuk pencere kanatları, nemden kabarmış parkeler. Her tarafa dağılmış kitaplar, saçılmış kâğıtlar, kılıfı takılmış ve yerde duran eski bir daktilo, açık bir dizüstü bilgisayar –tek ışık kaynağı–,

gazeteler, dergiler, bir şişe viski ve parmak izinden matlaşmış bir bardak, divana dönüştürülmüş bir bebek yatağını korumak üzere üzerine atılmış kirli bir yorgan.

Odanın ortasında, o.

Biraz daha şiş olmakla beraber fotoğraftaki yüzün aynı, siyah saçlar, kırlaşmış sakal, parıldayan gözler, zayıf bir beden üzerinde gömleğin düğmelerini yırtmak istercesine zorlayan koca bir göbek.

"Böyle hüzünlü bir öğleden sonrasında ne harika bir sürpriz!"

Dingildek yatak-divana yerleşmeden önce “Memnun oldum, ben Elena,” dedim.

Kendimden ve çalışmalarımdan söz etmek yerine, onu konuşturdum. Onun da başka bir şey beklediği yok gibiydi. Çok yalnız bir adam olmalıydı, zihni sürekli düşüncelerle doluydu ve kendisini dinleyecek birini bulduğuna inanamaz gibiydi.

Merakım, öfkemi bastırmıştı. Ona annemin gözleriyle bakmaya çalışıyordum; onu etkileyen ne olmuştu? Annemi nasıl heyecanlandırmıştı da,

onun kaderini böyle trajik bir biçimde belirleyebilmişti?

Uzun monoloğuna "Benim böyle dehşet verici bir yerde yaşamama şaşırmış olmalısın," diye devam ediyordu; "Venedik'e gitmemi, eski bir balıkhaneden bozma bir lofta yerleşmemi, antik mobilyalar, duvara asılı eski gravürler arasında yaşamamı beklerdin ama biliyor musun, o da bir tür uzlaşma sayılırdı, o zaman önceden belirlenmiş bir modeli benimsemiş olurdum –felsefe profesörü doğal habitatında yaşıyor– ama benim asıl yapmak

istemediğim bu, bir başkasının benim için hazırladığı ayakkabıları giymekten yana değilim. Kökünden söküp çıkarma çabası içinde bu da vardır – hiçliğin ileri karakollarını sömürgeleştirmek. Ben hiç kimsenin gitmeye cesaret etmediği yere giderim ve neden biliyor musun? Çünkü korkmam. Hepsi bu. İlişkilerin yarattığı yalanın içinde yaşamadığım için, hiçbir şeyden korkmam. Bizi kırılgan kılan, yapmacıklıktır. Dehşeti uzakta tutabilmek için kendimizi nesnelerle, eşyalarla, putlarla

doldurmamız gerekir ama bu biriktirme, rahatlama sağlayacağı yerde, daha da büyük bir korku yaratır; o da kaybetme korkusudur. Ne kadar çok bağımız varsa, o kadar çok panik içinde yaşarız; insanlar ölürler ya da bizi terk ederler; nesneler kaybolur, kırılır, çalınır ve kendimizi bir anda çırılçıplak bulabiliriz. Çıplak ve çaresiz. Elbette biz her zaman çıplaktık ama bunu bilmezden geldik, görmezmiş gibi yaptık ama gerçeği keşfettiğimizde canımızı kurtarmak için geç kalmış oluruz. Hiçbir şeye

tutunamazsan, nasıl kurtarırsın canını, diye sorabilirsin. Eylemde bulunmayarak – daha doğrusu hiçlikle uyum içinde eylemde bulunarak kurtulabilirsin. Hiçlik bizim önümüzden gider, hiçlik manzaramızı örtecektir. Görünmenin ve yok olmanın bilgeliği hiçliğin içinde gizlidir ve bu nedenle cömert bir sütanne gibi kendimizi hiçliğe teslim etmemiz gerekir... Zaten şu anda üzerinde çalıştığım denememin adı da *Hiçliğin İleri Karakollarını Sömürgeleştirmek* adını taşıyor."

Zaman geçiyor, ben akıp giden cümlelerinin içine katılmayı beceremiyordum. Son otobüsün kalkmasına bir saat daha vardı. Konuyu nasıl açacağımı bilemiyordum.

Neyse ki biraz sonra kendine viski almak için ayağa kalktı ve gözlerim evin antika olan tek eşyasına, harika bir İran halısına takıldı.

Halıyı göstererek "Ya şu, nereden geliyor?" diye sordum.

"Bu sana bir çelişki unsuru olarak mı göründü? Gerçekten de öyledir... Babam halı ticareti yapardı ve elimde kalan en son

parçalardan biri bu...”

“Bir hatıra mı?”

“Hayır, benim kasam. Zorunluluk ânında satılabilecek bir nesne.”

İskemleye oturmaktansa, benim yanıma, divana gelince ağırlığıyla yaylar gıcırdadı. Bir süre böyle sessizlik içinde durduk; uzakta olmayan bir daireden çaresiz bir köpek havlaması geliyordu; sonra benim elimi kendi elleri arasına aldı ve incelemeye başladı.

“Kadim halklara göre, bir insanın elinin içinde onun ruhunun bütün nitelikleri

gizlidir. Burada zekâ ve düşüncelerde soyluluk görüyorum... Benim elime çok benziyor."

Ellerimiz benim bacağımın üstünde yan yana duruyordu. Benimki yavaşça titriyordu.

Beni bile şaşırtan bir sükûnetle "Benziyor, çünkü sizin kızınızım," dedim.

Köpeğin havlamasına, başarısızlıkla onu susturmaya çalışan bir ihtiyarın küfürleri karıştı.

Hemen bana yaklaştı.

"Nedir bu, bir şaka mı?" Sesinde telaş ile eğlenme arası

bir ton vardı. “Yoksa kötü bir tiyatro oyunu mu?”

“Padova, 1977. Size bir şey ifade ediyor mu?”

Yüzüme daha iyi bakabilmek için ayağa kalktı.

“Padova 1977... Şahane yıllardı; kızlar çiçeklere koşan arılar gibi atılıyorlardı kollarıma.”

“Gerçekliğin çıplaklaşması.”

Gözlerinden gelip geçen sert ışık onları donuklaştırdı, düşüncelerin yansımasını silip süpürdü.

“Beni suçlamak için geldiysen, hemen yanlış hedef

seçtiğini söyleyebilirim.”

“Hayır, hiçbir suçlamam yok.”

“Ne istiyorsun, o halde? Tazminat ya da para mı? Eğer istediğin buysa, sana en çok bir halı verebilirim.”

“Paraya ihtiyacım yok; halı da istemiyorum.”

“Senin kızım olduğunu kabul edersek, buraya kadar gelme nedenin ne peki?”

“Meraktan geldim. Seni tanımak istiyordum.”

“İnsanoğulları arasında mutlak tanıma imkânsızdır.”

“Ama merak zekânın bir

özelliğidir.”

“*Touché*!”

Otobüsün kalkmasına çok az zaman kalmıştı, ben ceketimi giyerken, o evin kapısını açmış ve şöyle demişti:

“İstediğin zaman geri gelebilirsin. Öğleden sonraları hep buradayım; sabahları gelmek istersen telefon etsen iyi olur çünkü çıkmış olabilirim.”

O ilk ziyaretten sonra, üç ay boyunca her hafta onu görmeye gittim. Genellikle kumsalda yürüyüş yapıyorduk, deniz

mevsiminin açılmasına daha çok vardı; kumların üzerinde çürüyen yosunlar güneşli günlerde müthiş bir koku yayıyordu ve yiyecek arayan martılar buraya üşüşüyordu.

Gel-git yüzünden deniz seviyesi büyük farklar gösteriyordu. Emekli balıkçılar midye ve tarak toplayabilmek için ufka kadar yürüyorlar, deniz suyu anca bileklerine kadar yükseliyordu. Genellikle koşu yapan insanlara rastlıyorduk: Genç atletler de koca göbekli adamlar da kış ortasında ter içinde oluyorlardı.

Havanın daha ılık olduğu günlerde âşıklar, denizin kıyıya attığı kütükler üstünde oturuyorlardı.

Babam bir keresinde birbirine sarılmış olarak oturan bir çifti işaret ederek "Neden bütün âşıklar denize bakmayı severler, biliyor musun?" dedi. "Çünkü aşklarının ufuk gibi sonsuz olduğunu düşünürler. Hayalî olan duygularını, hayalî olan bir çizgiye bindirirler."

Bana, görünen dünyanın ne kadar aldatıcı olduğunu gösterebilmek için hiçbir fırsatı kaçırmıyordu. Maya (Vedik Hint

felsefesine göre büyük kozmik yanılsama) bizi büyülü ağının altına hapsetmişti ve sadece bazı seçilmiş kişiler bir delik bulup buradan kaçmayı başarabiliyorlar ve nihayet gözlerini açabiliyorlardı. Bütün ötekiler gölgeleri izlemeye mahkûmdular.

"Aşk sadece bir gölge olamaz!" yanıtını verdim.

"Elbette öyledir. Yan tutmanın gölgesidir. Bak, ben şimdi seninle kumsalda gezindiğim için mutluyum, seninle birçok şeyden söz etmek hoşuma gidiyor ama bu aşk mı?

Hayır, bir tarafın bilinmesinin getirdiği bir hoşnutluktur bu. Kızım olduğunu söyleyen sende zekâmın yansımasını görmeyi seviyorum, sende kendimden bulduğum ve görebildiğim bir şey bu. Ama sözgelimi sen farklı bir genetik yapıya sahip olsaydın (benim ya da senin ailenden aptal bir teyzeye çekseydin) ve televizyondaki söyleşileri seyreden, son moda pantolonların peşinden koşan bir kız olsaydın, ben seni hemen kapıya koyardım ve hatta beni bir daha bulamaman için telefon numaramı değiştirirdim. Beni

ilgilendiren, bana ait bir şeye sahip olmak değil, kuşaktan kuşağa gizemli bir biçimde aktarılan bir işareti, bir izi yakalayabilmektir.

"İşte bu nedenle –sahip olmanın peşinde olmadığım için– seni serbest bıraktım. İlk andan itibaren Profesör Ancona'nın kızı olduğunu bildiğini varsay. Belki de kendini sınıf birincisi olmaya koşullandıracaktın ya da bunu bildiğin için önceden belirlenmiş davranışsal formüllere göre hareket edecektin. Ya da tam tersine

mümkün olduğunca salak görünmeye çalışacaktın; gözkapaklarını bile çivilerle deldirecek, beni öfkeden delirtmek için en iğrenç modaları bir koyun gibi takip edecektin. Oysa sen her türlü koşullandırmadan uzakta büyüdün ve gerçekten olabileceğin insan oldun; bir fidanlıkta değil, ağaçsız bir alanda tek başına ve ihtişamla büyüyen bir ağaç gibisin; bütün bunlar benim sayemde oldu çünkü ben kendimi gizledim, ortaya çıkmadım.

“Bunun benim için bir

fedakârlık olmadığını düşünme; babaların hak ettiği o binlerce minik sevinçten yoksun kaldım ama ben senin kanatlarını budamak istememiştim, anladın mı? Dışarıya vuranın senin genetik mirasının olmasını istedim, hiçbir çarpıtmaya, hiçbir koşullanmaya maruz kalmadın çünkü eninde sonunda bizim özümüz budur: DNA'mız binlerce yıldan bu yana ayakta kalma yeteneğimizin gizini kendi sarmalları arasında saklayarak kıvrıldı: Yaşarsın, hayatta kalırsın ve ölürsün; her şey orada, o maddenin

mikronlarında yazılıdır.”

Güneş sıcaktı. Kuruya çekilmiş bir kızağa oturduk ve ceketlerimizi çıkarttık. Babam bir sigara yaktı. Gözlerim az ilerimizde duran ölü bir karabatağa takıldı: Yırtıcı bir kuş kafasını kopartmış olmalıydı; sinekler boynuna üşüşmüştü; daha yakından baksam, işbaşı yapmış ölü yiyen böcekleri de görebilirdim.

Bana annem hakkında hiçbir şey sormamıştı, ne kim olduğunu –pek çok kızdan biri olduğuna göre– ne de başına ne geldiğini. Bu bana tuhaf

görünüyordu.

Yüzüne hiç bakmadan "Annem öldü," dedim.

"Ah, öyle mi?"

"Neredeyse yirmi yıl oluyor. Ben dört yaşımdaydım."

"Bu da bir şans. Nasıl oldu?"

"Bir araba kazasında. Fazla bir şey bilmiyorum. Sanırım artık dayanamıyordu ve bir biçimde..."

Sigaranın dumanı, yüzünün önünde düzgün halkalar halinde yükseliyordu. İçini çekti.

"İşte böyledir... Açık yüreklilik geni genellikle bir kusurun taşıyıcısıdır."

“Hangi kusurun?”

“Kendini yok etmenin.”

Bir keresinde gezintiden sonra beni kentin eski mahallesinde yer alan bir lokantaya götürdü; buraya sık sık gittiği belliydi çünkü masamızı gösteren garson ona Profesör diye hitap etmişti.

Yerimize otururken “Kalbini çaldığım son kız olduğunu düşünecekler,” diye fısıldadı.

“Ne zamandan beri başkalarının söyledikleri ilgini çekiyor?” yanıtını vermek

isterdim ama sustum.

Arkasındaki duvardan, yağlıboya bir tablodaki sarhoş beni süzüyordu; önünde boş bir şarap şişesi duruyordu, şapkasını başına eğik oturtmuştu ve gözlerinden iki damla yaş süzülüyordu. Yanındaki tabloda kocaman, turuncu güneş; aşktan mı, düşmanlıktan mı belli değil ama yüz yüze, ayak ayağa duran iki beyaz atı aydınlatıyordu. Babama sorsam, bu ikisinin aynı şey olduğunu söylerdi.

"Balık çorbası içer misin?" diye önerdi.

“Hayır, kalamar tavayı tercih ederim,” dedim.

Yemeklerimizi beklerken, bize mezeler ve beyaz şarap getirdiler. Onun yemek yiyişini ilk kez görüyordum. Her şey gibi yemek yemeye de mutlak bir ilgisizlik ile yaklaşacağını sanmıştım, oysa beni derin bir şaşkınlığa sürükleyerek her şeye açgözlülükle atıldı, gözlerini tabağından ayırmadı, parmakları hızla hareket ediyordu; sanki çok uzun bir zamandan beri aç kalmış gibiydi.

O âna dek bana ve hayatıma

ilişkin hiçbir soru sormamıştı. Tabağına eğilmiş halini izlerken, benim yerimde cansız bir manken ya da kartondan bir insan silueti de olsa aynı şeyin olacağı kuşkusuna kapıldım. Ama onun hakkında bir şeyler öğrenmek isteyen bendim; böylece sıkıla sıkıla çorbayı beklerken, onu ailesi hakkında sorguya çektim.

Annesi aslen Rodosluydu, babası Bruno Ancona ise halı ticareti yapıyordu; aslında ekonomi eğitimi almıştı ama

kayınpederinin işini sürdürmek ona kalmıştı: Bir sigorta şirketine girip çalışmakla iyi parçalar bulmak için Doğu ülkelerine seyahat etme seçenekleri arasında ikinciyi yeğlemişti. Venedik'te yaşıyorlardı ve babam da 1932 senesinde orada doğmuştu.

Irksal yasalar çıkmadan az önce Brezilya'ya giden bir gemiye binmişler ve yanlarına bir sandık dolusu halı almışlardı. Anne bu duruma şiddetle karşı çıkmaya çalışmıştı, kanasta arkadaşları hâlâ yerlerinde duruyorlardı,

telaş etmeye gerek yoktu.

Onlar İtalyanlardı. Bütün ötekiler gibi İtalyan.

Bütün deniz yolculuğu boyunca kocası onun yakınmalarına katlanmak zorunda kalmıştı. "Hayal gücün fazla geniş," deyip duruyordu anne, "ve bu hayaller bizi mahva sürükleyecek."

Eziyet, San Paolo'da da kesilmedi. Karısına kalırsa burada her şey aşırıydı: Aşırı nem, aşırı sıcak, aşırı pis, aşırı yoksulluk, aşırı siyah derili kalabalığı vardı ve bunların hepsinden beteri kanasta

oynayacak hiç kimse yoktu. İki yıl daha dayanabilmiş, sonra hastalanarak ölmüştü.

Babamın yorumu "Sözün kısası aptal bir kadındı," oldu. "Çok güzeldi, esmerdi, kömür gibi kara ve parlak gözleri vardı ama aptaldı."

Bruno ise kesinlikle aptal değildi; dul kaldıktan bir yıl sonra Avrupalı köklere sahip güzel bir yerliyle evlenmişti ve dünyaya bir sürü velet getirmişti.

Massimo'ya gelince; o savaşın sonunda babasından kendi payına düşen hakkını

almış ve Avrupa'ya geri dönmüştü. Babasını bir daha ne görmüş ne haber almıştı; ölüp ölmediğini bile bilmiyordu.

Kabuklu bir deniz hayvanının kıskacını hırsla emerken "Bunun da," demişti, "hiçbir önemi yok. Geçmiş değiştirilemez ve gelecek hakkımız değildir. Gerçekten var olan sadece şimdidir. Sadece ânın önemi vardır."

O akşam Trieste'ye döndüğümde kızartma kokusu benimle evin içine kadar geldi. Yorgundum ve sadece yatıp uyumak istiyordum ama gene

de duş yapmak zorunda kaldım. O kasvetli havanın gece boyunca hüzünle karışıp benim içine sızacağından korktum.

4.

Ertesi hafta onu görmeye gitmedim.

Sözleri, mobilyaları örten toz gibi düşüncelerimin üzerini kaplamıştı, çatlaklardan içeri, boşluklara sızmış, onları karartmıştı. Üflemeyle ya da bezle üzerinden geçmeyle temizlenemeyecek, ihmalden oluşmuş masum bir pislik

değildi bu; molekülleri arasında –kurşun, arsenik gibi– tehlikeli metaller barındırması olasılığı olan zararlı bir tozdu; bu gibi zehirli maddeler baştan küçük dozlar halinde bünyeye girdiklerinde hiçbir belirti yaratmazlar ama zaman geçtikçe zehirlenmeye ve ölüme yol açarlar.

Onu dinlerken, pek çok kez sözlerini onayladığımı hissettim; ne olsa ben de dış görünüme, yapmacık duygulara öfke duyuyordum, pek çok kişinin gözlerinde fark ettiğim donukluk beni rahatsız ediyordu

ve aynı zamanda korkutuyordu. Bu donuk gözlerin arkasında nasıl bir hayat olabilirdi ki? Elbette asla bana ait olamayacak bir varoluştu bu ama donukluğa nasıl bir alternatifle karşı çıkılabilirdi ki? Benimkiyle aynı olan yaradılışı sayesinde babam kendini koronun dışında tutabilmişti, ama onunki gerçekten özgür bir yaşam sayılabilir miydi?

Kendini tanımlamak için kullanmayı sevdiği mecaz, boşluğun ortasında tek başına dikilen bir ağaca aitti; görkemli dalları gökyüzüne doğru

uzanıyordu.

İyi ama onun hayatı, kent banliyölerinden birinin kıyısında, köpeklerin çişine, köklerinde biriken çerçöpe, izmaritlere ve teneke kutulara, âşıkların fosforlu boyalarla gövdesine yazdıkları adlara, her mevsim üzerine kazınan daha açık saçık sözlere aldırmadan yükselen heybetli bir çınarınkini andırmıyor muydu?

Asfalt tarafından boğulan kökleri soluk alamayan, otobüslerin yarattığı titreşimden bitkin düşmüş, yaprakları boz bir renge

bürünmüş, gövdesi kurumdan kararmış bu ağaç, her şeye karşın heybetini koruyordu çünkü bütün ağaçlar gibi tek bir şey, ışığa doymak istiyordu ve bunu yapabilmek için yükselmek zorundaydı: Yukarı, daha yukarı uzanıyor, apartmanların gölgesinden sıyrılmaya çalışıyordu. Bu çabası her kış Park ve Bahçeler Müdürlüğü'nün amansız baltaları tarafından hiçe sayılıyor ve budanıyordu; o güzel dallardan geriye minik çıkıntılar kalıyordu. Çınar, budamaya karşın teslim olmaz:

Her ilkbaharda budanmış kollarından sürgünler baş verir ve bu incecik dallardan ilk yapraklar çıkar.

Bu hale düşmüş bir ağacı görmek insanın yüreğini acıtır; özellikle de onun boş bir alanda ne çok yer kaplayabileceğini gören biri için üzücüdür bu. Ama pek çok kişi bu durumu görmezden gelir ve gene de büyülenirler.

"Şu güzelliğe bak," der ağacın yanından geçen dede torununa, "yeni yapraklar çıkartmış."

O yaşlı adam bu cılız

tazelenmenin onlarca yıla dayanan bir can çekişmeden başka bir şey olmadığını bilemez; bu üzeri zıpkınlarla kaplı bir balinanın can vererek okyanus dibine doğru inerken söylediği şarkıdan başka bir şey değildir.

Babamın yanındayken kendimi bir pitonun sardığı tavşan gibi hissediyordum, yürüttüğü mantığın karmaşıklığı ve gözü pekliği soluğumu kesiyor, başımı döndürüyordu.

Ne var ki onun yanından uzaklaşır uzaklaşmaz,

söylediklerini yeniden düşünmeye başladığımda bu sersemlemem hoşgörüsüzlüğe dönüşüyor ve çınar imgesi ısrarla zihnimde yankılanıyordu. Ağacın apartmanlar arasından ışığı aramakta gösterdiği güçle gerçeği aramıştı ama hayatı yadsıyarak sonunda sadece kendi üzerine kıvrılıp kalmıştı.

Çöldeki otobüs durağında oturmuş, otobüs bekleyen ama bu hattın yıllardan beri iptal edildiğini bilmeyen bir yolcu gibiydi.

Sözgelişi annemin gebeliği

karşısında ellerini yıkayıp geçeceği yerde, bunun sorumluluğunu üstlenseydi, onunla evlenseydi, kendi ailesiyle ilişkisini sürdürseydi, üniversiteyi bırakmak yerine öğretmenliğine devam etseydi, öğrencileriyle tutkuyla ilgilenseydi ne olurdu?

Sözün kısası sorumluluklarından kaçacağı yerde, onları yüklenseydi onun – ve çevresinde bulunanların– nasıl bir hayatı olurdu?

Gerçeklik ve hayat arasında nasıl bir ilişki vardı?

O aylarda hiç durmadan

kendime sorduğum en can alıcı soru buydu. Düşündüğüm aslında oydu ama benim için de geçerliydi.

En zor an, geceydi.

O koca evin içinde tek başıma oturur, rüzgârın çarptığı kepenklerin sesini dinlerken emin olduğum şuydu: Onun gerçeklik arayışı, yılların geçmesiyle birlikte bir paravana dönüşmüştü, Çin'de yapılanlar gibi harika bir el işi olan ama önünde sonunda astarlı bir teladan oluşan, arkasına saklanılabilecek, nesneleri saklayabilecek bir paravan.

Annem aklıma gelince öfkem gazaba dönüşüyordu. Öylesine genç ve saf olan annemi nasıl olup da kaderine terk etmişti? Hiç vicdan azabı duymuyor muydu? Ben, birbirlerine böylesine yabancı iki bedenin yarattığı biyokimyasal bir tepkimenin ürününden başka bir şey değil miydim? Onlara çifteşme dürtüsü veren – hipotalamusu uyararak hormonal fırtınaların yaşanmasına neden olan mart ayının ışığı mıydı? Onların sıvıları birbirine karışmıştı ve hepsi bu muydu?

Kara kurbağalarına da böyle olur: Şubat ayında bataklıklarda karşılaşırlar, mart ayında ormanlara dönerler ve yumurtalarını oraya bırakırlar. Ama hiçbir kara kurbağası kendine "Ben kimim, hayatımın ne anlamı var?" diye sormaz.

Annem bir kara kurbağası, bir kirpi, zehirsiz bir yılan mıydı, yoksa farklı bir şey, benzeri olmayan bir kişi miydi? Yaşadığı son, hayat denen cangılda ayakta kalabilme konusundaki doğuştan yetersizliğine yüklenebilir miydi, yoksa bunda başkalarının

da sorumluluğu var mıydı; çevresinde bulunan, daha yaşlı ve deneyimli olduğu için ona yardım etmesi gerekenler tarafından yapılmamış –ya da kötü yapılmış– eylemlerin hiç mi etkisi yoktu?

Hayvanlar, gerçekten de insanlarla karşılaştırılabilir mi?

Pek çok kez –bu tür düşüncelerin içinden çıkılamaz ağının tutsağı– gecelerin bir yarısında telefonu elime aldım ve ona "*Senden iğreniyorum. Senden nefret ediyorum.*

Cehennemin dibine kadar yolun var!" diye haykırmak istedim ama her seferinde, şehir kodunu çevirdikten sonra açıklanamaz bir korku yüzünden vazgeçtim.

Yoksa alaycı sesinden, ağzına pelesenk ettiği "Böyle sona ereceğini biliyordum," sözünü duymaktan mı çekindim? Benim korkum –yardım dilenemeden– o küçük gören tarzıyla "ötekileri" mahkûm ettiği helmelenmiş kitlenin içine yuvarlanmak mıydı? Ötekiler, normal olanlar, olduklarıyla yetinenler, ayağa kalkıp ufku gözleyecek kadar

zekâsı ve yüreği olmayanlar, hayatın bir anlamı olmadığını fark edemeden günlerin tantanasına kendini kaptıran sefillerdi.

Annem, (yerli karısı ve melez veletleriyle) babası, ona kafa tutmayı bilemeyen öğrencileri, arkadaşları (eğer olduysa) veya onun peşinden gitme cesaretini gösteremeyen, onunla hiçliğin ileri karakollarını sömürgeleştiremeyen kadınlar normal olanlardı.

Evet, doğru, kararsızlığımda küçümsenme korkusunun da payı vardı, onun tarafından

küçük düşürülmeye hazır değildim. Ne olsa (en azından o zaman öyle sanıyordum) hayatta sahip olduğum tek ve en yakın akrabam oydu. İyisiyle ve kötüsüyle, genlerimin yüzde ellisini ona borçluydum.

O aylarda bizi bir araya getiren ayrıntıları düşünüyorum; dürbünümü ayarladıkça daha fazla benzerlik yakalıyordum: Bu nedenle, diye düşünüyordum, ilişkimizi sert bir biçimde sonlandırmayı arzu etmiyorum. Zamanı geldiğinde, ona gidecek –sakin ve aklım başında olarak–, onu

küçümseme nedenlerimi birer birer sıralayacaktım. Bu ilişkiyi sona erdirmeye karar verecek kişi ben olacaktım, tersi değil. En son isteğim, anneminki gibi bir sona uğramaktı; yolun ortasında sapı kırık bir valiz gibi terk edilmeye katlanamazdım.

Yazın patlamasıyla o yılın bütün yorgunluğu –senin hastalığın, ölümün, babamla karşılaşmam– üzerime çökmüş ve beni bir paçavraya çevirmişti. Tek isteğim bir yerlere uzanarak yalnız kalmak, yemeden, konuşmadan gücümü toplamaktı; kendimi kışı geçiren

bir bitki ya da karların erimesini bekleyen bir dağsıçanı gibi hissediyordum.

Grado'ya ziyaretlerimi keseli üç hafta olmuştu.

Bir gün akşamüstüne doğru telefonum çaldı. Oydu. Tuhaf bir ses tonuyla –o alaycı umursamazlığı nereye gitmişti?– bana çıkışıyordu:

"Ne oldu? Gelmeyecek misin artık?"

Neredeyse farkına bile varmadan, mazeret bildirmeye başladım:

“Kendimi pek iyi hissetmiyorum. İyi olur olmaz gelirim.”

Neden “canım istediği zaman ya da canım isterse gelirim” deme hazırcevaplılığını gösterememiştim?

On kereden fazla görmediğim, suçluluk duygusu bir yana, en ufak bir pişmanlık gölgesi bile göstermeyen bir adama, sanki hiçbir davranışının önemi yokmuş gibi davranan bir çapkına karşı neden suçluluk duygusu duymalıydım ki?

Kendimi iyi hissetsem de ne

ertesi hafta ne de daha sonraki hafta onu görmeye gittim, bunu bildirmek için telefon bile etmedim. Telefonum üç gün boyunca, akşamüstüne doğru hep aynı saatte çaldı ama elimi kaldırıp açmayı hiç düşünmedim. Olasılıkla benim peşime düşmüştü ama bunu başaramıyordu. Onun duyduğu kaygı bende sağır bir tatmin duygusu yaratıyordu.

En sonunda yanıtladım telefonu.

"Sen misin?" dedi.

Sesinde bir tereddüt; neredeyse korku vardı; yaşlı bir

insanın sesi gibiydi. Belki de içmişti çünkü sesinin tınısı rüzgârın önüne konmuş mum alevi gibi titriyordu. Bana bir şey söylemesini, nasıl olduğumu, iyileşip iyileşmediğimi sormasını bekliyordum, oysa o ağır bir soluk aldıktan sonra şöyle dedi:

"Burası artık durulur gibi değil, çılgın bir hal aldı, çocuklar ağlıyor, televizyonlar bağırıyor, merdivenler ellerinde kepçelerle gezen şişman kadınlarla doldu, erkekler ellerinde matkap iş yapıyorlar; karılarını öldürmek yerine,

ellerinde çim biçme makinesi komşuların sinirlerini öldürüyorlar. Benim ileri karakolum neye döndü biliyor musun? Vasat bir kıyametin başlangıcına. Her sene aynı şey, hatta daha beter bir hal alıyor. Neyse ki yazın bana Busto Arsizio'daki dairesini bırakan bir arkadaşım var, benim ileri karakol yazın oraya taşınıyor. Yola çıkmak üzereyim; sana adresimi bırakmak istedim, olur ya..."

"Ne?"

"Olur ya, belki uğramak istersin. Bir de telefon numarası

var... Yazabilecek misin?”

“Evet,” dedim ve numarayı eski bir kasa fişinin üzerine karaladım.

“Ama üç kez çaldırmayı unutma. Üç kez çaldır ve sonra yeniden ara. Yoksa yanıtlamam. Çok az kişinin bana ulaşmasına izin veriyorum.”

“Biliyorum.”

“Dinle...” Ses tonu neredeyse kaygı verecek bir kırılganlık kazanmıştı: “Sana bir şey daha söylemek istiyordum...”

“Evet?”

Çılgın çocuk naraları yüzünden sesi kesildi; sonra da

sonuna kadar açılmış bir rap müzik hepsini bastırdı.

"Bir başka sefer söylerim... Artık dayanamıyorum, kaçıyorum."

–En sevdiği söz olan– kaçmak fiilinden sonra telefonu kapattı.

"Sana bir şey daha söylemek istiyordum," cümlesiyle kalbim daha hızla çarpmaya başlamıştı; bir açıklama, bir kabullenme, bir anı, bir pişmanlık bekliyordum. Böyle bir şey bizi insaniliğin sıradan yollarına sokar, ona artık Massimo değil, baba dememe yardımcı olurdu.

Belki sadece gideceğini

söyleyecekti ama bu bile bir boyun eğmenin göstergesi değil miydi? Nerede olduğumu sana söylüyorum çünkü sana ihtiyacım var, çünkü aranıp bulunmayı bekliyorum, çünkü artık senin sesini duymadan, senin bakışını görmeden yaşayamıyorum...

Telefon konuşmasından sonra bahçeye indim.

Hava ozonla yoğuşmuştu ve doğudan şimdiden yarılmış hızlı ve tehditkâr fırtına bulutları yaklaşıyordu; şimşekler ufku aydınlatmaya başlamışlardı. Fırtına öncesi kuru bir rüzgâr

kara çamların seyrek dallarını sarsıyor, sonra erik ağacının altın rengi meyvelerine çarpıp sulu erikleri yere döküyordu. Karşı tarafta güneş yok olmaya başlamıştı ve dünyanın normal döngüsünden kurtulan ışıklar, koşarak gelen bulutlar tarafından örtülüyordu.

Az sonra tepelerde patlayacak olan fırtına benim zihnim ve yüreğimde çoktan esmeye başlamış, telleri koparmıştı ve elektrik neşeden çıldırmış bir cin gibi dört bir yanımı sarmıştı.

5.

Bir uçak düştüğü zaman aramaya çıkılan ilk şey kara kutudur, sanırım aynı şey tren kazalarında da yaşanır. O küçücük kutunun içinde her şey – rota, manevralar, duruma neden olacak en küçük ayrıntılar: Kararsızlıklar, raydan çıkmalar, karanlıklar, çarpışmalar, hepsi kayıtlıdır.

İnsandaysa bu görev belleğe verilmiştir. İnsanoğlunu oluşturan, onu hem kendi hem çevresindeki dünya hem de tarih içinde bir yere konumlandıran anılarıdır ve sözler arkamızda bıraktığımız izlerdir.

Sözler, bir seher vakti kumsalda bulduğun izler gibidir. Gece o kum tepeleri arasında tilkiler, fareler, kuzgunlar, martılar, alageyikler, yabandomuzları, çamurcul kuşları, yengeçler ve hatta hep geç kalan hanımlar gibi kumlar arasında hızla uçan kınkanatlı

böcekler cirit atmışlardır. Hepsi karanlığın içinden gelip geçerler ve izlerini bırakırlar. Bazıları karşılaşırlar, merakla koklaşırlar, bazıları yere konar ve yeniden havalanırlar, daha şanssız olanlar yutulurlar, kimileri çiftleşir, kimileri gerinir; yengeçler kumların altından yürüyerek kumdan kaleler oluştururlar, çamurcul kuşlarının izleri bir dalga süresi kadar kalırken, kınkanatlılar arkalarında uzun ve düzenli çizgiler bırakırlar ve böylece yuvalarının yeri kolayca bulunabilir.

Peki, sen hangi inden çıktın, nereye gidiyorsun?

Ama belki de, nereye gitmekte olduğumuzu sormadan önce, nereden geldiğimizi keşfetmemiz gerekir.

Kınkanatlı böcek hangi türe ait olduğunu bilmezse, doğru davranmayı nereden bilebilir, hayvan pisliği mi, çiçek tozu mu, yoksa ölü hayvan mı yiyeceğini nasıl kestirir?

Bir hayvan uzun ve can sıkıcı çocukluğu sırasında neyle beslendiğini öğrenir, onu seçim yapmaya yönelten, o besinin tadıdır, ininin neresi olduğunu,

onu oradan çıkmaya iten nedeni de aynı şekilde bilir: Her şey genlerinde kayıtlıdır.

İnsan söz konusu olduğunda olay karmaşıklaşır.

Fiziksel işlevler konusunda hayvanlarla benzeşiyoruz ama geri kalan her şeyde son derece farklıyız. Her birimiz sadece kendine ait olan bir öyküye ve çok derinlere, dedelere, büyükdedelere, büyük büyükdedelere kadar uzanan köklere sahiptir; böyle uzaklara, ilk insana kadar ulaşan bağlar yüzünden biz –kınkanatlılar gibi davranmak yerine– seçim

yapmaya başlamışızdır.

Atalarımız ne gibi seçimler yapmıştır? Bize ne gibi yükler yüklemişlerdir? Bu ağırlıklar arasında neden bu kadar çok fark vardır? Neden kimisi bir tüy kadar hafif koşarken, ayağını topraktan kaldıramayanlar da vardır?

Zihnime üşüşmüş bu düşüncelerle, yeniden tavan arasına çıktım. Yaz güneşi havayı ısıtmaya başlamıştı, boğulmamak için çatı altındaki pencereyi açtım. Açık valizin

önünde bağdaş kurdum: Dibinde birkaç tozlu mektup ve bir partiden sonra yere atılan konfetiler gibi terk edilmiş, daha yeni görünümlü bir defter vardı; bunlar, kınkanatlıların yuvalarına ulaşmadan önce bıraktıkları son izlerdi.

Bu kâğıtlar beni nerelere götürecekti acaba?

Hayal kırıklığına uğramaktan korkuyordum, bunlar belki de büyükdedelerimin bir kaplıca otelinden yolladıkları mektuplardı... "*Kürler işe yarıyor... burada güzel yemekler*

yiyoruz... Perşembe sekiz treniyle dönüyoruz...”

Onları da aşağıya indirdim ve düzenli bir biçimde mutfak masasına dizdim ama artık geç olmuştu: Bunları günün son saatlerinde açmak gelmiyordu içimden, bu nedenle sabah aydınlığını beklemeye karar verdim.

Bir yaz festivalinden akıp gelen müzik beni rahatsız ettiğinden, yatağa girdiğimde uykuya dalamadım; bire doğru saate baktığımda, havada *Kızıl Bayrak* şarkısının notaları uçuşuyordu; sessizlik ancak saat

üç gibi indi tepelere; sadece arada sırada geçen TIR'ların sesini duyuyordum. Uzaktan belli belirsiz de olsa limana demirleyen yelkenli teknelerin çarmıklarının tıngırtısı geliyordu. Hafif yaz esintisiyle küçük bir konser verir gibiydiler.

Uykuya dalarken, "Bu neyin müziği?" diye soruyordum kendime: "Yola çıkış senfonisi mi, yoksa dönüş mü?"

Kapağında bir kış manzarası: En önde karda tavşan izleri, ortada bembeyaz karlara

bürünmüş dallarıyla ağaçlar, fonda ufku kapatmak üzere – aydınlık ve temiz bir göğün altında– buzlu tepeleriyle ışıldayan dağ zinciri görünüyordu. Latince ödevi yapmaya ya da evin alışveriş hesaplarını tutmaya yarayan sıradan bir defterdi. Belki de bu nedenle huzurla açtım kapağını.

Annemin yazısını görür görmez huzurum bir anda buz kesti.

İlk sayfada *Şiirler* yazıyordu. Güncesini karıştırmaktan, babama yazdığı mektubu okumaktan utanç duymamıştım

ama şimdi bu defter karşısında sarsıldığımı ve çekindiğimi hissediyordum. Annemin böyle lirik bir yönü olacağını hayal etmemiştim.

Kimi kısa, kimi pek uzun şiirler vardı. Şuradan buradan karıştırarak, bazılarını okudum.

Asla Bir Çiçek Olmayacağım

Asla bir çiçek
olmayacağım

İlkbaharda
taçyapraklarını
güneşe sunan.
Asla bir çiçek
olmayacağım
Çünkü ruhum
daha çok ota
benzer
Öteki binlercesi
gibi yeşil bir ot
Ötekiler gibi
başını eğen
Kışın ilk
dondurucu
soğuğunda.

Sis

Sis her şeyi
sarıyor: evleri ve
insanları,
Bisikletler bile
ses etmiyorlar.
Bizimki bir
hayaletler
dünyası
Yoksa ben mi
hayaletim?
Yüreğim
pamuklara sarılı
Değerli bir
armağandır
Verileceği kimse
yoktur.

Korku

Beni korkutan
canavarlar
değildir
Ne de caniler.
Geceden hiç
korkmam
Ne selden ne
tufandan
Ne cezadan ne
ölümden
Ya da var
olmayan bir
aşktan.
Ben yalnızca
senin
Benimkini

arayan
Küçük elinden
korkarım.
Bana neden diye
soran
Bakışlarından
ürkerim.

Gözlerim buğulandı, bir şeyin sertçe göğsüme bastırdığını hissettim: Vampirleri öldürmeye yarayan sivri kazıklardan biriydi sanki bu. Bir el bu kazığı güçle itiyor,

göğüs kafesimi parçalamaya çalışıyordu.

Güzel Olurdu

Ne güzel olurdu
Hayatımız bir
Sanremo şarkısı
gibi
Mutlulukla
yaşansaydı.
Ben ve sen, el ele,
Pencerede bir
leylak.

Ne güzel olurdu
Seninle
günbatımını
beklemek
Ve geceden
korkmamak.
Ne güzel olurdu
Çocuklarımızın
adımlarına yol
göstermek
Tek bir elimizle.
Ama canavara
yem oldu
Şu kısacık
zamanımız
Rezil şöleninden
geriye yerde

Kabuklar ve
kemikler kaldı.

Kazık biraz daha ilerledi, diyaframıma battı, biraz daha sola kaysa yüreğimi deşecekti.

Benim annem bu muydu? Günceyi yazan yüzeysel ve huzursuz kıza, mektupları kaleme alan kafası karışık ve çaresiz kadına ne olmuştu? Bunları ölmeden az önce yazmış olmalıydı ama gene de farklı bir insanın düşünceleri gibi

görünüyordu.

Sona yaklaşan bir insan için her şeyin daha açık seçik bir hal aldığını duymuştum; sayılı günümüz kaldığını bilmesek de ansızın bir perde açılır ve o âna dek karanlıkta kalmış olanları pırıl pırıl görebiliriz.

Annem yaşadığı zamana tamamen uyum sağlamıştı, derin bir uçuruma yaklaşmakta olduğundan kuşku duymayarak kendini o ortak akıntıyla sürüklenmeye bırakmıştı.

Sağlam kökler geliştiremeden büyüdüğü için coşkun akan ırmağa kapılıp

gitmişti, azgın selin üzerinden geçmesine karşın yerinde kalabilecek bir salkımsöğüt değildi, aynen şiirinde söylediği gibi zavallı bir ottu. Üzerinde doğmuş olduğu toprak parçası sele kapılmış, onu yalnız başına olanı biteni seyretmeye terk etmişti. Belki onu az sonra bilinmezliğe sürükleyecek çağlayanın gümbürtüsünü duyduğunda hiçbir zaman sahip olamadığı kökler için pişmanlık duyacaktı.

Önünde sonunda, diye düşündüm, bir insanın yapısı Carso topraklarından pek de

farklı değil: Yüzeyde, günler, aylar, yıllar, tarihsel bir zamanın yüzyılları birbirini kovalar, sürekli bir değişim yaşanır, üstten otomobiller ve at arabaları, sıradan gezginler ya da bozguna uğramış ordular geçer, ama altta hayat hiç dokunulmadan, daima olduğu gibi kalarak yaşanır: O karanlık mağaralarda ne ışık ne sıcaklık değişimleri, ne mevsimler, ne farklılaşmalar görülür; dışarıda yağmur da yağsa, güneş de açsa, semenderler mutluluk içinde yüzerler, sarkıtlar, kötü niyetli bir ilah tarafından ayrılmış

âşıklar gibi dikitlere doğru uzanırlar. Su tarafından yaratılmış o dünyada her şey neredeyse hiç değişmeyen bir düzen içinde yaşar ve yinelenir.

Annem devrim yıllarını coşkuyla yaşamıştı, o hayale uyum sağlayabilmek için kendi duygularının allak bullak olmasına izin vermişti; o zamanlar grubun onayını almak daha önemliydi.

Hayalî bir buzkıran geminin pruvasında yüzeyin donuk kabuğunu parçalayarak birlik içinde ilerliyorlardı, gözlerini evrensel adaletin ışıklı ufkuna

dikmişlerdi.

Denizin üstünde yol alarak, sonunda yeni bir dünyaya yanaşacaklardı, kötülüğün var olma hakkının bulunmadığı, kardeşliğin hüküm sürdüğü topraklara ayak basacaklardı. Bu ödevin yüceliği tereddütlere ve kararsızlıklara izin vermiyordu, daima ilerlemek gerekiyordu, bireyselliğe, pişmanlığa yer vermeden, birkaç dakikada koca bir fili yutabilen Afrika karıncaları gibi aynı adımlarla yürümeleri gerekiyordu.

Ne var ki annem bir noktada

gruptan ayrılmış olmalıydı. Eski yoldaşlarının pek çoğu silahlara sarılırken, annem içe yönelişin yalnızlık kokan yolunu seçmişti. Kırılganlık ve karmaşa denizinde boğulmaktayken tutunacağı ilk şamandıra gibi Bay G. çıkmıştı karşısında. Ona destek oluyordu, suyun üstünde kalmasına yardım ediyordu ve bu annem için çok iyi bir şeydi. Yıldızlara uzanan bağların arapsaçı gibi olması, ataerkilliğin ve kapitalizmin kestiği çözümlenememiş karmik bağlar bir süre için onu idare etmişti.

Ama bu görünüşün, ideolojik kabuğun ve soyut evrensel uyuma duyulan hevesin altında aslında varlığının en gizli noktasında aşk hayali kuran genç bir kadın vardı; o gizliden gizliye sadece kendi üzerine çevrilmiş bir bakışı arzuluyor, onunla birlikte bir bebeğin doğumunun huzurunu paylaşmayı istiyordu.

Nehir derin dehlizlerde akmayı sürdürüyordu ve susuzluğu gidermeye, beslemeye, üretmeye, geliştirmeye ve dünyanın her yerindeki insanları

birleştirmeye yarayan hayatın gerçek pınarı bu suydu. Çünkü dünyaya gelen her yaratığın en derin tutkusu devrim yapmak değil, sevmek ve sevilmektir.

6.

Ağaçların hastalanmasına yol açan etkenler çoktur, insanları zayıf düşüren etkenler ise çok daha fazladır.

Hastalık ağaçta iyice ilerlediğinde onu kurtarmak çok zor olur: Kökler çürür, gövde şişer, değiş-tokuş kesilir ve özsudan mahrum kalan yapraklar dökülür.

Bir insan hastalandığında akla ilk gelen bir virüs ya da bakteridir; olasılıkla da öyledir ama hiç kimse onun nereden geldiğini, içeriye nasıl sızdığını, neden bir ay önce değil de bugün olduğunu, neden bulaşma riskine daha yakın olan şu değil de bu insanda ortaya çıktığını merak etmez. Eşit tedavilere karşın neden insanların biri iyileşir de, öteki iyileşemez?

Bir yıldırımın gövdesine değmesi, yüzyıllık bir meşenin mahvolması için yeterlidir: Açılan gediğe bakteriler, mantarlar, kınkanatlı böcekler

dolar ve kısa zamanda yayılarak ağacın hayatını söndürürler.

Meyve ağaçları dikeyliklerini yitirdikleri zaman kırılganlaşırlar: Bir çam ağacı rüzgârdan eğilse bile büyümeyi sürdürebilir ama bir kayısı ağacı böyle değildir: Onun yaşaması ve meyve vermesi toprağa tam dik olarak uzamasına bağlıdır.

Bir insanı mahvetmek, onu hasta etmek için ne gereklidir? Ya iyileştirmek için? Bir hayat süresi içersinde hastalığın ne anlamı vardır? Lanetlenme mi? Şanssızlık mı? Yoksa beklenmedik bir fırsat, göklerin

bize sunduğu değerli bir armağan mı?

Bize bir lambanın teslim edildiği an hastalık değil midir yoksa?

Hastanede geçirdiğim uzun haftalar boyunca zihnime sürekli olarak bir lamba imgesi takılıyordu: Kendimi masallarda yeraltında yaşayan cüce cinlerden biri gibi görüyordum; elimdeki lambayla o âna dek bilinmeyen bir yeri keşfetmeye çalışıyordum; nereye gittiğimi bilmiyordum,

yüzyıllık ağaçların kökleri arasında, bir köstebeğin yuvasında, bir piramidin labirenti içinde ürkek adımlarla dolaşırken görüyordum kendimi. Dikkatle, korkuyla ilerlerken bir yandan da sabırsızlık duyuyordum; önünde sonunda tanımadığım bir kapının önüne çıkacağımı seziyordum; buna yaklaştıkça da içeride bir hazinenin beni beklediğini hissediyordum, Alaaddin'in açtığına benzeyen o kapının arkasında koca sandıklarda inciler, değerli taşlar, külçe altınlar bulacaktım;

onları kimlerin, hangi nedenle sakladıklarını bilmiyordum, tek arzum onları bulmak, dışarıya çıkartmak ve güneş ışığında parlamalarını seyretmekti.

Annem ölmüştü. Benim için karanlık olan, ama onu altüst eden bir neden yüzünden otomobilini bir duvara vurmayı seçmişti; planını uygulamaya koymadan önce bana birkaç satır yazmak istemiş ve altını ilk kez "*annen*" diye imzalamıştı. Rolünü kabul etmek ve ölmek onun için aynı anlama gelmişti.

Babam, döküntü otomobiliyle ıssız Busto Arsizio'nun alışveriş

merkezleri arasında dolaşırken düşüncelerinden başka bir tesellisi yoktu, hep daha yalnız, hep daha çaresizdi ve sanki zekâsının oluşturduğu pleksiglas bir kafese kapatılmış gibiydi.

Sen öleli çok kısa bir süre olmuştu; küçüklüğümde gördüğüm yüzünü hatırlarken, ufolara öfkelenerek bozulan yüzünün imgesi onu bastırıyordu.

Sadece benim ayak seslerimin yankılandığı o boş evde nefesini giderek daha çok özler olmuştum.

Bir gece, sanki birisi şahdamarıma basıyormuş gibi hissederek ansızın uyandım, uzun süre havasız kalmış bir dalgıç gibi hızlı hızlı soluk alıyordum. O andan sonra solumam giderek zayıfladı, gündüzleri akciğerlerimin kasıldığını, iki kuru sünger gibi çıtırdadığını hissediyordum; sanki en ufak bir baskıyla un ufak olacak gibiydiler.

Dışarıda sıcak boğucu bir hal almıştı, ben giderek artan bu rahatsızlığımın nedenini psikolojide arıyordum: Soluk almakta zorlanıyorum çünkü

göbek kordonumu kestim, diye yineleyip duruyordum.

Eylül ayında elbiseleri giymek yerine onların içinde döndüğümü fark ettiğimde doktora gitmeye karar verdim. Doktor beni hastaneye yolladı çünkü akciğerlerimin peteklerine bir virüs yerleşmişti ve burada mutluluk içinde çoğalmıştı: Ateş ve öksürük yapmayan ama gene de öldürücü olabilen bir zatürreeye yakalanmıştım.

Hastanede geçirdiğim hiç de mutsuz bir dönem sayılmazdı, sürekli benimle ilgilenen, beni

yataktan çıkarmadan oyalamaya çalışan birileri vardı. Aynı odada yatan birkaç hanımla dostluk ettim: Beni ziyarete hiç kimsenin gelmeyişine şaşırıp kalıyorlardı.

Taburcu olduğum gün birbirimize adreslerimizi alıp verdik ve yeniden görüşmek konusunda yapmacık vaatlerde bulunduk.

Ekimin ikinci haftasıydı, sokaklarda yürürken sanki bir rüyada gibiydim, gürültüler ve hareketler beni serseme çeviriyordu, adımlarım kırılgan ve kararsızdı.

Bahçede gülümüz açmıştı – küçük ve diri, donla yüzleşmeye hazırdı–, çimenler sararmış, Buck'un yağmur suyuyla dolmuş tasında ölmüş eşekarıları yüzüyordu. Kapalılık ve nem kokusunun her şeyi bastırması için evin bir ay kapalı kalması yetmişti.

Sonbahar önümdeydi, çevremdeydi ve bomboştu. Boranın Karpatlar'ın ötesinden savrulmaya başladığını hissediyordum, onun yakında buralara ineceğini, ıslığıyla beni saracağını, kafatasımın kemiklerinin arasına kadar

işleyeceğini biliyordum. Burada bir kış daha geçirmeye dayanamazdım. Yirmi yılı birkaç ay içinde yaşamış gibiydim, daha ileriye gidecek takatim yoktu.

Elbette bir şeyler uydurabilirdim: Bir iş bulabilir, üniversiteye yazılabilir, bir aşk girişiminde bulunabilirdim ama her şeyi tek elle, tek gözle, yarım yürekle yapacaktım.

Biliyordum ki, bunlar bir seçim değil, bir kaçış, bir sıvışma, tencereyi şöyle bir örten kapaklar olacaktı. Bir yanım orada durup görevini

yapacak, öteki yanım dünyayı turlamaya devam edecek, Golem'in adımlarıyla sokakları aşacak, her girdaba dalacak, her karanlığa burnunu sokacaktı; henüz tanımadığı efendisini bekleyen bir köpek gibi her kapalı kapının önünde alçakgönüllü bir güvenle dikilecekti.

Ben ışık, parıltı istiyordum.

Gerçekliğin var olup olmadığını keşfetmek, bir çiçek dürbününde olduğu gibi her şeyin çevresinde döndüğü eksenin o olup olmadığını anlamak ya da ölmek

istiyordum.

Bilet almaya gittiğim sabah tuhaf bir olaya tanık oldum: Deniz sakin olmasına karşın yüzlerce dilbalığı uçan halılar gibi kanal suyunun yüzeyine vurmuşlardı ve Sant' Antonio Kilisesi'nin altında yığılarak daha ileri gitme olanağı bulamıyorlardı.

Köprünün üstünde biriken meraklı kalabalık bu alışılmadık toplu intihar girişimini izliyordu: Bu ne anlama geliyordu? Göklerden gelen bir işaret miydi? Yoksa nükleer bir denizaltı mı patlamıştı? Belki

de yabancı bir askerî güç yeni bir toksik silah denemesi yapıyordu.

Bazı balıkçılar kovalarla topladıkları balıkları teknelerinin içine döküyorlardı. İnsanlar alçak sesle "Yenir mi bunlar?" diye soruyordu. "Dünyada gerçekten olup biten hakkında ne biliyoruz ki?"

Balıklar, insanların gözü önünde karınlarını ve kuyruklarını sallaya sallaya can çekişip ölürken, martılar çığlık çığlığa havayı yarıyorlardı: Beyaz siluetler damlardan ok gibi iniyor, bombardıman

uçakları gibi sudan havalanıyorlardı. Suyun yüzeyinde ölü bir enerji titreşiyordu, bir martı ağzında avıyla yükseldiğinde ötekiler onun üzerine atlıyorlar, havada amansız bir kovalamaca tutturuyorlardı.

Görüntü ilginç olmaktan çıkıp huzursuzluk verici bir hal almıştı, anneler çocuklarıyla köprünün üstünde oyalanmıyorlar, toplaşan emekliler sessizce dağılıyorlardı.

Bu arada, kent hayatı gündelik sıradanlığı içinde

sürüp gidiyordu; her zamanki gibi kıyı boyunca uzanan otomobiller trafik ışığının değişmesini bekliyorlar; limanda bir yolcu gemisi römorkör tarafından çekilerek yanaşma manevraları yapıyordu; bir genç giyim mağazasından yayılan kulakları sağır eden müzik, Ponterosso'da işporta tezgâhlarının arkasında duran tek tük insanların hareketlerine eşlik ediyordu.

Kanala bakan gemi şirketinin eşiğini aşarken, kendi kendime, gökyüzü işaretler gönderiyor ama hiç kimse farkına varmıyor,

diye düşünüyordum.

İlk gemi bundan bir hafta sonra kalkacaktı, elbette yer vardı, uçakla iki saatte gidilebilecek bir yere beş günde gitme çılgınlığını kim gösterirdi ki günümüzde?

Aşağı ve iç kamaralardan en ucuz olanını ayırttım.

Eve döndüğümde çok daha huzurla yürüdüğümü fark ettim; yola çıkma kararım, olaylara mesafeyle, neredeyse hasretle bakmamı sağlamıştı. Bu son aylarda bahçeyle hiç ilgilenmemiştim, çiçek tarhları yabani otlarla dolmuştu,

taflanlar birbirlerine dolanmıştı, ortancaların artık kurumuş ve mevsimle esmerlermiş çiçekleri şapkalı yaşlı öğretmen hanımlara benzemişlerdi; ağaçlardan dökülen kuru yapraklar bütün çimenlerin üzerini örtmüştü.

Yapraklar, senin takıntındı. Yapraklar ve yabani otlar. Bu konuda ne çok kavga etmiştik! Sen bu yaprakların rahatsız edici olduğunu ve bu nedenle toplanmaları gerektiğini söylerdin; bense yaprakların da, yabani otların da olması gereken şeyler olduğunu savunurdum.

Bunun üzerine sen beni tembellikle suçlardın ve ben bunun karşılığında seni ağaçlara ve bitkilere cahiller yığını muamelesi yaptığını söylerdim.

"Yapraklar düştüğüne göre," diyordum sana, "elbette bir nedeni vardır, doğa, insanlar gibi aptal değildir; senin yabani ot dediklerin, kendilerinin öyle olduklarını bilmiyorlar; sen onları yargılayıp mahkûm ediyorsun ama onlar kendilerini çiçek ve ot olarak bütün ötekiler gibi güzel ve önemli sanıyorlar!"

Çileden çıktığım günlerin birinde sana "Bahçenin ruhunu

göremiyorsun!” diye haykırmıştım. “Hiçbir şeyin ruhunu görmüyorsun!”

Sakin sakin seyahat hazırlıklarıma başladım; ilk iş olarak bankaya gidip para değişimi yaptım, sonra birkaç makine çamaşır yıkadım ve dolapların içine güve ilacı koydum; kurtlanmalarını önlemek için pirinci, unu ve makarnaları sıkı kapanan kutulara yerleştirdim; mutfak zeminindeki çatlaklara yiyecek kaçmış olması durumunda

burayı ve tavanı kara karınca mangalarının istila etmesi olasılığına karşı mutfak mobilyalarının yerlerini değiştirdim.

Son iki gün son derece titiz bir düzenlemeyle giysilerimi ve gerekli eşyalarımı valize yerleştirdim; en son olarak, bütün hepsinin üstüne tavan arasında bulduğum kapağı yırtık Kutsal Kitap'ı koydum.

Babam bir daha aramamıştı, deniz mevsimi bittiğinden Grado Pineta'ya dönmüş olmalıydı. Canım onu aramak istemiyordu, bu nedenle ona bir

pusula yazdım.

"*Sevgili Baba*" yazdığımda bunun sırıtacağını hissettim ve ilk kâğıdı buruşturup attım; ikinci kâğıda sadece şunları yazdım: *Yola çıkıyorum. Senin ve benim atalarımın topraklarına gidiyorum*; en alta, büyük bir olasılıkla kalacağım yerin adresini yazdım.

Gemi bir yığın Arnavutluk ve Yunan plakalı TIR kamyonunu yuttuktan sonra akşama doğru denize açıldı; içeride bir lokanta yoktu, sadece self servis yapılan bir kafeterya vardı; mobilyalar sarımsı plastiktendi ve yanan

neon ışığı, altında duran herkesin yüzüne cansız bir mumya görüntüsü veriyordu.

Yolculuk edenler arasında, kamyoncuların dışında bir de Avrupa gezisinden dönen iki otobüs dolusu İsrailli emekli vardı; geminin karnından yukarıya tencere ve çatal kaşık dolu sandıklarını taşıdıklarını gördüm.

Römorkör, yol göstermek için gemimize yanaştı. Fenerin ışığı düzenli olarak denizin yüzeyinde dolaşıyordu; simsiyah ve sakin olan deniz sonsuz ve tehditkâr bir

mürekkep yığını gibi görünüyordu.

Tepemizde; yirmi yıl önce Türkiye seyahati yapan annemi ve onun karnında büyümekte olan küçük hayatımı gözleyen yıldızlar parlıyordu. Güçlü motorların gürültüsü, altımızda uzananın ne olduğunu düşünmemeyi başardığım ender anlarda bana neredeyse güven telkin ediyorlardı.

Acaba yıldızların gözleri var mıdır; diye düşünüyordum; bizim onlara baktığımız gibi onlar da bizi görüyorlar mıdır; gizemli bir yürekleri var mıdır,

insanoğlunun hep düşünegeldiği üzere bizim davranışlarımızı etkileme yeteneğine sahip midirler? Kim bilir, kor halindeki dilimleri arasında ölüler yaşıyor mudur; yeryüzünde canlı olmayanlar, beden formlarından birini terk etmiş olanlar orada mıdırlar?

Küçükken, yatmadan önce, pencereye yaklaşmak ve bana oraya taşındığını söylediğin annemi selamlamak için ısrar ederdim; gökyüzünün bulutlar tarafından örtüldüğü geceler hıçkırıklara boğulurdum. Annemi uzun ve hafif renkli bir

şifon giysi içinde hayal ederdim; başında minik yıldızlarla kaplı ışıklı bir külah taşıyordu; yüzü huzurluydu ve neredeyse eğlenir gibiydi; bacaklarının yerinde ışıklı bir hale vardı: Beni izlerken, yıldızdan yıldıza ancak böyle gezinebilirdi.

Oysa çinko tabutun içinde olan annemden geriye artık hiçbir şey kalmamış olmalıydı; günün birinde benim başıma da geleceği üzere; şimdi sen de yerin altında yok olmaktaydın.

Pekâlâ, hayatlarımızın, senin kızın olan annemin benim hakkındaki hayallerinin ne

anlamı vardı? Bizim yazgımız gölgelerin peşine düşmek miydi; yoksa bu boşluğun ardında bir anlam gizleniyor muydu?

Neden siz –sen, annem, babam– köklerinizi terk etmiştiniz? Korkudan mı, tembellikten mi, rahatlıktan mı? Yoksa özgür, modern olabilmek için mi?

Bunu babama sorduğumda bana Yahudiliğin aslında antropolojik törelerle sosyal bağ yığınından başka bir şey olmadığını söylemiş ve savını güçlendirmek için babasını

örnek göstermişti –Venedik'te kayınpederiyle çalıştığı sürece gayet dindar bir insanken ve onun evinden çıkmazken–, karısını Brezilya'da toprağa verdikten sonra hiçbir pişmanlık duymadan kendini samba dansı yapmaya vermişti.

Oysa bir keresinde bana bizim dinsiz olduğumuzu söylemiştin. Artık o taraftan değildik ama bu taraftan da sayılmazdık. Benim kaygılandığımı görünce eklemiştin: "Bu hiç de kötü bir şey değildir, biliyor musun? Hatta bir nimettir. Gerçekten

özgür olmak insanın sahip olduğu en büyük zenginliktir.”

Peki, bu yüzden mi benim ruhum bir köpeğinkine benzer? Bu yüzden mi ben ezelden beri sahipsiz köpeklerin vahşi huzursuzluğuyla sarsılmış olarak sokaklarda dolaşır dururum?

Kökler

1.

Altı günlük sakin bir deniz yolculuğundan sonra Hayfa Limanı'na vardık.

Köprünün üstünde durmuş, kentin yaklaşmasını seyrederken ilk izlenimim buranın tuhaf bir şekilde Trieste'yi andırması oldu: Kentin arkasında, kıraç Carso yerine Karmel Dağı'nın

yükseltileri görünüyordu; çok katlı apartmanlar dağın dört yanına tırmanıyorlardı; daha yeni olanlar daha da çirkindiler; sol tarafta, tepenin ovaya doğru alçaldığı yerde bir dizi sanayi yapısından yükselen yoğun dumanlar, bir rafinerinin alevlerine karışarak yükseliyordu.

Ama burada Trieste gibi uzanan bir sahil yoktu; kıyının ve Unita Meydanı'nın yerini burada yük gemilerin yanaştığı rıhtımlar ve uzun kolları havada asılı duran sarı vinçler almıştı. Altlarında rengârenk

konteynırlar dizilmişti.

Anti-terör uzmanları Limasol Limanı'nda gemiye binmiş olsalar da, gemiden inme işlemleri çok uzun sürdü. İnebilmeyi beklerken köprüde oyalandım ve dağın doruk noktasına konuşlanmış tuhaf bir binayı inceledim; bu yapının taraçalı bahçeleri denize doğru uzanıyordu: Altın yaldızlı ve yuvarlak kubbesiyle bir camiyi andırıyordu ama minaresi yoktu.

Yolculuk sırasında tanışmış olduğum Askelonlu bir hanıma dönerek "Şu nedir?" diye

sordum.

"Şu mu? Bahai Tapınağı'dır," dedi ve "bir bu eksikti" demek istercesine gülümsedi. Bu yapı on dokuzuncu yüzyılın ikinci yarısında İslam'dan koparak bütün dinlerin ve etnik grupların insanlarının evrensel sevgisine dayanan kendi bağdaştırıcı dinsel hareketini kuran İranlı Bahaullah'ın türbesini barındırıyordu.

Karaya indiğimde, sırtımda taşıdığım çantanın, henüz sona ermiş olan yüzyıl kadar ağır

olduğunu fark ettim; benim için durma ve içinde neler olduğuna bakma zamanı gelmişti; –birer birer– bütün taşları dışarı dökmeli ve nihayet onlara bir ad vermeli, sınıflandırmalı, sonra da yanıma alıp almamaya ya da burada terk etmeye karar vermeliydim,

Hiç tanımadığım ama gene de bana çok tanıdık gelen bu topraklara ayak bastığım anda bizim dediğimiz tarihin, aynı zamanda bizden öncekilerin, onların yapıp yapmamayı seçtikleri eylemlerin de tarihi olduğunu kavradım. Bir

mağaradaki kalsiyum karbonat gibi kişiliğimizin gözle görünmeyen yapısını oluşturanlar da bu seçimler olmuştu.

Doğan bir bebek, üzerine herhangi bir şey yazılabilecek bir kara tahta değil; başka birisinin işlenecek nakışın desenini daha önceden çizdiği bir peçetedir: Başkaları tarafından çizilmiş bu yolu mu izleyecektir, yoksa farklı bir yol mu seçecektir? Aşınmış yolun üzerinden mi yürüyecektir, yoksa dışarı mı sıçrayacaktır? Birisi neden zinciri kırar da

öteki sadık bir özenle onu tamamlar?

Bu hayat gerçekten sadece bize mi aittir, aşmamız beklenen tek ışık mekânı bu mudur? Her şeyi tek bir varoluş içersinde oynamak çok büyük bir zalimlik değil midir? Anlamak, anlamamak, yanılmak, çarpışmak? Yaşamı ölümden ayıran tek bir kalp atışıdır, ağzımızı korkudan "oh" demek için açarız; şaşkınlıktan "oh" deriz ve sonra her şey biter mi? Sessizlik içinde kalmaya teslim olmalı, kurban edilen bir kurbanlık gibi boynumuzu

uzatmalı mıyız? Doğmalı ve sonra sessizlik içinde kendi üzerine devrilen iskambilden şatolar gibi ölümün içine batmalı mıyız?

Peki, sahneye çıkmadan önce rolleri kim belirliyor? Bana hangi rol düşecek: kurban rolü mü, cani rolü mü? Yoksa her şey bir ışık-gölge oyunu mu?

Öldürmek, öldürülmek: Kim karar veriyor buna? Belki ışık huzmesinin düştüğü yerde bulunanlar; ama gölgede kalanlar ne yapıyor? Ve ben sahnenin hangi bölümünde duruyorum? Gerçekten her şey

bir tiyatro sahnesindeymiş gibi mi yaşanıyor: girmek, çıkmak, repliğini unutmak, yanılmak? Kurbanların hırıltılarının, soğuk can çekişme terlerinin, canilerin uykularının, sadece bedenlerinin yaşadığı donuk gecelerinin sonu ne oluyor? Gökyüzünde bunları barındıran –bir katalog, bir arşiv, kozmik bir bellek– bir yer var mıdır? Ve hatta bir rejisör dışında varoluşları tartan bir terazi bulunur mu: Kefenin bir tanesine eylemler, bir tanesine yargının ağırlığı mı konur? Mikael'in kılıcı havada

dolaşırken alev alev yanar mı, yoksa uzayı aşıp geçen hiçliğin ıslığı mıdır duyulan?

Yoksa evren, yalnızca her türlü enerjiyi emen, öğüten kara deliklerin bulunduğu dev bir işkembe midir? Dünyanın tek anlamı bu sonu gelmeyen çiğneme-hazmetme-dışkılama hareketinde, bu mide enzimleri senfonisinde mi yatar?

Geviş getirme sona erdiğinde, inek ölür.

Ya evren?

Bizler protein, mineral, aminoasit, sıvı, enzimlerin tepkileriyiz; başka bir şey değil

miyiz? Çırpınan, yutan ve yutulan beyazımsı tırtıllar mıyız? Ama tırtıl da dönüşümün onurunu tanır; o yumuşacık dokusundan bir kelebeğin beklenmedik ihtişamı çıkıverir.

Ya büyülü sözcük "dönüşüm" ise? Ya karanlığın tek varlık nedeni Işığı karşılamaksa?

2.

Bütün öyküler arasında en çapraşığı Ottavio Dayı'ya ait olandı. Bir akşam divanda otururken, çekmecenin birinden aile fotoğraflarını çıkarttığında bana ondan söz etmiştin. Kaç yaşımdaydım? On-on iki olmalı; bir yüzün (babamın) eksikliğinin beni üzmeye başladığı bir dönemdi; bana onu

gösteremezdin çünkü kim olduğunu bilmiyordun ama belki de bu şekilde içimde açılmakta olan gediği tıkamaya çalışıyordun.

Bana dinozorlardan hemen sonrakine aitmiş gibi gelen bir döneme ait isimsiz görüntüler birbirini izlemişti.

Hepsi içinde resmi en çok çekilen, senin büyümene tanıklık eden, büyük bir bahçeyle çevrili olan beyaz villaydı: Hizmetlilerin de katıldığı büyük bir aile toplantısında kriket maçı öncesi poz verilen mekân da bu villanın

önüydü; gene birçok fotoğrafta seranın girişi önünde zeki bakışlarla yatan köpeğin Argos görülüyordu. Yazın verdiği ışıltıyla, sarmaşık gülleriyle, çiçekli tarhlara doğru açılan kepenkleriyle villanın pek çok güzel resminden sonra onun bombardımanda mahvolmuş halini de görmüştüm: tüten siyah bir dumanın altında yatan bir enkaz yığını. Fotoğrafların pek çoğunda başında koca bir kurdeleyle senin çocuk halin vardı; sen, annen ve babanla, bir fotoğraf stüdyosuna gitmiş, resimli bir fon önünde poz

vermiştiniz; sonra annen şarkıcı pozu vererek tek bir resim çektirmişti. Pek çok da çocuk resmi vardı – hepsi kesinlikle bahriyeli kıyafeti giymişlerdi, ellerinde çemberler ya da minik kemanlar vardı; botları bileklerinin üstüne kadar düğmelenmişti. Sen iyi niyetle bütün çocukların isimlerini ve akrabalık derecelerini saymıştın ama hiçbiri en küçük ilgimi bile çekmemişti. Kostümlü bir filmden fırlamış gibi duran bütün bu insanlardan, herhangi bir Alabamalı Mike'ın, avcı uçağının düğmesine basmaya

karar vererek hiçliğe savurduğu o güzel villadan bana neydi?

Bir keresinde villanın bulunduğu yerden otomobille geçerken sen bana demiryolunun isi yüzünden kararmış hüzünlü evlerin arasında tek başına dikilen bir sedir ağacını işaret etmiştin.

"Şunu görüyor musun? Onun en alçak dallarında benim salıncağım asılı durur du."

Kurumla örtülmüş o kozalaklı ağaç, sizin villanızı çevreleyen o büyük bahçeden canını kurtarmış tek canlıydı.

Ottavio Dayı annenin erkek kardeşiydi; ayakta durmuş bir romans seslendiren kardeşinin yanında, piyano başında otururken çekilmiş bir resmini göstermiştin bana. Herkesin iyi kötü amatörce müzik yaptığı ailede, müziği meslek olarak seçmiş ve beğenilen bir piyanist olmuş tek kişiydi. Konserler vererek Avrupa'yı dolaşıyor, evde kaldığı zamanların büyük bölümünü salonda piyano çalışarak geçiriyordu.

Bana söylediğine göre ona katlanamıyordun, ama gene senin eklediğine göre, bu belki

de ona karşı duyduğun kıskançlığın sonucuydu çünkü senin hiç yeteneğin yoktu. Zamanına göre geç bir yaşta Gorizialı bir arpist ile evlenmişti, aralarında yaş farkı olan bir kız, bir erkek evlatları olmuştu.

Çocukların büyüğü olan Allegra, anne ve babasının müzik yeteneğini almış, Trieste'de konservatuvarı bitirdikten sonra keman çalışını mükemmelleştirmek üzere Amerika' ya gitmişti. Daha küçük olan Gionata ise savaşın sonunda İsrail'e taşınmıştı.

Normal görünmeye çalışma takıntımla “Neden İsrail’e gitmişti?” diye sormuştum. “Yoksa âşık mı olmuştu?”

Sen hemen gerginleşmiştin: “Âşık olmak mı?” Sonra uzaklara dalan bakışlarınla eklemiştin: “Evet, belki de... Bir anlamda... Gene de bu uzun ve biraz hüzünlü bir öyküdür: Yatıp uyuması gereken küçük bir kız için çok uzun ve çok hüzünlü...”

Karşı koymalarım hiçbir işe yaramamıştı. Ben hüzünlü masalları severdim: Her akşam Deniz Kızı’na sarılarak yatıyor, çarşafların arasında kendi

kendime en kederli masalları tekrarlıyor, komodinimin üstünde duran Çirkin Ördek Yavrusu'nu seyrediyordum.

"Ama bu bir masal değil!" diye kestirip atmıştın ve ekleyecek bir şey kalmamıştı. Böylece dayı, karısı, piyano, arp, keman, Allegra, Gionata ve onun –benim için– ilginç sonu zamanın karanlık kuyusunda kaybolup gitmişlerdi.

Seyahate çıkarken, tavan arasında bulduğum üç mektubu yanıma almıştım: İkisi

Amerika'dan geliyordu: Birincisi Allegra'dandı, Sara imzasını taşıyan ikinci mektupsa annesinin ölümünü haber veren kızı tarafından yazılmıştı. Üçüncü mektup İsrail'den geliyordu: Birkaç kuru satırda kuzen Gionata, Ilaria'nın doğumu nedeniyle seni kutluyor, temelli olarak Galile'nin kuzeyine yerleştiğini ve evlendiğini bildiriyor; günün birinde onu ziyaret etmek istersin diye düşünerek tam adresini veriyordu.

Hayfa Limanı'na iner inmez gitmeye karar verdiğim adres

işte buydu; senin annenin erkek kardeşlerinin en küçüğünün oğlu olduğunu göz önünde bulundurarak birkaç hesap yapmış ve onun yetmiş yaşlarında olması gerektiğini düşünmüştüm; hâlâ yaşıyor olması olasılığı yüksekti; babam ve olasılıkla Rio kumsalında yaşayan melez kuzenlerim dışında, Gionata Dayı yarıkürenin bu tarafında sahip olduğum tek akrabamdı.

Beni varacağım yere götürecek olan otobüsün kalkış

durağı az ötedeydi. Araca binmeden önce bir saatten az bekledim: Havalandırma çalışıyor, yüksek volümlü müzik çalıyordu; koltukların büyük bölümü asker giysili genç kızlar ve erkekler tarafından işgal edilmişti; gençlerin bazıları omuzlarına çapraz astıkları mitralyözleri büyük bir rahatlık içinde taşıyorlardı.

Otobüs Karmel'in karşı yönünden, büyük viyadüklerin yer aldığı sanayi bölgesinden geçerek Hayfa'dan çıktı. Penceremin arkasında hangarlar, atölyeler,

süpermarketler, otomobil bayileri birbirini izliyordu. Trafik oldukça karışıktı ve sürücüler açık pencerelerinden ellerini kollarını çıkartarak işaretler yapıyorlar, hiç durmadan klakson çalıyorlardı. Tuhaf bir biçimde kendimi heyecanlı hissetmiyordum; daha çok kaygılıydım: Az sonra mektupta yazılı olan kibutza varacaktım. Acaba dayımı bulabilecek miydim, yoksa çoktan ölmüş ya da adres mi değiştirmişti; belki orada sadece bir-iki kuzen kalmıştı; işler daha da ters giderse hiç kimseyi

bulamazdım.

Bu varsayım bile beni huzursuz kılmıyordu çünkü emin olduğum tek bir şey vardı: Bu yolculuk bir kaçış değildi (Amerika'ya yaptığım gibi), bu bir buluşma, tanımadığım ama beni derinden ilgilendiren bir şeyle yüzleşmeydi.

Bir tek ben tarlaların ortasında, yolun kenarında bulunan durakta indim.

Karşımda, dikenli telle güçlendirilmiş demir kapı, kapıcı odasıyla nöbetçi kulübesi arasındaki bir yapıyı koruyordu.

Muhafızlık yapan silahlı

gence yaklaştım, adımı ve kimi aradığımı söyledim, birlikte kampın içine girdik. Otobüsteyken bir kibutzun nasıl bir yer olduğunu tahmin etmeye çalışmıştım: Senin bir arkadaşından dinlediğim hikâyeleri hatırlayarak çorak topraklar üstünde dizilmiş ruhsuz barakalar göreceğimi sanmıştım.

Oysa askerin peşinden yürürken, burayı öncülerin kurduğu bir köyden çok bir üniversite yerleşkesine benzettim; her birinin kendi çayırı ve bahçesi olan tek katlı

evler dört bir tarafa dağılmıştı. Bir havuz ve tenis kortu vardı. Merkezde ötekilerden daha büyük ve yüksek bir bina yükseliyordu; rehberimin anlattığına göre burası *yemek odasıydı*.

Amerika ile burası arasındaki en belirgin fark uzaktaki büyük siloların varlığı ve güçlü bir gübre kokusuydu.

Neredeyse her duvarı begonviller sarmıştı, üstelik fuşyadan, leylak renginden beyaza kadar çeşit çeşittiler. Hepsi cömertçe, hatta neredeyse küstahça duvarlara

tırmanmışlardı ve çiçekleriyle, yaprakların arasında çok sayıda serçeyi konuk ediyorlardı.

Delikanlı bana beklememi söyledi. Sırt çantamı çıkartıp bir banka oturdum ve belirsiz gözlerle çevreme bakındım. Kimi aradığımı anladığından emin değildim, belki kendimi iyi ifade edememiştim. Neredeyse on beş dakikalık bir bekleyişten sonra bir öbek insanın içinden uzun boylu olmayan, beyaz sakallı bir adamın ayrıldığını gördüm, (genetiğin gizemli yasalarına uygun olarak); hiç kuşku

duymadan Gionata Dayı'yı tanıyıverdim.

Şaşkınlığını gizleyemese de, dayım benim varlığımdan özellikle rahatsız olmuşa benzemiyordu. İtalyanca konuşmayalı uzun yıllar olmuştu, bu nedenle benimle konuşurken, hastalığın sırasında senin de arada sırada kullandığın eskimiş bir dil kullanıyordu.

Evine gidip –küçük, çiçekli bir bahçeye bakan alçak bir prefabrik ev– çay içmemizi istedi. Yaşına karşın güçlü bir yapısı vardı, zayıftı ve kendini

doğrudan doğruya ifade etmekte mahirdi.

Ona seni, öleli bir yıldan çok olduğunu, annemin ben dört yaşındayken öldüğünü (bunun arzulanmış bir ölüm olduğunu es geçtim) ve nihayet Grado'da yaşayan ama benimle hiç ilgilenmemiş olan babamı anlattım.

Gionata Dayı da kısa süre önce karısını yitirmişti; birkaç ay önce artık hastalıkların en sık rastlananı yüzünden vefat etmişti; evliliklerinden iki çocukları olmuştu. İlk oğulları Ari, Arad'da yaşıyordu ve

mühendislik yapıyordu; kızı ise Be'er Sheva Hastanesi'nde psikiyatr olarak çalışıyordu.

İkiz kız torununu görme mutluluğunu tatmıştı; oğlu Ari'nin kızları şimdi beş yaşındaydılar: Her ikisi de küçücüklerinden beri keman çalıyorlardı ve Suzuki metodu sayesinde büyük büyükdede ve büyük büyükannelerinin yeteneğini almış olduklarını kanıtlamışlardı; zaten gerçek bir heyecanla torunlarının konserini izlemeye gittiği Arad'dan yeni dönmüştü.

Tuhaf bir şekilde, diye

anlatmıştı, İtalya'dan uzaklaşınca çocukluğunu besleyen müzikle ilgisi ansızın kesilmişti: ne bir enstrüman çalmayı öğrenmiş ne de şarkı söylemişti; hatta plak dinlemiyor, konserlere gitmiyordu.

İsrail'deki günlerine eşlik eden tek müzik traktörlerin çıkarttığı sesti: Oraya yerleştiğinden beri toprak onun tek uğraşı olmuştu. Tepelerin eteğindeki destek duvarlarına kadar uzanan greyfurtları kendisi dikmişti; aynı şeyi avokado bahçeleri için de

yapmıştı.

Onların gelmesinden önce, bu çevrede taş ve yabani ottan başka bir şey yoktu; ilk yıllarda toprağı elleriyle ayıklamışlar ve kazmışlardı; sonra traktörler gelmiş ve o mekaniğe derin bir ilgi duyduğundan bu makineleri tamir etmeyi öğrenebileceği bir kursa katılmıştı.

Her şeyde kendilerine yeterli olmak istiyorlardı; yıllar içersinde onları çevrelerindeki her şeyi yaratmaya iten felsefe de bu olmuştu.

Bu eski seçimler şimdiki gençlerin hiç ilgisini

çekmiyordu, onlar her şeyi ve hemen istiyorlar, bekleme konusunda sabırlı olamıyorlardı; toplumun geleceği için kendilerini feda edebilecek düzeyde değillerdi, belki de buna yeterli ruhsal güçleri yoktu.

"İşte benim ve benim yaşımda olan herkesin kırgınlığı budur," diye içini dökmüştü dayım. "Kabahat kimin oldu, bizim mi yoksa zamanın mı? Bu kadar alınganlık göstermemem gerekir: Dünya dünya olalı gençler daima ana-babalarının yaptıklarını bozma eğilimi

gösterirler ve hayat gene de sürer gider... Ah... Bunlar belki de yaşlı bir adamın tasalarıdır...”

Beni kendisinin “konuk odası” adını verdiği odaya yerleştirdi; sunta duvarlı minicik odada ancak dar bir yatakla bir iskemleye yer vardı; tek pencereyse bir okaliptüs ağacının yapraklarına çerçeve oluşturuyordu.

Kumruların ve çavuşkuşlarının bu kadar neşeyle öttüklerini hiç duymamıştım. Güneşin ışıkları burada sanki daha yoğundu ve her şeye daha fazla canlılık

armağan ediyordu: Çiçekler daha büyük ve renkliydi, kuşlar daha yoğun duygularla şakıyorlardı.

Belki duygular –nefretler, aşklar, belleğin şiddetli gücü– için de aynı şey geçerliydi.

Bu soruyla birlikte uyuyakaldım.

Dayımın kapıya vurduğunu işittiğimde gecenin bir yarısı olduğunu sandım: Benimle birlikte kahvaltı yapmak istiyordu; saat beşe geliyordu ve güneş çoktan doğmuştu; çok sıcak olmadan tarlaya gitmek gerekiyordu. Bunları söylerken

benim altüst olmuş yüzüm karşısında özür diler gibiydi.

Büyük yemek salonu çoktan insanlarla dolmuştu; sesleri düğün şölenlerinde olduğu gibi birbirine karışıyor ve yankılanıyordu.

İlk sabahımda kibutz içinde dolaştım, dayımla öğle yemeğinde görüştük.

Oynayan çocuklarla dolu anaokulunun önünden geçerken, "Bak ne çok sarı saçlı, mavi gözlü çocuk var," diyen dayımın gözlerinden bir mutluluk dalgası geçiyordu. "Hitler bunu görse yüreğine inerdi!"

Eve girdiğimizde eski ve gürültülü havalandırma çalışmaya başlamıştı

Salondaki dar divana oturduğumda, karşımdaki duvara asılı eski bir Trieste resmini fark ettim.

Sahilin bir bölümünün görüntüsüydü bu: Carciotti Sarayı'nın önünde şemsiyeli hanımlar, baston ve silindir şapkalı beyler, bebek arabası iten dadılar (şimdi Audace denen) San Carlo Rıhtımı boyunca geziniyorlardı. Arka planda kanalda dizilmiş gemilerden her boyda sandıklar

boşaltılıyordu.

Resme yakından bakarak, dayıma "Bunlar ne yükü boşaltırlardı?" diye sordum.

"Ah... Daha çok kahve ama baharat ve kumaş da olabilir. O resmi neden duvardan indirmedim biliyor musun? Çünkü bana artık var olmayan bir zamanı, uzun saatlerimi tutkuyla pek çok şeyden konuşarak geçirebildiğim bir dönemi hatırlatıyor... Söz gelimi bu C*armen* olabilirdi –henüz yeni dinlediğimiz mi, yoksa geçen seneki mi daha iyiydi diye tartışırdık– ya da en sevdiğimiz

şairin kim olduğunu kavgaya varacak bir heyecanla konuşurduk aramızda. Karım o resmi sevmezdi, geçmişin geçmiş olduğunu, onun üzerimize yapışıp kalmasına izin vermememiz gerektiğini söylerdi ama bana bir tür... huzur demeyeyim de bir tür rahatlama verirdi. Öyle –babamın yaşadığı–, sanattan dünyanın en önemli şeyiymiş gibi konuşulabildiği, korkunun henüz arka sokaklarda gizlendiği bir dönem olduğunu bilmek beni avutuyor. O dönemde korku yoktu

demiyorum (o daima insanın içinde var olmuştur) ama ondan söz edilmiyor, görülmüyor, sanki henüz yokmuş gibi davranılıyor, savaşın resmi ortamlarında gizli kalıyordu.

"Görüyor musun," diye sürdürdü sözlerini, "benim annem ve babam –ya sanatçı olduklarından ya da zamanlar farklı yaşandığından– insanın yüreğini aydınlatma yetisi olan tek ışığın, estetik olduğuna inanırlardı.

"Babam 'Müzik her kapıyı açabilir,' diye yinelerken, annem beni bahçeye indirir ve

yaprakların farklı hışırtılarını dinletirdi.

“Onlar elbette idealist insanlardı. Biraz daha fazla gerçeklik içinde yaşasalardı belki trajedinin bir kısmını önleyebilirlerdi ama onlar böyleydiler işte: Olayların hep güzel yanını görürler, güzellik ve ahlaki doğruluğun daima el ele gitmeleri gerektiğini düşünürlerdi. Onlarla birlikte villada yaşadığım yıllara ilişkin anılarım sanki yaldızlı bir ışıkla kaplı gibi geliyor. Ne onların ikisi arasında ne de bizlerle ilişkilerinde en ufak bir gölge

vardı. Olasılıkla o dönem için sıra dışı ebeveynlerdi. Biz çocuklarla birlikte oyunlar oynarlar ama eğitimimizi asla ikinci plana atmazlardı: Bize dayattıkları az sayıdaki ilkenin her ne olursa olsun son derece ciddi bir biçimde uygulanmasını gözetirlerdi. Sofrada her konu tartışılırdı, atlatılmaya çalışılan hiçbir soru olmazdı.

"Bir keresinde hatırlıyorum – altı ya da yedi yaşında olmalıydım, insanın kendini sorgulamaya başladığı yaştaydım– öğle yemeğinde durup dururken şunu

soruverdim:

"'İyi ama dünyayı kim yarattı?'

"'Tanrı yarattı,' yanıtını verdi babam.

"Annem de 'Ve yarattıktan sonra,' diye söze karıştı, 'insan dünyayı anlayabilsin diye müziği yarattı.'

"O dönemin pek çok evliliğinden farklı olarak – günümüz evliliklerini neden buna katmayayım ki– onların birlikteliği fiziksel bir çekimle, değişken nedenlere bağlı bir düşkünlükle sınırlı değildi. Birbirlerini gerçekten

seviyorlardı, birbirlerine acı sözler fısıldadıklarını ya da surat astıklarını hiç görmedim. Kimi zaman çok heyecanlı bir tonda tartışırlardı ama insanın gündelik yaşamdan duyduğu bezginlikten ya da hayal kırıklıklarından kaynaklanan bir fesatlık olmazdı bunda.

"İnanıyorum ki, bunda onların uyumla ve müzikle olan ilişkileri çok büyük bir etkendi: Estetiğin sınırları içinde her türlü çatışmayı dindirmeyi biliyorlardı.

"Onların saflıkları kendileri için değerli olanın başkaları için

de aynı değeri taşıyacağına inanmalarından kaynaklanıyordu; bütün insanların olaylara ışık tutacak içsel bir eğilimle birleştiklerini düşünüyorlardı.

"Yıllar içinde bu konu üzerine ne çok kafa yorduğumu bilemezsin, birlikte yaşadığımız her saati, her dakikayı, her saniyeyi çözdüm ve yeniden birleştirdim: Sanki ellerimin arasında arızanın kaynağını anlayamadığım bir traktör motoru var gibi hissediyordum.

"Aslında benimki yarım yaşanmış bir hayattır. Karım

sürekli ‘Neredesin gene?’ diye çıkışırdı bana. ‘Bizimle misin, yoksa gene zaman makinesiyle seyahate mi çıktın?’

“Hayır, iyi bir koca, hatta iyi bir baba olduğumu sanmıyorum.

“Her şeyi yarım oldum.

“Öte yandan kendime sık sık yinelediğim şey şudur: Bir hayat kırıldığı zaman yeniden bir araya getirilemez, yalancıktan onarılır, kırık parçalar üzerine zamk sürülebilir ama kırığın yapıştırıldığı nokta her zaman göz önünde kalır.

“Kırılmış demek, senin

içinde iki, üç, hatta dört tane artık bir araya gelemeyen parça olması demektir; yaşamak için içindeki gıcırtıları, çöküşün çatırtılarını duyurmadan bu parçaları bir araya getirmeyi denemelisin.

"Sürekli olarak müziklerinin uyumuna sarıp sarmalanmış olan annemle babam, iyiliğin doğal olarak insanın içinde bulunduğu hakkındaki acımasız inanca kaymışlardı. Doğuştan sahip olduğu erdem sayesinde, en zalim caninin bile iyi olabileceğine inanıyorlardı; gereken tek şey onun içindeki

iyiliği bir gülümseme, bir şarkı, bir çiçekle uyandırabilmekti.

"En azından geleneksel anlamda dindar değillerdi. Babamın babası din değiştirmişti; Şam yolunda üzerine yıldırım düşmüş değildi; bunu pratik nedenlerle yapmıştı. Uzun zamandan beri agnostiklerdi ve bir taraftan öteki tarafa geçiş yapmak her ikisi için de sarsıcı bir deneyim yaratmamıştı.

"Annemin ailesiyse, uygulamaya değilse bile hâlâ geleneğe bağlıydılar: Sinagoga sadece düğünler ve sünnetler

için uğrardı.

"Sanırım annem ona dayatılan alışkanlıkların bütününü bir tür folklor olarak görüyordu; tanrıtanımaz, hatta agnostik değildi, üstelik yüce bir gücün varlığına inanıyor, ruhsal konular işleyen kitapları merakla okuyordu. Blavatski ya da benzeri bir ad taşıyan soylu bir Rus kadının düşüncelerini izlediği için ruhların göç etmesi –yani yeniden bedenlenmesi– konusu ciddi anlamda ilgisini çekiyordu.

"Bir keresinde bahçede otururken bir yaprağın üzerinde

duran tüylü bir tırtılı havaya kaldırarak şunu sorduğunu hatırlıyorum:

“”Yarın kelebek olacaksın ama bir zamanlar neydin?’

“Olayların arkasında gizlenmiş bir gerçeklik olması, yani göründükleri gibi olmamaları düşüncesi beni çok rahatsız ediyordu. Onlara layık bir evlat olmadım, hiçbir zaman büyük hayallerim olmadı; en sonunda uğraştığım şey metafizik değil motorlar oldu. Neyse ki öldüler çünkü bir keresinde kendimi belki de böylesine sıradan bir evlattan

utanabileceklerini düşünürken yakaladım; sonra da böyle bir düşünceyi zihnimden geçirdiğim için kendimden utandım.

“Şimdi artık evde yalnız olduğum –karım ve çocuklarım varken durum farklıydı– ve önümde fazla zaman kalmadığını bildiğim için geceleri sık sık uykum kaçıyor: Kimi zaman azalan trafik gürültüsünü dinliyorum, çakalların sesini duyuyorum: Ulumaları aya, yıldızlara, göklere sordukları sorular değilse, nedir?

“Onların ulumasını dinlerken topraktan duman çıktığını görüyorum. O kara ve yoğun dumanın içinde annem var. Onun başka binlercesine karışmış özü, rüyaları, yetenekleri, bakışı. Birkenau çevresindeki ağaçlar ve tarlalar, Wisla üzerine inmiş külden başka bir şey değildir. Onların bedenlerinin potasyumu bütün bölgeyi bereketli kıldı, büyük çiçekler, dev lahanalar, dünya haritası kadar büyük elmalar yetişti.

“Annem gerçekten orada, o kimyasal yığının içinde mi

yatıyor, yoksa orada olan onun sadece saçları, kemikleri mi? Ruhu kendi inandığı üzere, yolculukta otel odası değiştirir gibi beden mi değiştirdi? Belki Afrika'da ya da And Dağları'nın küçük bir köyünde yeniden beden bulmuştur.

"Düşünceler geceleri büyüdükçe büyürler ama bu enginlik içinde cenneti, insani hiçbir yanı olmayan, bir hafifliğe asılı kalarak günahsız yaşanabilen bir yeri getirmem aklıma: Bunun anlamı birisinin bize özen göstermesidir ama ben buna inanmam, hayır. Kimsenin

biz insanların kaderini önemsediği yoktur, özellikle bizim tek tek varlıklarımızın hiç önemi yoktur.

"Hayatım boyunca elimden geldiğince iyi davranmaya çalıştım, dürüst olmaya, çalışmaya, kendime bir aile kurmaya, becerebildiğim kadarıyla sevmeye uğraştım; işte hepsi buydu, terazinin kefesine koyacaklarım bunlardır. Bu belki benim sınırlılığımdan kaynaklanmaktadır, ama her sınırda olduğu gibi, onu belirleyen ben olmadım.

"Savaştan sonra anılardan

kaçabilmek için buraya geldim. Beni Avrupa'ya bağlayan güzel hiçbir şey yoktu, kim olduğumu anlamak, yeni bir kimlik edinmek istiyordum ve yavaş yavaş bunu başardım.

"Pişmanlıklarım yoktur, hiçbir şey uğruna geriye dönmem ama yıldırım çarpmışa da dönmedim burada. Hep bir kuşkucu olarak kaldım. İyi niyetli bir kuşkucuyum ama bundan vazgeçmedim."

Dayım sözlerini sürdürerek "Bak," dedi ve kapının üzerine yapıştırılmış küçük dikdörtgen bir nesneyi gösterdi. "Bunu

oraya oğlum taktı: Bu bir mezuzah. Biz onu buna yöneltmemiş bile olsak, Ari her zaman çok dindar bir çocuk oldu. Biz evde geleneklere saygı gösterdik ama yaptığımız sadece buydu. Elbette onu önlemeye çalışmadık ama annesi de ben de arada sırada ona yabancı biri gibi bakarken yakalardık kendimizi: Nereden çıkmıştı bu?

"Bunu yanıtlayamıyorduk.

"Kimi zaman gerçekten de ninesinin ruhunun onun bedenine yerleştiğini düşünürdüm; bütün bu

dindarlığın annemin Blavatski'yle ve onun zirzop manevi öğretisiyle alay etmesi olduğuna inanırdım.

"Karım ise doğmanın çok yüksek bir binadan aşağıya atılmak gibi olduğunu söylerdi. Her ne olursa olsun, kaderi yukardan aşağıya düşmek olan biri önünde sonunda tutunacak bir şey bulacaktı. Kimi bir pencere önüne, kimi bir balkona düşer, kimi bir kepenk yakalar, kimi de son dakikada yağmur oluğuna tutunurdu. 'Yaşamak istiyorsan bir kulp yakalamalısın; ama neye

tutunduğunun hiç önemi yoktur.' Ama karım için durum farklıydı: O dinibütün bir aileden geliyordu ve kuralcı bir adam olan babasıyla hiçbir zaman iyi anlaşamamıştı. İnsan genellikle evinde bulamadığını arzu eder ya, belki de bu nedenle kapıdan dışarı attığı âdetleri yeniden pencereden içeriye sokmaya çalışan oğluna karşı öfke duyuyordu.

"Bense, tam tersine her zaman Ari'nin duygularının derinliğine ve dürüstlüğüne inanmışımdır. Onun on üç ya da on dört yaşındayken yaşadığı bir

olay hep aklımdadır: Cumartesi günüydü, eve döndüğünde annesini telefonla konuşurken yakalamıştı: Tel Aviv'deki kız kardeşiyle konuşuyordu. Çaresiz bir ağlama tutturmuş ve bağırmaya başlamıştı:

"'Neden edep içinde yaşamıyorsunuz?'

"Görüyor musun? İnsani şeyler her zaman çok karmaşıktır. Bu nedenle, diyorum sana, en önemli sorun dürüstlüktür; ondan yola çıkarsak her yere varabiliriz."

Saat altı olmasına karşın dışarıya gece inmişti ve

karanlıkla birlikte dağlardan denize doğru hafif bir esinti başlamıştı: Pencerenin dışındaki begonvil ince bir kâğıt gibi hışırdıyordu; az ötedeki ahırdan bir dananın yanıt alamayan çaresiz çağrısı duyuluyordu: Belki de mezbahaya götürülmüş annesini arıyordu. Dayım kendine bir bardak su doldurdu ve bir solukta içti; hava çok sıcaktı, havalandırma kapanmıştı. Çoktan beri böyle uzun uzun konuşmamış olmalıydı; içini çekerek kendini divanın arkalığına bıraktı ve gözlerini

bana dikerek,

“Ya sen, neye inanıyorsun?” diye sordu.

3.

Gecenin ağırlığı, yanıtı olmayan soruların ağırlığıdır. Geceler hastalara, huzursuzlara aittir ve onun zorbalığından kurtulmanın yolu yoktur. Bir ışık yakılabilir, bir kitap açılabilir, radyoda avutucu bir ses aranabilir ama gece gene pusudadır: Karanlıktan geliriz, karanlığa döneriz ve evren form

kazanmadan önce mekân karanlıktı.

Belki de bu nedenle kentler giderek daha aydınlık ve eğlence dolu olmaktadır: İnsan isterse gecenin herhangi bir saatinde yiyebilir, bir şeyler satın alabilir, eğlenebilir.

Sessizlik ve karanlık insanın yorgunluktan bitap düştüğü ve devam edebilmek için güç topladığı saatlerle sınırlandırılır, ama bu soruların içinde cirit attığı bir uyku değildir, adeta bir bayılmadır, bedenin fizyolojisine yenik düştüğü bir mekândır. Sonra gene bizim

oluşturduğumuz aydınlık bir ekran karşısında uyanacak ve uzaktan kumandanın düğmelerine basacak olan gene biziz.

Sen neye inanıyorsun, diye sormuştu dayım. Gecenin karanlığında yatağın içinde dönüp duruyor, bir türlü huzur bulamıyordum. Uykumun gelmeyeceğini biliyordum, ama boş yere en azından şöyle bir dalıp gitmeyi umuyordum. O soru havada süzülüyor, peşinden ikizi olan "Neden yaşıyorsun?" sorusu da dahil olmak üzere bir sürü benzerini peşinden

sürüklüyordu.

Neye inanıyorsun? Neden yaşıyorsun? Doğduğunda her bebeğe bu iki sorunun yazılı olduğu bir parşömen verilmeli ve soruların altında yaşamaları için verilen zamana yetecek kadar boşluk bırakılmalıydı. Sonra –hayatımızın tüm eylemleriyle doldurulmuş– bu kâğıtla ölümün karşısına çıkmalıydık.

Gece ve sessizlik silinince sorulara yer kalmıyor, parşömenin işlevi de burada ortaya çıkıyor. Doğan her bebek ötekiler arasında yeni biri, hatta

en iyisi olduğunu sanmamalıdır (eğer yıllar içinde uykusuz bir gece geçirirse); bilmelidir ki onu uyanık tutan bir hastalık değil, doğasıdır çünkü kendini sorgulamak insana –başka hiç kimseye değil– özgü bir yetenektir.

Neye inanıyorsun?

İlk sunulanlar göz önünde bulundurulunca insan pek çok şeye inanabilir, örneğin bir bebek mamasını yediği zaman başka hiçbir şeyi tatmamış olduğu için bunun dünyanın en güzel yemeği olduğunu düşünür; eğer bir yumurta, bir

kedinin önünde kırılırsa, içinden çıkan civciv o kedinin yavrusu olduğunu sanarak ondan mama bekler.

Aynı mama hayat boyu yemek kabul edilebilir ya da bir noktada reddedilebilir, bir bebeğin doyduğunda yaptığı gibi yüz başka tarafa çevrilebilir.

Oysa belki de bize yiyecek uzatan hiç kimse olmadığının farkına varılır ve aç ve susuz kalınca, önlenemeyen bir öfkeye yenik düşülebilir. O zaman sakinleşebilmek için tek yol hareket etmek, gezinmek, dolaşmak ve bunu yaparken

yanıt verecek bir yüz arayarak soruları sormaya devam etmektir.

Pekâlâ, sen neye inanıyorsun?

Hayatımın efendisi olan acıya inanıyorum: Gözlerimi açtığımdan beri bana sahip olan, zihnimden ve bedenimden geçen, titreştiren, bozan, şekilsizleştiren odur. İlk andan başlayarak benim hayatla uyum sağlamamı engelleyen odur; olası bir patlamanın fitilini ayarlayarak yüreğime bir saatli bomba yerleştiren acının ta kendisi olmuştur.

En eski anılarımda neşemin içinde acı vardır: kaygı ve korku; ait olmanın verdiği güven duygusunun huzuru değil. Madde bağımlılıkları yüzünden sersemlemiş arkadaşları arasında emekleyerek annemi aradığımda, her seferinde farklı bir erkeğin yanında uyuyakalmış annemin yüzünü incelerken, deneyimleyebildiğim tek duygu kayboluştu. Daha o zamandan sevginin değil rastlantının kızı olduğumu sezinleyebiliyordum ve bu algılamam hınç duymamı tetikleyeceği yerde, içimde

annemi korumam gerektiği duygusunu uyandırıyordu; onun zorlama neşesinin altında her zaman bir hüzün olduğunu fark ediyor, uçurumun kenarına doğru sürüklendiğini hissediyor, onu engellemek için hayatımı feda etmeye hazır olduğumu düşünüyordum.

Ruhum nereden geliyor, diye soruyordum kendi kendime: Benimle birlikte mi oluştu, yoksa zamanın dışındaki uzamın gizeminden mi akıp geldi? Belki de doğa yasalarına karşı çıkarak, farkına varmadan onu kendine çekmiş olan bir

bedenin yardımına koşmak için yeryüzüne inmiştir. Kabul edemeyişin sıkıntısı, aidiyetsizliğin huzursuzluğu, babamın "ne için, kim için burada olduğumun hiç önemi yok, küften fillere kadar her şey defalarca yeniden üretiliyor nasılsa" düşüncesinin içinde yaşamaya mahkûm olmuştur.

Ben kaçınılmazlığın kızı mıydım?

Trieste'de, rüzgârlı gecelerde, adalet sarayı önünde küçük bir gösterici kalabalığı toplandığı

olur: Bir haksızlığı protesto ederek güneş doğana kadar bir ileri bir geri yürürler ve giderek yükselen bir öfkeyle lanet okurlar.

Soruları sormamız gereken merci rastlantı mıdır? Demir parmaklıklar ve muhafızlarla korunan adalet sarayına sığınmış olan rastlantı mıdır? Korktuğu için mi oraya gizlenmiştir? Ve neden korkmaktadır? İnsanların sorularından, en ufak bir açıklama yapmadan dünya sahnesine atmış olduğu kaçınılmazlıklardan mı

korkmaktadır?

Rastlantı üzerine düşünmeyi sürdürerek kalkmaya karar verdim: Hava hâlâ karanlıktı, saatin parlak rakamları üçü gösteriyordu; bir başka evin ışıkları yanmıştı. Geceleri rastlantının karşısına pek çok sorgucu dikiliyor olmalıydı: Yanık her lamba bir huzursuzluk, bir çatlak, asılı kalmış bir köprü demekti; her ışık huzur bulamayan bir bellek demektir, diye düşünürken turunç ağaçlarının boyunca yürümeye başladım.

Bahçenin sonuna vardığımda

bir taşın üstüne oturdum; gecenin esintisi durmuştu, sesler, kokular, her şey kımıltısızdı. Sanki bir tiyatro salonunda konserin başlamasını bekler gibiydim; orkestra yerini almıştı, şef yükseltiye çıkmıştı ama kolu henüz hareket etmiyordu: Bakışlar, zihinler, yürekler, kaslar hepsi sesin uyumu içinde patlamak üzere hazır bekliyordu.

Tepenin yamacında yer alan Arap köyünde bir horoz ötmeye başladığında hâlâ geceydi, ama az sonra bir ışıltı gökyüzünün karanlık yüzünü aydınlatmaya

başladı.

Kibutza geri döndüğümde evlerinden birinden yayılan ritmik bir ses duydum: Seherin ıssızlığında birisi dua ediyordu. Bu bir şükür müydü, yoksa yakarış mı, diye soruyordum kendime yatağıma girerken. Soruların tümü gecenin içinde aynı biçimde yükselmiyorlar mıydı? Sorular hakkımız olan yegâne dua tarzı değil miydiler?

Ertesi hafta kibutzda çalışmaya başladım, nerede gereksinme varsa orada yardım

ediyordum. Tarlaların yorgun olduğu bir dönem olduğu için daha çok mutfakta ya da büyük çamaşırhanede oluyordum.

Dayım bir akşam bana babasının öyküsünü anlatmak istedi; bu senin Deniz Kızı'nın ve Çirkin Ördek Yavrusu'nun öykülerinin yanına yakıştıramadığın olaydı.

Trieste'de ortam gerginleşmişti. Arkadaşlarının pek çoğu, çoktan canlarını kurtarmışlardı; yola çıkarken onlara da buradan ayrılmalarını

tavsiye etmişlerdi ama babası "kaçmak" sözcüğü karşısında bir isyan duygusuna kapılmıştı. Neden kaçmalıyız ki, diye soruyordu. Bunu hırsızlar, katiller, sahtekârlar, aşağılık insanlar, gizleyecek bir şeyi olanlar yapar; ben ne kötülük yaptım ki?

Ona bu mutlak sükûneti veren vaftiz olmuş olması değildi, diye vurguladı Gionata Dayı, çevresinde olup bitenleri içselleştiremiyordu. Bir insanı sadece taşıdığı soyadından ötürü öldürme noktasına varabileceklerine hiç

inanmıyordu.

Onu almaya geldiklerinde kararlı bir tavırla "Ben İtalyan yurttaşıyım," diye karşı çıkmıştı; coğrafi aidiyetin ona büyülü bir anahtar sağlayacağını sanmıştı.

O, yani Gionata Dayı canını kurtarmıştı çünkü eve dönerken, yıllardan beri Carso'dan inerek onlara tereyağı getiren kadına rastlamıştı ve onun sarı saçlarına, mavi gözlerine güvenerek yanına ilişmiş, onun oğluymuş numarası yapmıştı. Böylece anne ve babasının tutuklanışlarını çaresiz ve sessiz

bir şekilde izlemek zorunda kalmıştı.

Villaya bir daha dönmemişti; sütçü kadın onu beraberinde yaylaya çıkarmış, savaş sonuna kadar yanında tutmuştu.

Dayım, düşünceli bir tavırla "Belki de o dönemde," diye eklemişti, "kitaplar ve toprak arasında seçimimi topraktan yana yaptım çünkü basılı kâğıtlar üzerinde sadece sorular varken, tarlalarda hayat vardı ve hayat ne olursa olsun sürüp gidiyordu."

Sonraki haftalarda Ottavio'ya bir müzisyen olarak hayranlık

besleyen piskopos, valiyi sıkıştırarak ona özgürlük hakkı kazanmıştı, ama izin belgesi sadece bir kişi için geçerli olduğundan babası bunu kullanmayı reddetmişti.

’44 yılının Yom Kippur Yortusu günü anne ve babası ıssız Polonya ovalarına doğru yola çıkmışlardı; annesinin izini işte o gün yitirmişti.

Savaşın bitiminden üç ay sonra Kızıl Haç Örgütü babasının hâlâ hayatta olduğunu bildirmişti.

“1945 sonbaharında,” diye devam etti dayım, “babam

Ottavio, Trieste'ye döndü; fiziksel olarak tanınmaz bir haldeydi ama görünürde ruhsal bir değişikliğe uğramamış gibiydi. Eski akortçusunu çağırtmış, hemen taburesine oturmuş ve piyanosunu çalmaya başlamıştı. Sanki başka bir gereksinmesi yok gibiydi; yemek, içmek, uyumak, gezinmek umurunda değildi, sadece çalmak istiyordu: piyano çalmak, o kadar!

"Başlangıçta onun kurtuluşuna yardımcı olanın müzik –ve hayatındaki merkezî konumu– olduğunu

düşünmüştüm ama kısa süre sonra görüşümü değiştirdim.”

Ottavio Dayı bir ay sonra ısrarla bir konsere çıkmayı arzulamıştı ve bu arzusu hemen yerine getirilmişti.

Gionata o akşamla ilgili her şeyi hâlâ hatırlıyordu: Salon tıkabasa doluydu, dikkatli bir seyirci vardı, havada tek bir sinek uçmuyor, bir kişi öksürmüyor ya da hapşırmıyordu; herkes bu yorumun metafiziğinin yoğunluğu karşısında vurulmuş gibiydi. Sanki piyanistin yüzü de bir dönüşüm geçirmişti. Onu

seyrederken oğlunu bir huzursuzluk sarmıştı.

Bu çalan kimdi? Çok iyi tanıdığı babası mıydı, yoksa sadece ona benzeyen biri miydi? Elleri tuşlar üzerinde koşuyordu ama artık bakışlarında neşe yoktu; soğuk ve uzak bir ışık onu ötelere sürüklemiş gibiydi; gittiği o yerde babasına ulaşılması imkânsızdı.

Konserin sonunda seyirci ayağa fırlayarak çılgınlar gibi alkışlamaya başlamıştı; bu övgü on dakika sürmüştü ve herkes yüksek sesle tekrar istemişti ama Ottavio Dayı ciddi bir

selamdan sonra sanki "Hayır, artık mümkün değil. Israr etmeyin. Bitirdim," der gibi eliyle havayı soldan sağa doğru keserek salonda buz gibi bir hava esmesine yol açmıştı.

Fuayede paltolarını alanlar "Unutulmaz, gerçekten unutulmaz," diye mırıldanıyorlardı. Konserin kendisinden mi, yoksa onun bu alışılmadık bitiriş tarzından mı söz ettikleri belli değildi.

Ottavio Dayı ertesi sabah kalkmış, bütün partisyonlarını sobaya atmış, piyanonun kapağını kapamış, paltosunu

giyerek evden çıkmıştı.

Dışarıya çıkmak o günden sonra –ve bütün kış boyunca– onun tek etkinliği olmuştu. Gün doğarken evden çıkıyor, gecenin geç saatlerinde dönüyordu; tanıdıkları onu bazen sahilde gördüklerini söylüyorlardı, bazen de Muggia ya da Aurisina'da. Başını öne eğerek, kimseyi tanımadan yürüyordu; arkadaşları onu selamlıyorlardı ama o kimseye yüz vermiyordu, sanki kendi kendisiyle hararetli bir tartışma içersindeymiş gibi dudaklarını sürekli kımıldatıyordu. Artık

yıkanmıyor, tıraş olmuyor, her zaman aynı kirli paltoyu, altı delik dağ botlarını giyiyor ve şapkasını burnuna kadar indiriyordu. Beline de metrelerce uzunlukta bir ip bağlıyordu.

Birkaç ay sonra bu iple eve köpekler getirmeye başladı.

İlk iki köpek av tipi kırmaydı; onları arka bahçeye yerleştirmişti; o zaman bir hafta evde kalmış ve tellerden köpeklere bir bölüm yapmaya uğraşmıştı. Bu işlerin bitmesinden sonra berduşluğuna devam etmişti.

Sabahları çıkıyor, akşamları iplerine bağlı yeni köpeklerle dönüyordu.

"Kısa bir süre sonra," diye anlattı Gionata Dayı "durum dayanılmaz bir hal aldı. Hayvanlar her tarafı kirletiyorlar, havlıyorlar, yiyecek kapmak için birbirleriyle dalaşıyorlardı. Babam onları düzenli bir biçimde beslemiyordu, aklına gelirse ya da canı isterse yiyecek veriyordu ve başkalarının bu konuyla ilgilenmesini de istemiyordu; bir keresinde ben onları beslemeye kalkıştığımda

bir delinin öfkesiyle üzerime yürümüştü. Köpekler kavga ederse onların arasına dalıyor, sopayla körlemesine dövmeye başlıyordu. Köpekler havlamayı kestiklerinde kendi de bitkin bir biçimde yere düşüyordu. Hayvanlar sakin ve tok olduklarında onları saatlerce okşuyor, dingin ve rahat bir ses tonuyla onlarla konuşuyordu: Aralarına oturup hepsi bir çocukmuş gibi 'Evet, sizin,' diyordu, 'sadece sizin gerçekten inançlı bir yüreğiniz var.' Köpekler kuyruklarını sallayarak, onun elini

yalıyorlardı.

“Babamı tedavi etmek, iyileştirmek gerektiği ortadaydı ama nasıl? O böyle bir şeyi asla kabul etmezdi ve ben de onu buna zorlayamazdım.

“Bu çok hassas bir konuydu, ona nasıl yardımcı olabilirdik? Bu hâlâ mümkün müydü? Ve hepsinden önemlisi doğru muydu? O gerçekten bir zamanlar olduğu piyanist olmaya dönmek istiyor muydu, yoksa konserin sonundaki o kararlı hareketi öncesiyle sonrası, olduğu insanla, onu soktukları hal arasında kesin bir

bölünmeyi mi gösteriyordu?

“O andan ölümüne kadar uzanan hayatın tanığı belki de oydu, yani estetiğin ölümü.

“Olasılıkla tedavi etmemiz gereken o değil, bizim yıkıma katlanma konusundaki yetersizliğimiz, kötülük karşısında ahlakı bozulan iyiliğin görünüşüydü. Gerçekten de ilk başlarda hepimiz sanki hiçbir şey olmamış gibi yaşamayı sürdürebileceğimizi sanmıştık. Kötülüğe birazcık bakılabilirdi ama bütün ufku örtecek kadar koyu ve yoğun bir hal aldığında, bunu yapabilmek

hâlâ mümkün müydü?

"Neyse ki ölüm vardır, hiç olmazsa o kimi zaman merhametlidir. Günün birinde eve döndüğümde köpeklerin havlamadığını duydum ama pek merak etmedim: Daha sonra banyonun penceresinin çerçevelediği görüntüde hepsinin hareketsiz duruşunu fark ettim ve koşarak bahçeye indim; onu buldum.

"Oradaydı, tel kafeslerin ortasında gözleri açık ve gülümseyerek yatıyordu. Kalbi ansızın, hiç acı çekmeden duruvermişti. Hayvanlar, onu

ısıracakları ve parçalayacakları yerde sessizce seyrediyorlardı, sanki birbirlerine bir şey iletmek ister gibi sırayla kuyruklarını sallıyorlardı.

"Köpeklerin ölüm meleğini görebildiği söylenir. O zaman bunun doğru olduğunu düşünmüştüm; belki de hayvanların kalplerini efendilerine sunmalarını da melekler sağlıyordu.

"En azından böyle bir avuntum vardı, huzur içinde ölmüştü. Bu alçakgönüllü tesellim gece uçup gitti, çünkü belki en acımasız katiller bile

yüzlerinde aynı ifadeyle ölüyorlardı.”

4.

Akşam yemekten sonra odamda Kutsal Kitabı okumaya başladım. Uygun bir hazırlığım olmadığı için belli bir düzen izlemiyordum, kitabı şurasından burasından açıp gözlerimi satırlar arasında dolaştırmakla yetiniyor, içime işleyecek bir şeyler arıyordum. Kim bilir neden sürekli bir şeyler

okuduğumuz halde, sen bana bu kitabı hiç önermemiştin. Beni koşullandırmaktan mı korkuyordun? Yoksa benim sorularıma gerçeklikle ve kararlılıkla yanıt veremeyeceğinden mi korktun?

Bana Ottavio Dayı'dan hiç söz etmeyişinin nedeni de bu muydu?

Büyük bir olasılıkla bu konuyu ben büyüyünce açmak üzere erteledin, sonra yaşım geldiğinde benim tedirginliğimin şiddeti karşısında altüst oldun; ardından hastalığın pençesine

düştüğün için anılarındaki bilgiler silinip süpürüldüler.

Beni hangi kökler üzerinde yetiştirdin?

Sevgini verdin, elbette ama bu sevginin temelinde ne vardı, neyle besleniyordu; genetiğin doğal bağının yanı sıra onu dürten neydi?

Annemi sevmeyi neden becerememiştin, hangi nedenle onun dümensiz bir sandal gibi akıntıda sürüklenmesine izin vermiştin?

Bir şeyler yapabilir miydin?

Yoksa hayatları sürükleyen, onları allak bullak eden hep

tarihin akışı mıydı? Annem zamanının kızıydı, aynen senin olduğun gibi; ben de öyle mi olacağım?

Tamam, tarih bir akıntıysa, yönünü belirleyerek ona karşı koyulabilir mi? Ya kurtuluşun gizemi tam da tarihin içinde yuvalanmışsa? Ya kurtuluş gerçekliğin ışıklı yolunu izleyerek eylemde bulunmaksa?

Ama hangi gerçekliğin?

O zamana dek gerçekliğin var olmadığını işitmiştim.

Babam günün birinde "Gerçeklik bakış açılarına göre değişir," demişti bana, "bakış

açıları da sonsuz olduğundan, gerçekliğin sayısı da sonsuzdur. Gerçekliği bir elinde tuttuğunu söyleyen insan, öteki elinde onu korumak için bir bıçak taşıyordur. Tanrı'yı kendi tarafına çeken, bunu daha sonra seni öldürmek için yapıyordur. Nazilerin kemerlerinde ne yazıyordu, hatırla: *Got mit Uns*, yani Tanrı bizimledir. Katoliklerin, kendileri gibi düşünmeyenleri diri diri yaktıkları büyük ateşleri hatırla. Gerçeklik ve ölüm hep yan yana yürürler."

Kutsal Kitabı okuyunca, o hafta sonunda nihayet kibutzdan çıkmaya ve ülkeyi dolaşmaya heves ettim.

Otobüsle Zefat'a gittim ve mutfaktan aldığım yiyeceklerden yemek için kalenin siperlerine oturdum. Surları çevreleyen turistik mekânlardan kulakları tırmalayan bir müzik yayılıyordu; bir rehber, akıcı İngilizcesiyle, yorgun ve bıkkın bir Amerikalı gruba çevrenin güzelliğini anlatıyordu:

"Zefat, ilk yüzyıllarda bir kale, Romalı askerlerin

saldırılarına karşı bir direnç noktası olarak inşa edilmiştir. Ancak on altıncı yüzyılda Yahudi mistisizminin en önemli merkezlerinden biri halini almıştır ve hayranlıkla seyredebileceğiniz en önemli sinagoglar da o dönemde yapılmışlardır."

Rehberin sözleri kendini yineleyen tuhaf, metalik sesler tarafından bastırılıyordu: Az ötede, bir çiftin oğlu, gözlerini ekrandan ayırmadan deli gibi bir video oyununun düğmelerine basıyordu. Babası üç kez onu uyardı, dördüncü

seferinde elinden oyuncağı kaparak öfkeyle bağırdı: "*These are your roots!*"[4]

Ovadan yükselen sıcak hava bitkilerin yapraklarını hafif hafif oynatıyordu. Daha ileride bir çift leylek –açık kanatları, gergin bacaklarıyla– havanın yükselen akımlarından yararlanarak büyük çemberler çiziyorlardı.

Öğleden sonranın ilk saatlerinde Tiberias'a doğru indim. Yoksul bir balıkçı kasabasıyla karşılaşacağımı

sanırken kendimi Rimini ile Las Vegas arası turistik bir kentte buldum; mevsim dışı olduğu için yazlık yerlerin hüznü her şeyi; yağ kokusunu ve soğuğu, yarı yarıya sönük olan ışıklı levhaları, bir kartpostal almak için girdiğim hediyelik eşya dükkânını sarmıştı

Kartın arkasına "*İşte kendini iyi hissedeceğin bir ileri karakol...*" yazdım ve babama postaladım.

O ilk geceyi Tiberias'ta bir pansiyonda geçirdim, ertesi sabah Kefernahum'a doğru yola çıktım.

Rüzgâr çıkmıştı ve tehditkâr dalgalarla koca gölün üzeri hareketlenmişti.

Arkeolojik bir bölge olan Tabgha'yı ziyaret etmek için yolumu değiştirdim. Ben gittiğimde üç turist otobüsü park yerine yerleşmişti bile.

Merdivenlere vardığımda yurttaşlarımdan oluşan renkli bir kalabalıkla karşılaştım, aksanlarından Venedik bölgesinden olduklarını tahmin ettiğim çoğu emekli ihtiyarlar boyunlarına renkli bir fular bağlamışlar, güneşlikli kasketler takmışlardı. Pek çoğunun

yüzünde ömür boyu toprakta çalışmış olduklarını yansıtan izler vardı. Kadınların bazıları son derece şık giyimliydiler – hırka, etek, gömlek–, kollarına modası geçmiş çantalar asmışlardı ve yeni binyılın getirdiği tasalar saçlarındaki permalara dokunmamıştı bile.

Orta yaşlı bir rahip onlara rehberlik yapmaktaydı; olasılıkla cemaatin bağlı olduğu mahalle kilisesinin pederiydi.

Okul gezisinin başındaki öğretmen misali telaşla ve hiç durmadan "Buraya gelin... yakınımda durun.... dinleyin..."

deyip duruyordu.

Ama yanından ayrılmayan üç ya da dört cemaat üyesinin dışında kalabalığın büyük çoğunluğu ona pek kulak asmaz gibiydi; onlar mekânın doğal güzellikleriyle ilgiliydiler. İçlerinden en cesur olanları ayakkabılarını çıkartmış, gölün içine doğru yürümüş, çocuklar gibi gürültü yapıyorlardı..

Dört bir yana dağılmış insanlar en sofistike kayıt araçlarıyla her şeyi ölümsüz kılıyorlardı; fotoğraf, film çekiyorlar, gözlerini ellerindeki kameranın objektifinden

ayırmıyorlardı.

Bu arada gölün kenarına yanaşan otobüsler Almanlardan ve Korelilerden oluşan yeni bir hacı dalgasını boşaltıyordu.

Tur şirketinin adını yazdığı kartonu havada tutarak konuşan Alman rehber "Bu mekânın varlığının ilk kanıtlarından biri Hacı Egeria'dır..." diye anlatmaya başlamıştı bile. "İşte İS 394 yılında şöyle yazıyordu: *Üzerinde Efendimizin durduğu merdivenlerin ve denizin üzerinde çok saman ve palmiye olan otluk bir tarla vardır ve onun yanındaki yedi çeşmeden*

gür bir su akmaktadır... İşte şimdi sol tarafınıza bakın, o sekizgen yapının altında hâlâ ana kaynak bulunmaktadır, su 32 derecede kaynamaktadır ve hem kükürtlü hem tuzludur, bu nedenle termal su olduğu söylenebilir."

Suyun şifalı olduğuna ilişkin sözler Alman hanımları heyecanlandırdı ve hepsi parmaklarını sokacakları bir yer bulmak için toplaştılar, Abano kaplıcalarında yaşadıklarını Tiberias'ta deneyimlemek istiyorlardı.

Korelilerin grubu daha

düzenliydi, hep bir arada duruyorlardı, rahiplerinin arada sırada gösterdiği şeye ilgiyle bakıyorlar, tek bir organizmanın parçalarıymış gibi davranıyorlardı.

Sonunda Venedikli rahibin çabaları da karşılığını aldı: Onca dil döküp boğaz paraladıktan sonra birkaç kez düdük çalarak (olasılıkla din derslerinde de kullanıyordu bunu) sürüsünü çevresine toplayabilmişti, İncil'in bu mekânda geçen bölümünü yüksek sesle okumaya başladı:

"O günlerde, yiyeceği

olmayan büyük bir kalabalık olduğu için, havarilerini yanına çağırdı ve onlara şöyle dedi: '*Bu kalabalığa karşı merhamet duyuyorum, üç gündür peşimden geliyorlar ve yiyecek hiçbir şeyleri yok. Onları evlerine aç gönderirsem, yolda yorulacaklar ve içlerinden bazıları uzaktan geliyor.*' Havarileri ona, '*Bir çölde onları nasıl doyurabiliriz?*' dediler. Ve O, sordu: '*Kaç ekmeğiniz var?*' Ona '*Yedi,*' dediler. İsa, kalabalığa yere oturmalarını söyledi. Bundan sonra yedi ekmeği aldı, şükretti ve onları

böldü ve ekmekleri dağıtmaları için havarilerine verdi ve onlar ekmekleri kalabalığa dağıttılar.”

Metin sona erdikten sonra gözlerini kaldırdı:

“Kaçımız hiç yemek yemeden günlerce İsa’nın peşinden gidebilir? Onun sözlerini dinleyebilmek için böyle bir fedakârlık gösterebilme düzeyinde miyiz? Kaçımız onu karşılamaya hazırız? Bu bizi rahatsız eden bir sözcük müdür, yoksa yumuşak bir yastık gibi bizi rahat ettirebilecek bir sözcük mü?”

Kendisine eşlik eden

kalabalığı “Şimdi hac yolculuğumuzun derin anlamını kavrayabilmek amacıyla bir anlık düşünce ve dua için toparlanalım,” sözleriyle uyarırken, cemaatin bir bölümü hüzünlü bir havaya girer, bir bölümü hafif bir utançla çevrelerine bakarken, bazıları da kumanya yemelerine daha ne kadar olduğunu düşünür gibiydiler.

Gölden yükselen rüzgâr şiddetini artırarak şapkalardan bazılarını antik taşlar üzerine doğru uçurdu; fularlar bayrak gibi dalgalanırken

okaliptüslerin yapraklarının kuru hışırtısı, serçelerin cıvıldamalarına karışıyordu.

Ben amfitiyatronun merdivenlerine oturmuş çevremdeki yüzleri dikkatle inceliyordum; buraya kadar gelmeye karar verdiklerine göre, diye düşünüyordum, bir şeylere inanıyor olmalıydılar; yoksa Kanarya Adaları'na gider, güneşlenirlerdi.

O sabah otobüs beklerken, Kutsal Kitap'ta "*Bedenin yağ lambası, gözdür; senin gözün aydınlıksa, bütün bedenin ışık içinde olacaktır...*" diye

okumuştum.

Bu bedenlerde ışık, bu bakışlarda aydınlık var mıydı? Yoksa olan, törelere bağlılık, duygusallık, batıl inançlar mıydı? Bunu yapıyorum, çünkü ötekiler de yapıyor, çünkü iyi yürekliliğim için bana hayranlık duyulmasını arzuluyorum, çünkü her ne olursa olsun evrene egemen olan güçler tarafından korunmak istiyorum; bu nedenle boynuma mercan bir boynuz yerine haç takıyorum, hatta işi garantiye almak için iki tane bulunduruyorum ve bunu yapmışken bir de Fatma'nın

elini onlara ekliyorum.

İman bu muydu, yoksa insanların reddettiği inanma tarzı tam da bu mu oluyordu? Ve iman ve din arasında ne ilişki vardı? Hiç inanç duymadan bir dinin kurallarına uyulabilir miydi ya da tam tersi yaşanabilir miydi? Gökyüzünden inen neydi ve insanların zaafı hangisiydi? Gerçeklik neydi; onaylanma ihtirası ne?

Orada oturduğum sürece benimkilere yanıt verecek başka gözler aradım ama sanki buzlu bir yüzey ya da pleksiglas

üzerinde kayıyor gibiydim: Olasılıkla ışığı olmayan bendim ama bu kalabalıktan da en küçük bir yansıma almıyordum.

Tam vazgeçmek üzereydim ki yaşlı ve ufak tefek bir Koreli kadının aydınlık yüzünde ışıldayan bir bakış gözüme çarptı; arkadaşları otobüse binmeye başlamışlardı ama o kim bilir neden, gülümseyerek yanıma geldi ve elleri arasına aldığı elimi sıkarak bana sanki cesaret vermek, böyle devam et demek ister gibi davrandı, sonra hafifçe önümde eğildikten sonra küçük adımlarıyla otobüsüne

doğru koştu.

Saatler sonra Kefernahum'a vardığımda orayı da turist otobüsleri işgal etmişti.

Rehberlerin ve refakatçilerin değişik dillerdeki sözleri havada birbirine ilmikleniyordu; ben arkeolojik bölgeye doğru renkli kalabalığın arasında ilerlerken, bu değişik dillerdeki sözleri yakalıyordum.

Antik sinagogdan geriye sadece dört beyaz kireç sütun kalmıştı ve yerde yatan taşların üzerlerinde nar ve üzüm kabartmaları vardı.

Elinde bir levha taşıyan

adam “Suriye ve Mezopotamya’yı, Mısır ve Filistin’e bağlayan Via Maris (deniz yolu) buradan geçiyordu...” diyordu. “Bu özellikle tacirlerin uzun karavanlarının aşmak zorunda oldukları bir yoldu. Ve tam burada, İsa, Nasıra’dan ayrıldıktan sonra vaaz vermek için bu sinagogu seçmişti... İçinizde neden olduğunu hatırlayan var mı?”

“Çünkü burası bir TIR parkını andırıyordu...”

“Ya da bir alışveriş merkezini...”

“Doğru! İsa, merkezi bir geçiş noktası olduğu için burayı seçmişti. Sonra olasılıkla bir deprem yüzünden 665 yılında yıkıldı.”

Güneş tam tepemizdeydi, hava iyice ısınmıştı.

Dağınık biçimde hareket eden, kimisi sandviç yiyen, kimisi küçük şişesinden su içen insanların akışını izleyerek ben de gölgelik bir yer buldum; bir şeyler atıştırmak için kazıların en güney noktasındaki bu yere oturdum.

Petrus’un şehrini oluşturanlardan geriye evin

temellerinden başka bir şey kalmamıştı. Hatipler tekdüze sesleriyle "Matta'nın tahsildarlık masası buradaydı, Simon kayınvalidesiyle burada yaşardı," diye tekrarlıyorlardı.

Simon Petrus'tan söz edilirken neden sadece bu akrabalık ilişkisinden söz edildiğini, neden karısının ve çocuklarının adlarının anılmadığını kendi kendime sorarken, bakışlarım bütün gölün görüntüsünü karartan, toprağa saplanmış altı büyük ayak üzerinde dikilen, cam ve betondan yapılmış korkunç bir

uzay gemisine benzeyen tuhaflığa takıldı.

Bu neydi?

İlk bakışta ’60’lı yılların diskoteklerine ya da ufo meraklılarının acayip tapınaklarına benzeyen bir yapıydı.

Rehberler, heyecanla “Petrus’un evi burada yükseliyordu,” diye anlatırlarken, bu tuhaf uzay gemisinin gölgesinde kalan küçük duvar kalıntılarını gösteriyorlardı.

Anılarının tonlarca cam ve beton altında ezilmesi

mahkûmiyetini ona borçluysa, kayınvalidenin damadından nefret etmeye hakkı varmış, diye düşündüm. Kalın kafalılıkta, kendilerini beğenmekte üstüne olmayan insanoğullarının her yere güçlerinin bir izini bırakma heveslerini bildiğim için kabahatin Petrus'ta olmadığını düşündüm.

Turistlerin atmış olduğu onlarca para evin temelleri üstünde parlıyordu. Bu davranışın anlamını kavramakta güçlük çekiyordum. Kendilerini güvene almak için

iyi dilekler mi diliyorlardı? Yoksa uzak olmayan bir günde Kefernahum'a büyülü güzelliğini iade etmek ve bu canavarı yerle bir etmek için para toplamaya başlamanın bir yolu muydu?

Artık geç olmuştu. Mutluluk Tepesi'ne tırmanmayı da istiyordum ama bunu yaparsam dayıma söz verdiğim gibi zamanında kibutzda olamayabilirdim; bu nedenle otobüs durağına yollandım.

Manzara hızla karanlık

tarafından yutulurken, bütün yol boyunca yaşadığım günü düşündüm: Kutsal Kitap'ta az önce "*Bilgelerin çokluğu dünyanın kurtuluşudur*" cümlesini okumuştum.

O gün bilgelerle karşılaşmış mıydım; geçmiş yıllarda yapabilmiş miydim bunu?

Yolumun üzerinde rastladığım biricik rahipler okulumda görevli olanlardı. Ahlakçı bir duygusallık yayan boğucu halenin dışında konuşmalarından hiçbir şey hatırlamıyordum, sözleri zihnimde hiçbir kapı açmayı

başaramamış, yüreğimin kapısını ise mühürlemişlerdi. Bilgelik neydi gerçekten? Yoksa ezelden beri omuriliğimden akıp giden acı o muydu?

Nasıra hahamı binlerce kişiyi bu kıyılarda doyurmuştu: Hâlâ dağıtacak ekmek ve balık var mıydı? Hangi açlığı doyurmaları gerekiyordu, mideninkini mi, yoksa ruhunkini mi? Kendinden başka her şeye sahip olan modern insan neye açlık duyuyordu? Ruh, neyin açlığını duyuyordu? Şanın, zaferlerin, yargıların, ayrılıkların mı, yoksa sadece önünde diz çökebileceği

bir eşiği keşfetmenin açlığını mı?

4 Bunlar senin köklerin. (Ç.N.)

5.

Sonraki aylarda, hayatım düzenli bir ritim kazandı; Yiddiş dilinde konuşan yaşlı hanımlarla birlikte çamaşırhanede çalışıyordum; onlar çamaşırları ayırırken ben çarşaf ütüleme makinesinin başında oluyordum. Almanca bilgim sayesinde dillerini az çok anlamayı, tek tük

konuşabilmeyi de başarıyordum.

Boş zamanlarımın çoğunu dayımla geçiriyordum; o da ailenin kaybolmuş bir üyesiyle bir araya gelmiş olmaktan memnuniyet duyar gibiydi. Akşamları ya onun salonunda oturup uzun uzun çene çalıyor ya da elleriyle diktiği turunçgillerin altında yürüyüş yapıyorduk.

"Başlangıçta," demişti bana, "bu, bana başkaları tarafından verilmiş bir görevdi. İlk zamanlarda ağaç dikmek, benim için duvar yapmakla eşdeğerdi, aradaki farkı göremiyordum

ama yıllar içersinde ağaçların bakımını yaptıkça, büyümelerini gözledikçe bu iş benim için gerçek bir tutku halini aldı. Karım sık sık benimle dalga geçerdi: 'Çocuklarından çok, onları düşünüyorsun,' derken belki de haklıydı.

"Çocukların kaderi söz konusu olduğunda havada belli bir alınyazısı süzülüyordu, onları en iyi biçimde büyütmek için ne yaparsam yapayım, bir noktada –tamamen özerk olarak– benimkine göre yanlış ya da benimkinden farklı bir yol

seçeceklerinden emindim.

“Oysa ağaçlarım için durum farklıydı. Onlar benim bakımıma bağımlıydılar, hava kurak olduğunda benden su bekliyorlardı, kırmız böceklerinden korunmaları için mineral yağ, kışın sonunda doğru miktarda gübre vermeliydim çünkü değişik kompostlar arasındaki oran yanlış olursa, ağaç ya fazla yapraklanır ya çiçeklerini erken döker ya da tehlikeli yanıklarla kaplanır. Bu başlangıçta çok sık yaptığım bir hataydı: Toprağa fazla besin vermiş, meraklı bir

anne gibi onu bereketli kılacağımı düşünerek hasta etmiştim. Gübre doğru miktarda ve doğru zaman ayarlamasıyla verilmelidir; kimi zaman verilmemelidir hatta. Evlatlara yapıldığı gibi ağaçlar da bazı şeylerden yoksun bırakılmalıdır: Sonradan sahip olma arzusunun duyulması için bazı şeyler onlardan esirgenmelidir.

"Günümüzde egemen olan ters bir anlayışa göre mutlu olmaları için çocukların her şeye hemen sahip olmaları gerekir: Diller öğrenmeli, bilgisayarla

oynamalılar. Genç çiftlerle bu konu üzerinde hep tartışıyorum; eski kafalı, hatta biraz sadist olduğumu söylüyorlar. Yolculuğa çıkmak için bir şeyi özlemiş olmak gerektiğini anlayamıyorlar. Bir ağacın ışığını kesersem, o ışığa kavuşmak için bütün gücünü toplayacaktır, tepe hücreleri bir delik bulabilmek için çılgın gibi uzanacaklar, hedeflerine ulaştıkları zaman bitki daha güçlü olacaktır çünkü bir hasımla karşılaşmış ve onu yenmeyi bilmiştir.

"Şımartılmış bitkilerin,

aynen çocukların olduğu gibi önlerinde tek bir yol vardır; bu da egonun yoludur.

"Bu konuşmaları yaparken, tek başıma olduğumu biliyorum; dünya artık başka türlü ilerliyor ve onu durduracak olan elbette ben değilim. Ama insanların ağaçları daha çok düşünmelerini, onlara bakmayı bilmelerini, onlara minnet duymalarını isterdim çünkü (artık bunu hiç hatırlayan kalmamış olsa bile) onlar olmasaydı, hayatımız da olmazdı: Bizlerin soluk almasını sağlayan, onların solumasıdır.

“Beni bu zamanlarda en çok korkutanın ne olduğunu bilmek ister misin?

“Yayılmakta olan sınırsız, mutlak kudret duygusudur. İnsanoğlu her şeyi yapabileceğine inanmıştır çünkü yapay bir dünyada yaşamaktadır, kendi elleriyle oluşturduğu bu dünyaya bütünüyle egemen olabileceğini zanneder. Ama benim gibi ağaç yetiştiren, bitkilerle ilgilenen biri böyle olmadığını bilir. Elbette, suyun düzenli dağıtılmasını garantilemek için, son derece karmaşık bir sulama

sistemi kurabilirim –gerçekte, ülkenin dört bir yanında tarımı bu şekilde yaptık– ama günler, aylar, yıllar boyunca yağmur yağmazsa, toprak bir noktada kuruluktan çatlayacak, bitkiler ölecektir; bitkilerle beraber hayvanlar da hayatlarını kaybedecektir. Oksijeni imal edemediğimiz gibi, suyu da üretemeyiz. Elimizde olmayan bir şeylere bağımlıyız: Deniz kabarırsa, bizi içine alıverir; çekirge istilası olursa, aynen firavunun zamanında olduğu gibi ekinleri ve ağaçların filizlerini kemirirler. Sadece

yapay ışıklar arasında kapalı yaşayan bizler bunları artık unuttuk.

"Emin olduğumuz tek ufuk, madde üzerinde kurduğumuz egemenlikle sınırlı; giderek daha karmaşık sistemlerle daha çok hastalığa şifa buluyoruz – elbette bu olağanüstü bir olaydır– ama sonra uyuyup uzun bir süre sonra uyanabileceğimizi görebilmek için canlı domuzları donduruyoruz; amacımız ölme numarası yapmak ve her seferinde yeniden doğabilmek. Ölülerin bedenlerini parçalara ayırıyor, onları nakil için

buzdolaplarında saklıyoruz.

“Bak, bir dizkapağım eklem yangısı nedeniyle artık neredeyse hareket etmez oldu; sürekli şiş ve yürümekte zorluk çekiyorum. Biliyor musun, hastanedeki doktor bana ne dedi?

“‘İsterseniz onu bir yenisiyle değiştirebiliriz.’

“‘Peki, yenisini nereden alacaksınız?’ diye sorunca o gayet rahat yanıtladı beni:

“’Bankadan.’

“Anlayacağın, dünyanın bir yerlerinde bütün değişebilecek parçaların saklandığı büyük bir

buzdolabı var: O dolapta bezelye ve kabak değil, dizkapağı ve el, tendon ve göz var; otomobil tamircisinde bir başka otomobile takılmak üzere bekleyen kapılar ya da direksiyonlar gibi, yeni bir bedende yer almayı bekliyorlar.

"'Bir bedenin kutsallığına halel getirmektense, topal kalmayı yeğlerim!' dediğim zaman doktorun yüzünün aldığı ifadeyi gördüm; bana yaşlı bir fanatikmişim gibi baktı. Ama hiçbir konuda fanatik olmadım. Kuşku ve kararsızlık bütün attığım adımlara eşlik etmiştir;

geri dönüp bunu ona söylemek isterdim ama sonra bunun değmeyeceğini anladım. Kapalı mekânlar insanlarda dargörüşlülüğe neden oluyor. Anlayamadığın bir şeylerin var olduğunu kabul edebilmek için açık havada bulunmak gereklidir; bu bilinç bir yenilgi değil, senin yücelik olanağındır.

"'O noktadan olağanüstü yolculuklara çıkabilirsin,' der oğlum daima, 'bunu yapmazsan seçtiğin her güzergâh sadece dairevi bir hareketten ibaret olacaktır.'

"Yeni doğmuş bebeğini

kucağına aldığın an, onun bir yedek parçalar bütünü olduğunu nasıl düşünürsün? Onun yumuşacık ve sana emanet edilmiş tenini hissedersin; onun bakışını görürsün; bu bakışı okumayı bilirsen her şeyi anlayabilirsin ve o birkaç kiloluk canlıda gizemlerin en büyüğünün saklı olduğunu kavrarsın. Bunu sana söyleyen zekân değil, onu yaratmış olan hücrelerindir. Mezmurlar Kitabı'nda nasıl der? '*Toprağın derinliklerinde kemiklerimi dokuyan sensin.*'

"Ve ben sonra o kemikleri

kesip buzdolabına mı koyacağım? Hayır, teşekkür ederim. Onların toprağın derinliklerine dönmesini ve söylendiği üzere '*Daha hiçbir kitap yokken benim günlerim senin kitabında yazılıydı*,' diye düşünmeyi yeğlerim, başımı önüme eğer, kaderime razı olurum.

"Kızlarıyla beni ziyarete geldiğinde oğlumla bu konuları tartışırız, çocuklar yattıktan sonra gün ışıyana kadar oturur konuşuruz. Gülerek bana, ondan daha dindar olduğumu söyler ama ben ona yanıldığı yanıtını

veririm. Çünkü ben henüz hesabı kapatmamış –annemin, babamın ölümü, o dönemde suçsuz yere öldürülmüş milyonlarca insan–, hâlâ borcu olan bir dükkâncı gibiyim; bu açık hesabım olduğu için ellerimi ve ayaklarımı bir inanca teslim edemem. Numara yaparak güneş doğduğu sürece her şeyin yolunda gittiğini, dinsizler gibi gökleri dolduran şeyin 'hareket halindeki madde kütleleri' olduğunu söyleyemem. Onlar burunlarının dibinde olanı görmezler ya da görmezmiş gibi

yaparlar.

"Ağaç dikmeye başladığım zaman, şehirde büyümüş her delikanlı gibi bunların yaprak çıkarma yeteneği olan kazıklardan farklı olmadıklarını düşünüyordum; ancak zamanla, onları dinleyerek, büyümelerini gözleyerek, hastalanmalarını, ölmelerini ya da meyve vermelerini görerek, ağaçların çocuklardan farklı olmadıklarını anladım; onlar da çocuklar gibi özene ve sevgiye gereksinme duyuyorlardı; zamanla her birinin inanılmaz biçimde kendi bireyselliği olduğunu fark ettim

– kimi daha güçlü, kimi daha güçsüzdü; kimi daha cimriyken, kimi daha fazla şımarıklık yapıyordu.

“Her birine aynı derecede özen gösteriyordum ve onların her biri bana farklı tapkiler veriyorlardı. Bu nedenle, onların birer kazık değil, kendi kaderleri olan yaratıklar olduğunu anladım.

“Onlarda bir gizem varsa, insanları sarıp sarmalayan gizem kim bilir ne kadar büyüktür!

“Hayatım boyunca meyve veren sıradan kazıklar diktiğimi

sanarak seksen yaşıma gelseydim, ben şimdi ne sayılırdım? Günahkârın teki mi?

“Yanıtı sana bırakıyorum.

“Bütün hayatını dinlemeyi, görmeyi bilmeden yaşamış, kafasının içinde –düşünceler ve sorular yerine– sadece ıslak yaprakların tutuştuğu bir adam olsaydım, bu ateşin dumanı ağacın kaderiyle insanın kaderinin ne kadar yakın olduğunu görmemi engellerdi.”

Bunun üzerine ben de ona

ağaçlara olan tutkumdan, senin düşüncesizce kestirdiğin ceviz ağacından, onu izleyen yıkımdan söz ettim: Sanki benim içimde de bir ağaç kesilmişti ve huzursuzluklarım o açık kalan yaradan kanamayı sürdürüyordu.

Sonra senin hastalığından konuştuk ve ona ikimizin arasındaki ilişkinin hesaplarını tam olarak yapamadığımı anlattım: Çocukken fazlasıyla yakın ve korumacı olan ilişkimiz, daha sonra müthiş bir çatışmaya dönüşmüştü. Beni sevmen ama bu duyguyu kızına

karşı hissedememiş olman benim içimdeki bazı şeylerin havada kalmasına, sana karşı duygularımda çelişki yaşamama neden oluyordu.

Ona sonra babamı, onun annemle yaşadığı öyküyü, Padova'da geçirdikleri yılları anlattım ve konuşmamızın sonunda belki de havayı biraz yumuşatmak için bitki oyunu oynamaya başladık.

Dayıma "Ilaria ne bitkisi olurdu?" diye sordum.

"Kesinlikle gölde yaşayan bir bitki olurdu," yanıtını verdi. "Suda yüzen kökleri nedeniyle

sağlam bir gövde büyütememiş ama o türün bitkileri gibi harika bir çiçek vermişti.”

“Babama ne dersin?

Ona anlattıklarıma dayanarak Gionata Dayı babamı çöllerde yuvarlanan o bitkilerden birine benzetmişti; çalıdan çok dikenli bir yumağa benziyordu: Rüzgâr onu itiyor, kumul tepelerinde süzülüyor, sonra aşağıya yuvarlanıyordu; kökleri olmadığından ve köklenmesi olanaksız olduğundan arılara bir besin kaynağı oluşturamazlar ve yazgıları hiçliğe doğru uzanan

ebedi ve yalnız bir koşudur.

Oysa ben, çocukluğumda bir meşenin sarsılmaz kudretiyle büyümeyi ya da ıhlamur gibi çevreme güzel kokular yaymayı arzu etmiştim ama son zamanlarda fikrimi değiştirmiştim: Ihlamurların bulvarlarda ve parklarda tutsak olması beni üzüyordu; meşelerin tek başlarına yaşamak zorunda oldukları yazgıları da hüzünlendiriyordu; bu nedenle şimdi bir salkımsöğüt olmaya heves ediyorum. Bir ırmak kenarında gür yapraklarımla büyümek, köklerimi suya

batırmak, akıntının sesini dinlemek, yapraklarım arasında bülbülü konuk etmek ve yalıçapkınının suyun dalgaları arasında küçük bir gökkuşağı gibi bir görünüp bir kaybolmasını seyretmek istiyorum.

"Ya sen," diye sormuştum sonra, "sen ne ağacı olmak isterdin?"

Dayım beni yanıtlamadan şöyle bir daldı.

"Gençliğimde; ne bileyim yabani gül, akdiken, bir prunus gibi bir çalı olmak ve bütün çalılık tarafından yutulmak

isterdim. Sonra buraya gelince Hermon eteklerinde ihtişamla büyüyen sedirlerden biri olmanın hoşuma gideceğini fark ettim. Ama son zamanlarda, aklıma en çok takılan, en çok özlediğim ağaç bizim oralarda yetişen kayın ağacı. Dağlara yaptığım gezilerden boz renkli gövdesini, yosunlarla kaplı kabuklarını ve havayı tutuşturan yapraklarını hatırlıyorum...

"Evet, şimdi bir kayın ağacı olmak isterdim.

"Hatta ben kendimi bir kayın olarak hissediyorum çünkü

günbatımında hayat sonbaharda olduğu gibi heyecanlar, anılar, duygularla alev alev olur; ormanlarda o ağaçların yaprakları tutuşur.”

6.

Savuot Bayramı'ndan az sonra İtalya'dan bir telefon aldım, telefon çağrısı yemek odasına yönlendirildi ama ben çoktan işbaşı yapmıştım. Vardiyam bittiğinde yemekle dolu tepsimi alıp masa başına oturduğumda, genç bir asker elime bir pusula tutuşturdu: "*A call from your abba.*"

Babam, hayatında ikinci kez bana telefon ediyordu. Onu, bunu yapmaya iten neydi? Kim bilir, belki de Tiberias'ı görünce heveslenmiş, ona oralardan bir apartman dairesi bulmamı istemiştir; belki de gene Grado Pineta'dan ayrılmak ve yazı geçirmek için başka bir ileri karakola taşınmak üzeredir. Evimden ayrılalı neredeyse bir yıl olmuştu.

Onu iyi tanıdığım için, acil bir durumun söz konusu olduğunu düşündüm ve ilk çıktığımda onu aramak için telefon kartı alabilmek niyetiyle

pusulayı cebime soktum.

Aynı akşam dayımın oğlu Ari, iş için gittiği Hayfa Üniversitesi'nden dönüşte ziyaret için uğradı. Otuz yaşlarında, aydınlık yüzlü biriydi.

Benim ve doğduğumuz toprakların şerefine o akşam evde kaldık ve domatesli makarna pişirdik. Ari, babasına ikizlerin son becerilerini anlattı, sonra gizemli bir edayla yakında ona verecekleri müjdeli bir haber olduğunu ama bunu

açıklamak için karısıyla birlikte olacağı günü bekleyeceğini söyledi. Sonra bir önceki hafta Berşeva'da karşılaştığı ablasıyla ilgili bir şeyler anlattı.

Dayım, kederli bir ses tonuyla "Ben onu aramazsam, onun aklına beni aramak gelmiyor," dedi.

Ari'nin ilk yanıtı "İşiyle fazla meşgul," oldu, "hiç ara vermiyor; insanlığı kurtarmak onun görevi sanıyor. Böyle devam ederse, sonunda hastalanacak."

Dayım, başını salladı.

"Tuhaf bir şey, genellikle

kızlar babalarına çekerler. Oysa bizim durumumuzda, o daha çok annesine benziyor: somut, gerçekçi, her durumda kolları sıvamaya hazır, ne olursa olsun sarsılmayan bir ruh."

"Aslında öyle değil," diye belirtti Ari, "sorunlarla yüzleşmemek için onları görmezden geliyor. Dünyanın kendi istediği gibi gitmesi gerektiğine karar vermiş ve kimsenin yüzüne bakmıyor."

Bu yapıyı her zaman çok kıskandığım için "Kendinden çok emin biri midir?"diye sordum.

“Emin mi?” diye sordu Ari. “Belki. Ama onun için eminden çok otoriter sıfatını kullanabiliriz: Bir şeye karar verdiği zaman, artık onunla tartışılmaz, her neyse, mecburen iyi gitmek zorundadır. Aslında bu bir tür kırılganlıktır.”

Benim sorularım karşısında coşan Ari, uzun uzun Arad’daki hayatını anlattı.

Başlangıçta –iklim ve manzara buradan tamamen farklı olduğu için– oraya alışması kolay olmamıştı ama artık başka hiçbir yerde yaşayamayacağını

düşünüyordu. Kayalara, nemsiz, kuru havaya gereksinme duyuyordu; ilk yağmurla bir renk senfonisi oluşturan çiçekler vadi diye nitelendirdiği yerde açıyordu. Her ne kadar henüz küçük olsalar ve bunu anlayamasalar bile, kızlarını bu güzelliği seyretmeye götürüyordu: Dünyanın harikalarının tadını çıkartmaya alıştırmak istiyordu.

"Tropik bölgelerde insanlar belki çiçeklerden de usanıyor, onları artık görmez oluyordur ama bir kez çiçeklenen çöl, beklenmedik bir armağandır;

maddenin içinde ne çok ışık barındığını anlamamızı sağlar.”

Bana sonra Massada Kuşatması’nın öyküsünü ve bir hafta önce iki Japon’un bisikletle kalenin tepesine tırmandıklarını gördüğünü anlattı. Bana leoparların yaşadığı (gündoğumunda vadilere gidenlerin onları görme olasılığı vardı) En Gedi’den ve Davud’un Saul’den gizlendiği mağaradan söz etti. Günün birinde onları ziyarete gidersem, beni bütün bu yerlerde gezdirebilirdi.

Saat on bire doğru dayım uyumaya gitti; biz ise biraz dolaşmak için dışarıya çıktık.

Ahırların çevresinde birkaç tur attıktan sonra turunçgiller bahçesine doğru yürüdük: Portakal çiçekleri açmış, gecenin serin havasında inanılmaz yoğun bir koku yaymaya başlamışlardı. Kısa bir yürüyüşten sonra benim meditasyon için seçmiş olduğum kayanın üstüne oturduk ve bütün gece boyunca konuştuk: Ailelerimizden, dedesinden, onun trajik sonundan, çocukluğundan beri,

Ottavio'nun güzellikleri bu kadar severken, onları yüreğimize nakşeden Yaradan'ı sevmemesi konusunda duyduğu rahatsızlıktan söz etti.

"Güzellik ve uyum onları algılayabildiğimiz, tadını çıkartabildiğimiz oranda vardır. Ancak o zaman ruh için besin oluştururlar. Yoksa –bize selektör yapan bir arabayla burun buruna geldiğimizde yönümüzü değiştirdiğimiz gibi– bunlar göz kamaştırıcı bir ışıktan başka bir şey değildirler; bizi niyetlerimizden döndürürler, siyahı beyazla

karıştırmamıza, her şeyi boz bir bulanıklığa döndürmemize yol açarlar.

"Yürek," diye sürdürdü sözlerini Ari, "bu savaşın yaşandığı yerdir, iyi niyetlerle kötü niyetlerin çarpışması burada yaşanır. Bunun bilincinde olmak gerekir, yoksa insan çarpışmadan teslim olur, zamanımızın en büyük düşmanı olan belirsizliğin donukluğunda kaybolur gider. Matlık hayatın neşesini yok eder, nesnelerin çevresindeki ışığı keserek varoluşumuzu karanlığa mahkûm eder."

Çevremizde birbirine seslenen çakallar uluyor, arada sırada havlayan bir köpeğin sesi onlara karışıyordu; ortalık hâlâ karanlık olmasına karşın horozlar da yeni günün doğuşunu selamlamak için seslerini ayarlamaya başlamışlardı.

Ari bana bir desteklenmiş küçük bir ağacı işaret etti.

"Bak, bizim içimizde de – ağaçlarda olduğu gibi– doğal bir yükselme arzusu vardır. Belki kilolarca posanın altına gömülü kalmıştır ama vardır. Her insanın en gizli kısmında

barınan bir tür hasrettir. Ama hayat çok karmaşıktır ve çelişkilerle doludur; bizler kendimizi sadece zihnimizin yargısına bıraktığımız zaman, yönümüzü şaşırma tehlikemiz vardır, gözlerimizi kamaştıran uydurma bir güneşin ışığı olabilir. Tevrat bu nedenle vardır, o genç ağacın yanındaki destek gibi bizim dik bir biçimde yükselmemizi, rüzgârın yarattığı fırtınalarda kırılmadan göğe doğru uzanmamızı sağlar."

Cıvıldamaları gittikçe coşarak uyandıklarını belli eden serçelerin kanat sesleri,

ağaçların yaprakları arasında duyulmaya başlamıştı.

Doğuda karanlık yerini ışığa bırakmaya başlamıştı, açık mavi renk, portakal rengi bir altını andırmaya başladığında Ari ayağa kalktı ve sessizce dua etmeye koyuldu. Ben de onu taklit ettim; ayakta onun yanında dikilirken, ne diyeceğimi bilmiyordum, bana hiç kimse dua öğretmemişti, umutsuzca ruh halime ses verecek birkaç sözcük arıyordum.

Ertesi hafta İtalya'dan bir telefon daha geldi ama bu kez arayan babam değildi.

Mestre jandarması Marghera yakınlarındaki bir alt geçitte ölü bir erkek bulduklarını bildiriyordu. Adı Massimo Ancona idi ve ceketinin cebinde benim telefon numaramla birlikte kızına yazdığı bir mektup vardı. Onu tanıyor muydum? Belgelerde öyle görünmemesine karşın, gerçekten onun kızı mıydım? Gerçekten öyleyse mümkün olduğunca çabuk Mestre Hastanesi morguna gitmeli ve

kimlik belirlemesi yapmalıydım.

Aynı gün, öğleden sonra Hayfa'ya gidip uçakta bir yer ayırttım: İlk boş yer beni üç gün sonra Tel Aviv'den Milano' ya götürecek uçakta bulundu.

Bu uçuşu onayladım ve kibutza döndüm.

O gece gözlerimi yummam mümkün olmadı. Onu aramadığım için kendi kendime lanet ediyordum; jandarma babamın nasıl öldüğünü söyleyemediği için kendini öldürdüğünden kuşkulanıyordum. Belki de çok

çaresizdi, bana bir şey söylemek istiyordu ama ben onu aramamıştım. Her ne kadar o benim başlangıcımdan sorumluluk duymadıysa da, ben şimdi kendimi onun sonundan sorumlu tutuyordum.

Ancak sabahın getirdiği bilgelikle bu düşüncelerin manasızlığının farkına vardım: Babam, ona edilmemiş bir telefon yüzünden kendini öldürecek bir adam değildi, her zamanki gibi duygusallıktan uzak olmanın ve bencilliğinin getirdiği koruma kalkanı altındaydı.

Ertesi gün her zamanki işlerime dönemeyecek kadar huzursuz olduğumdan otobüse bindim ve Mutluluk Tepesi' ne gittim.

Öğle yemeği saatinde oraya vardım, büyük kiliseyi çevreleyen kocaman bahçe neredeyse ıssızdı. Altımda Galile Denizi bir ayna gibi parlarken rüzgâr aşağıdaki otoyoldan otomobil seslerini bana kadar taşıyordu.

İsa kısacık varoluşunu şu birkaç on kilometre içinde

yaşamıştı. Kalabalık her yerde onu izliyor, her adımında şifa dileniyordu. İsteklilerin bu sürekli taleplerinin ne kadar yorucu bir şey olduğunu tahmin etmekte zorlanmıyordum: otuz senelik sessizlikten sonra daimi bir kargaşa içinde yaşanan üç yıl.

Hem iyileşmek ne anlama geliyordu? Görmek, yürümek, yeniden işitmek ama ne yapabilmek için? İştah sahibi olmak, iyi uyumak, hızla koşabilmek için mi? Yoksa yeni bir yaşama bilinci düzeyine varabilmek için mi? Okulda

duyduğum yapış yapış kelimelerle Nasıralı hahamın ağzından çıkan güç, sertlik, ciddilik arasında ne ilişki vardı? Günün birinde bu sözcükler beni de iyileştirebilecek miydi?

Bir süre parkın yollarında üzerinde mutlulukların kazındığı beyaz taşları izleyerek gezindim; çevremde zengin bir çiçek çeşidi vardı, sarıasmalar cıvıldayışlarını, sanki birer soruymuş gibi havaya savuruyorlardı. "Ne mutlu merhametlilere, zira onlara merhamet olunur," diye okuduğum zaman babamı

düşündüm: şimdi nerede bulunuyordu acaba? Çevremdeydi ve beni görüyor muydu, yoksa artık bir daha çıkamayacağı karanlık bir yere mi batmıştı? Hayatının kısırlığı merhamet görecek miydi? Hem sonra merhamet gerçekte neydi? Bizi Yaradan'ın merhametine katılım göstermek anlamına gelmiyor muydu?

Ari'nin sözleri geliyordu aklıma: "Yasanın katılığı ve merhamet hep yan yana yürürler ama en önemli kararlarda üstünlük hep ikincisinindir çünkü bir annenin

içi asla evladına kıyamaz.”

Tanrı’nın anneliği düşüncesi beni derinden etkilemişti.

“Peki ama Tanrı’nın bizden istediği nedir?”

“Gelişme, dönüşme ve pişmanlık ister: Nasıl başlangıçtan beri biz onun yüreğinde yaşıyorsak, o da bizim yüreğimizde yaşamayı arzular. Bizimle paylaşmak istediği iktidar değil, kırılganlıktır.”

7.

İki gün sonra dayım beni döküntü Subaru'suyla Ben Gurion'a götürdü.

Uzun bir kucaklaşma ve en kısa zamanda beni Trieste' de görmeye gelme vaadi ile birbirimizden ayrıldık: Davetim elbette Ari ve ailesi için de geçerliydi.

Uçağım saatinde kalktı.

Milano'dan Venedik trenine bindim ve Mestre'de indim.

Jandarma karakoluna vardığımda birinci dereceden jandarma olan bir genç beni morga götürdü. Yolda, otopsi sonucunda babamın doğal yollardan öldüğünü, kalbinin bir anda durduğunu anlattı bana. Bize yol gösteren görevlinin lastik ayakkabıları yürüdüğümüz marley zemin üzerinde acayip bir ses çıkartıyordu.

Buzhane odasına girince yüzüme soğuk bir hava çarptı. Çelik masaların üstünde üç

cansız beden yatıyordu. Babam ortadaydı. Yeşil örtünün altından ayakları çıkıyordu (onu ayakkabısız ilk kez görüyordum), yandan da bir kolu sarkıyordu.

Jandarma örtüyü kaldırdı.

"Onu tanıyor musunuz?"

Her zamanki alaycı gülümsemesinin yerine dudakları bir şaşırma ifadesiyle kapanmıştı.

"Evet," dedim, "babam Massimo Ancona."

"Üzgünüm," dedi asker.

Onu "Ben de üzgünüm," diye yanıtladım ve o anda

gözyaşlarımın yanaklarından aşağı süzüldüğünü hissettim.

Soğuk yüzünden sabırsızlanan görevli memur sakız çiğniyor (çene kemiklerinin çıkarttığı gürültü, bu gerçekdışı sessizlik içindeki tek sesti), jandarma birtakım formlar dolduruyordu.

Ansızın çarşafın altından sarkan o beyaz eli yakaladım ve kendi ellerim arasında sıkmaya başladım, derisi yılanlarınki gibi soğuk değildi, yoğunluğu ve ağırlığı canlılarınkinden farklı değildi, tırnakları aceleyle kesilmiş gibiydi.

“İşte son ileri karakolun,” diye fısıldadım ve bir öpücük kondurmak için eğildim. “Teşekkür ederim. Gene de bana verdiğin hayat için sana teşekkür ederim.”

Eve döndüğümde, jandarmaların verdiği plastik torbayı açtım. İçinde evinin ve arabasının anahtarları, bölgesel tren pasosu (geçerliliği bir ay önce tükenmişti), bir telefon defteri, kenarları yıpranmış bir cüzdan ve üzerinde adım yazan bir zarf vardı.

Cüzdanda pek az bozuk para, bir elli binlik, iki de beş binlik banknotun yanı sıra sağlık kartı, Monfalcone'deki bir süpermarketin hediye kuponları (bornoz kazanması için dört kuponu eksikti) vardı; cüzdanın yan gözünden zamanla yıpranmış bir fotoğraf çıktı: Bu uzun boylu olmayan, şık bir kadına aitti ve kadın umursamazlıkla sıkılma arası bir ifadeyle fotoğrafçıya bakarken, bir çocuğun elinden tutuyordu. San Marco kıyılarında ya da Giudecca karşısında çekilmiş olmalıydı

çünkü çocuk gülümseyerek onu çok şaşırtan bir şeyi –bir gemi, bir su kuşu, hiç görmediği bir kuş– işaret ediyordu. Annenin gözleri sadece kendini beğenmeyi yansıtırken, çocuğun gözlerinden engellenemeyen, neşeli bir merak yansıyordu. Fotoğrafın arkasında artık solmuş bir mürekkeple şunlar yazıyordu: *Venedik 1936, annem ve ben kıyıda*. Massimo Ancona ve annesi, dil felsefesi profesörü ve kanasta meraklısı annesi, babam ve babaannem, sıradan ölümlülerin büyük bölümü gibi bir cüzdanın arasına sıkışmış

kalmışlardı.

Neredeyse boş sayılabilecek telefon defterinin yeşil plastik kapağında bir Monselice lokantasının adı yazılıydı: D harfinde doktorunun ve diş hekiminin telefonu, L harfinde birkaç lokantanın, değişik harflerin altında da bazı yayınevlerinin yanı sıra, birkaç kadına ait numara vardı. İlk sayfada benim Trieste numaram, altında da kurşunkalemle ve titrek bir yazıyla yazılmış İsrail numaram vardı.

Aynı kararsız yazı zarfın

üzerine adımı yazmıştı. Onu açtım: Krakov'daki bir otelin antetli iki sarımsı kâğıdının her iki yüzü de ince ince doldurulmuştu.

Grado Pineta, 13 Mayıs 1995

Bu mektup eline geçer mi bilmiyorum ama olur da okursan, bu demektir ki ben artık bu dünyada bulunmuyorum.

Duygusallıklardan ne kadar nefret ettiğimi bilirsin, gene de bu satırları yazmadan edemedim. Sen umulmayandın.

Korkulan ve umulmayan.

Günlerimin sonuna yetiştin ve ince (ve çok güçlü) kökleriyle bütün çevresini ele geçiren bitkiler gibi hayatıma bir delik açtın, bakışın, sesin, sorularınla içeriye sızdın, ben o günden beri senin bakışından, senin sesinden ve senin sorularından kurtulmayı başaramadım.

Bu kan bağının çağrısı mı, yoksa yaşlılığın acizliği mi? Bilmiyorum, seni yanıtlamak

için artık ne gücüm ne de zamanım var. Zaten bunun çok da önemi yok; bu noktada kendimi savunmak ya da sana bir şey açıklamak zorunda kaldım.

Bugün kendimi öldürmeyi denedim.

Bunda olağanüstü ya da melodramatik bir yan yok, hayatıma bizzat elimle son vermek, mantığımı kullanmaya başladığım günden beri verdiğim bir karardır; doğmayı seçemediğime göre ölümü seçmek bize verilmiş tek özgürlüktür. Bedenim hızla

çöküşe geçti ve maalesef zihnim de onu izliyor.

Bu sabah odamın panjuru kırıldı. Saat beşe kadar karanlıkta kaldım ve telefonla defalarca tamirciyi aradım: Karşıma çıkan kişi bana sürekli "Daha sonra arayın, onu çağıracağız," diyordu ama hiçbir şey olmuyordu. Ben de sonunda sıkılıp gezmeye çıktım. Tatlı bir mayıs havasında, yuvalarına yiyecek taşıyan kuşların yorulmak bilmeyen uçuşları arasında yürüyüş yaptım; betonu delen sarı çiçekler yeryüzüne çıkmışlardı.

Mayıs, diye düşündüm, çekip gitmek için en olağanüstü zaman; hayatın coşkusu en yüksek noktasındayken bunu denemek gerçekten cesaret ister. Kasım ayında gökyüzü kara yağmur bulutlarıyla kaplıyken intihar etmekte ne var? O zaman beni bunu yapmaya itenin depresyon olduğu söylenebilir, oysa hayır, şimdi zihnim gayet aydınlık ve seçimimin bilincindeyim.

Eve dönünce seni aramayı denedim, sesini son kez duymak istiyordum ama şansım yaver gitmedi: Hattın öteki ucunda

karşıma çıkan farklı kişiler biraz İngilizce, biraz İbranice, biraz İspanyolca konuşuyorlardı ama seni bulmayı başaramadılar.

Bunun üzerine yıllardan beri koyu renkli bir kumaşa sarılı olarak uslu uslu kitaplığın üstünde bekleyen tabancayı almak için bir sandalyenin üstüne çıktım. Onu doldurdum ve en sevdiğim şiirleri okuyarak gecenin sonunu bekledim: Bir fare gibi evin içinde ölmek istemiyordum, açık bir yere, denizin karşısına gitmek, tanyerini, yükselerek dünyayı

ışığa boğan güneşi bir kez daha görmek istiyordum.

Saat dörtte çıktım ve kumsala indim; karanlıkta ayaklarımın altında ezilen midye kabuklarının çıtırtısını işitiyordum; bir keresinde mola vermek için senin seçtiğin kayanın üstüne oturdum; metalin belime değen soğukluğunu hissediyordum.

Saat beşi geçtikten az sonra doğuda, Trieste ve Istria üzerindeki gökler aydınlanmaya başladı, hava deniz kuşlarının çığlıklarıyla doldu, hâlâ çekilmekte olan

alçak deniz tatlı tatlı oynaşıyordu. Çevreme bakındım, tabancayı cebimden çıkarttım ve beklemeye başladım: Portakal rengi çember ufukta görününce onu şakağıma dayadım ve tetiği çektim: Çat diye bir ses çıkarttı ve hiçbir şey olmadı. Tabancanın ayarı ile oynadım ve bir kez daha çat etti.

Bu arada kumsala iki köpeğiyle emeklilerden biri inmişti; köpekler neşeyle adamın havaya attığı renkli topun peşinden koşuyorlardı. Tabancayı yeniden cebime koyarken, kendimi öldürmeyi

bile beceremiyorum, diye düşündüm.

Sabah olunca panjur tamircisi geldi ve onunla birlikte odama ışık doldu. Öğleden sonra biraz alışveriş yapmak üzere Monfalcone'ye gittim. Hayat devam ediyor, bu ne kadar sürer bilmiyorum ama devam ediyor işte, diye düşünerek tabancayı bir çekmeceye attım. İşi kaderin akışına bıraktım.

Akşam mutfak balkonuna çıktım, artık neredeyse yaz sıcağını yansıtan hava lagündeki yosunları

çürütüyordu ve ortalık onların tuzlu kokusuyla dolmuştu; karşı apartmandaki aydınlık bir dairede, beline önlük takmış bir kadın kovası elinde, yaz için evi köşe bucak temizliyordu.

Tam içeriye giriyordum ki iki apartman arasındaki bakımsız çalılar arasında ateşböceklerini görüverdim; yıllardır olmuyordu bu, çalılar arasında dans ederek eksilmeyen ışıklarıyla havada nakış işler gibiydiler. Daha bir gün önce üreme stratejilerindeki kurnazlığa gülerdim: Bu ışık çiftleşmeleri için bir çağrı değil

de neydi?

Ama o akşam, ansızın her şey gözüme başka türlü göründü, artık yerleri silen ev kadınına sinir olmuyordum, ateşböceklerinin küçük yavan ateşlerindeki mekanikliği görmüyordum.

Bu ışıkta kurnazlık değil bilgelik var, dedim kendi kendime ve ağlamaya başladım. Bizi Brezilya'ya götüren gemiye bindiğim günden beri, yani altmış yıldır ilk kez yapıyordum bunu.

Yavaş yavaş, sessizce ve hıçkırmadan ağlıyordum;

gecenin mutlak karanlığıyla sarılmış o minik ışık parıltıları, onların ürkek uçuşları için ağlıyordum çünkü ansızın her karanlığın içinde küçük bir ışık kıvılcımının yaşadığını kavramıştım.

Seni güldürüyor muyum? Çok dokunaklı bir halim mi var? Belki öyledir, bu cümleler gençliğinin coşkulu öfkesini ayağa kaldıracaktır ama artık hiçbir şey umurumda değil. Hatta bütün bu aylar boyunca seni yeniden görebilmek umuduyla yaşadığımı söyleyerek kendimi daha da

gülünç kılacağım.

Benim hayatım boyunca (kendime kötülük etme pahasına bile olsa) içtenlik yolunu seçtiğimi biliyorsun, bu nedenle kaderin yaşamama izin verdiği bu günlerde, bu zamanda gururumu bir yana bırakarak, artık korkmadan düşünme olanağım var çünkü aslında ben çoktan öldüm – bedenimin üzerindeki çarşafı ve beni örten toprağı şimdiden hissediyorum.

Artık öteye geçtiğimden ötürü (ve artık gülünç olmaktan korkmuyorum) sana günlerimi

belirleyen şeyin korku olduğunu söyleyebilirim, benim gözü peklik diye adlandırdığım aslında sadece panikti. Olayların benim kontrolüm dışında gelişmeleri korkusu, zihne değil yüreğe ait olan bir sınırı aşma korkusu, sevme ve sevilmeme korkusuydu.

Sonuç olarak aslında insanın korkusu budur ve bu nedenle kendini alçaltmaya razı olur.

Boşluğa asılmış bir köprüye benzeyen sevgi.

Korku yüzünden en basit şeyleri bile karmaşıklaştırıyoruz,

zihnimizdeki hayaletleri takip etmek için düz bir yolu, içinden çıkmayı başaramadığımız bir labirente çeviriyoruz.

Yalınlığın katılığını, teslimiyetin alçakgönüllülüğünü kabul etmek o kadar zor ki.

Benim bütün hayatım boyunca yaptığım bundan başka neydi? Kendimden, sorumluluktan kaçmak, yaralanmamak için yaralamak.

Bu satırları okuduğun zaman (ben ya bir morg buzhanesinde ya da toprak altında olacağım) bilmelisin ki,

son günlerde beni bir hüzün duygusu sardı – öfkesiz, melankonik bir hüzün ve belki de bu nedenle daha da acıklı.

Kibir ve alçakgönüllülük: Son olarak terazinin kefelerinde sadece bunlar var. Onların özgül ağırlıklarının ne olduğunu bilmiyorum, bir günlük alçakgönüllülük kibirle yaşanmış bir hayatı dengeler mi bilmiyorum.

Hayatımı mahvetmek üzere beklenmedik bir şekilde (ve çok geç olarak) karşıma çıkan küçük saatli bombam, seni bir kez daha kucaklayabilmek çok güzel

olurdu; her ne kadar bu senin uğradığın zararı ödemeye yetmeyecekse de, sana son kez sıkıca sarılmak isterdim, bu kucaklamanın içinde sana asla yaşatamadığım bütün kucaklamalar olacaktı: doğduğun zaman, küçükken, büyürken ve ben artık burada olmadığımda ihtiyaç duyacağın bütün kucaklamalar.

Seni dünyaya getiren dili zehirli adamın kalınkafalılığını bağışla.

Baban

Bir hafta sonra Trieste'nin Yahudi Mezarlığı'nda cenaze töreni yaptık. Minyan erkekleri ve hahamın dışında sadece ben vardım. Kadiş duasının okunması sona erer ermez, yakındaki tersanelerde kuvvetli bir biçimde öğle sireni çaldı.

Sıcak bir yaz günüydü ve kabristanda fazla insan yoktu. Eve gitmektense, Katolik kabristanına indim. İçeriye girmeden önce girişteki tezgâhlardan güzel bir ayçiçeği demeti aldım.

Uzun zamandır terk edilmiş olan küçük aile şapelimiz kış

boyunca esen bora yüzünden savrulmuş el ilanlarıyla ve yapraklarla dolmuştu. İçeride boğucu bir hava, küf ve nem kokusu vardı: İçeride temizlik yapılmayalı yıllar oluyordu. Kapıyı ardına dek açtım ve bir süpürgeyle, temizlik bezi almaya gittim. En sonunda çiçekleri vazoya koydum ve sana arkadaşlık etmek üzere oturdum.

Kim bilir neredeydiniz, nasıldınız? Acaba öteki tarafta annemle karşılaşmış mıydınız, bir ilişki kurmanızı engelleyen gölgeleri nihayet yok etmeyi

başarmış mıydınız? Acaba bir yaz öğleden sonrasında yukarıdan sizin mezarlarınızın üzerinde oturmakta olan beni görebiliyor muydunuz? Ölülerin, canlıların yanında olabildikleri, onları hiç gözden kaybetmeden korudukları acaba gerçekten doğru muydu? Yoksa bu sadece bizim bir arzumuz, son derece insani bir umudumuz muydu? Öteki tarafta gerçekten adalet var mıydı; Başmelek Mikael hafif parmaklarıyla karşı ağırlıkları dengeliyor muydu? Peki ölçü birimleri nasıl belirleniyordu? Bütün

eylemlerin özgül ağırlıkları aynı mıydı? Sadece iyi ve kötü diye iki kategori mi vardı, yoksa bu ayrımlar daha mı karmaşıktı? Masum bir insanın ıstıraplarının ağırlığı ne kadardı? Dürüst birinin vahşice ölümü gün bakımından zengin bir günahkârınkiyle eşit mi sayılıyordu? Neden –sanki onu bir koruyan varmış gibi– kötü bir adamın genellikle uzun ve sarsıntısız bir hayatı oluyordu da, uysal bir insan hakaretlere ve düşmanlıklara maruz kalıyordu? Kuruntusuz insanlara bağışlanan uzun hayat,

yoksa ilahî merhametin bir işareti miydi; böylece pişman olmak, yüreklerinde bir değişim yapabilmek için çok uzun zamanları oluyordu.

Peki, üzüntünün ağırlığı ne kadardı?

Annemin, babamın, senin, Ottavio Dayı'nın ve (öldüğüm zaman) benim üzüntüm nerede sona erecekti? Etkisiz bir toz mu, yoksa bir besin kaynağı mı olacaktı? Tasasız bir şekilde, hiç soru sormadan yaşayıp gitmek belki de daha iyi değil miydi? İyi ama kendini sorgulamayan, kuşkuları olmayan bir adamın

sonu ne oluyordu?

Ari bana her birimizin içinde bulunan iyiye ve kötülüğe eğilimden, yüreğimizde daimi olarak sürüp giden çarpışmadan söz etmişti. Hiç soru sormadan uyuşuk bir biçimde yaşamak varoluşun sıradan mekaniğine, bizi (her ne olursa olsun ve daima) aşağıya doğru çeken amansız yerçekimine teslim olmak anlamına gelmiyor muydu? Kuşkular, sorgulamalar hasretten doğuyor olamazlar mıydı? Tepe hücrelerinin, ışık arayışıyla bitkiyi her ne olursa olsun ve daima yukarıya

itmeleri gibi sorular da biz insanları göğe doğru yükseltmeliydiler: Üzüntü, karmaşa, kötünün mahvedişi bizim yolumuzdan sapmamızın bir sonucu değil miydi?

Kibutzun küçük kitaplığında Auschwitz'den kurtulmuş Miriam adında Fransız bir kadınla tanışmıştım. Bir kolunda gürültülü bilezikler, öteki kolunda kamp numarasının mor damgasını taşıyordu. Gözlerimi o numaralardan ayıramıyordum.

"Seni etkiliyor mu?" diye sormuştu bana.

“Evet,” diye yanıtlamıştım dürüstçe.

Dostluğumuz bu karşılıklı samimiyet sonucunda başlamıştı. Bana anlattığına göre, savaş patladığında yirmi iki yaşındaydı, üniversiteden biyoloji diploması almasına bir yıl kalmıştı.

“Babam o zamana göre çok ilerici düşünceleri olan bir adamdı, bana geç yaşında sahip olmuştu ve hekim olduğu için ilgi alanlarımı her zaman teşvik etmişti; küçüklüğümden beri canlı olan her şeye karşı büyük bir merak duymam onu çok

mutlu ederdi: Ben gözlem yapmayı, kendimi sorgulamayı ve deneyler yapmayı severdim. Okul arkadaşlarım bıktırıcı masallar arasında yaşarken, ben mitokondriler ve enzimler arasında tek başıma dolaşırdım; benim soluğumu kesen tek büyü onların gösterdiği aşamalardı. İdolüm Ma-dame Curie idi, biyografisinin her sürecini ezbere biliyordum. Onun gibi olmak, zekâmı insanlığın hizmetine sunmak istiyordum. Nesneler üzerinde düşünmek benim başlıca tutkum olmuştur; öğrenciyken –o yılların

havasıyla coşarak– dünyanın saçmalığını, çılgınlığını kanıtlamak istiyordum.

“Oysa tarih beni vahşice bambaşka bir tarafa attı. Babamın ve annemin ölüme yürüyüşlerini gördüm, gaz odalarına giden odanın kapısında son bakışlarını yakaladım. Aylar sonra bir kaçış denemesinin misillemesi sonucunda ben de ölmek üzereydim ama bir başkası benim yerime öne çıktı; bu bir erkekti: Benim kız olarak duyduğum korkunun yerini onun kendinden eminliği aldı.

“Ben buradayım çünkü o adam duman oldu; ben bir tanıktan, kendini bu adım yüzünden sorgulamaktan usanmayan birinden başka ne olabilirim? Hayatımın bütün soruları bu basit otuz santimin içindedir: atılmış bir adım ve atılmamış bir başkası.”

Kütüphanenin en serin köşesinde oturuyor, saatlerce ölüm, Avrupa’nın sadece altı yılda küle dönüşen yüreği hakkında konuşuyorduk.

“Tanrı neredeydi? Neden şöyle bir parmağını şaklatıp bu faciaya son vermedi; neden

günahkârlar üzerine bir kor, alev ve kükürt yağmuru yağdırmadı?" diye sorup duruyordu Miriam. Oysa ben şunu soruyorum: İnsan neredeydi? Meleklerden az eksiği olan yaratık neredeydi? Çünkü gaz odalarını imal edenler insanlardı; uzman mühendisler zamanı en iyi şekilde kullanmak amacıyla fırın arabalarının en doğru dönme açılarını belirlemişlerdi – hiçbir şey insan boşaltmanın hızını azaltmamalıydı; karısı salonda örgü örer, çocukları pazen pijamalarını giyip

ayılarına sarılıp yatarlarken mühendisler bu hesapları yapıyorlardı. Ev ev dolaşıp insanları evlerinden toplayanlar, onları en gizli yerlerden bulup çıkartanlar gene insanlardı; ellerini kan ile yıkayan, yeni doğmuş bebekleri tekmeyle öldüren, yaşlıları kıyıma uğratan onlardı; seçim yapabilecekken seçmeyen insanlardı; karşısındakinin gözlerinde bir bakış yakalayabilecekken onda sadece bir nesne görenler de insanlardı.

Bir başka gün, evlatları gibi benimsediği birkaç yüz kitabın

tozunu alırken bana “En büyük tuzak nedir, biliyor musun?” diye sormuştu Miriam. “Herkes, soykırımın zamanla sınırlı bir olgu olduğuna inanıyor; sürekli yinelenen törenlerde kararlılıkla ve hep bir ağızdan ‘Bir daha asla! Dünyada böyle bir dehşet bir daha yaşanmayacak!’ diye haykırılıyor. Ama vebanın hıyarcığı patladığı zaman ne oluyor? Hasta iyileşiyor, salgın sona mı eriyor? Yoksa hastalığı her bir tarafa yaymak üzere serbestçe koşmaya başlayan virüsleri özgür bırakarak en zehirli şekilde yayılmasını mı

sağlıyor?

“Oysa insanın şunu söylemeye cesareti olmalıdır: ‘Hâlâ ve her zaman!’ Çünkü normallik görüntüsü altında o yılların zehirli havası hâlâ ve her zaman zamanımızı kirletmeyi sürdürüyor ve bizler için kozmik boyutlarda bir soykırım hazırlıyor. Ve bunun teknik yetkinliğinin uygulanmaya konduğu yer de toplumdur.

“Auschwitz’de hiçbir şey rastlantıya bırakılmamıştı, ne savurganlıklar, ne zaman yitirmeler söz konusuydu;

işleyen saf bir mekanizma vardı; her şeyle ilgilenen merkezî organizasyondu: Bu titiz programlamadan dünyaya egemen olmayı, onu yaşamayı hak eden biricik varlık, mükemmel insan doğacaktı.

"Şimdi bizi inandırmak istedikleri, karıncalarınki kadar mükemmel bir toplum yaratabileceğimiz değil de nedir? Gerçekten gözümüzü dikmemiz gereken modeller karıncalar ve arılar mıdır? Bizim antenlerimiz, minik ayaklarımız, prizmatik gözlerimiz var mıdır?

“Komünizmin sonunda yanan büyük ateşler henüz sönmedi; yaralar henüz kapanmadı ama bize şimdi yeryüzünde kurulacak yeni bir cennet vaat ediliyor: hastalıkların ve ölümlerin, deformasyonların ve kusurların olmayacağı bir dünya.

“Acemi cadıların cenneti.

“Her gün dünyanın bütün televizyonlarından ve gazetelerinden ‘Her şey bizim ellerimizdedir!’ diye haykırıyorlar; oysa kim olursa olsun, bir an için durup düşünse hiçbir şeyin bizim ellerimizde

olmadığını anlar: Ne doğma olanağımız, ne ölüm ânımız elimizdedir (bunu kendi başına becermediğin sürece); ne gökyüzünden inen sular, ne yeryüzünü çatlatan depremler bize bağlıdır.

"Acemi cadılar bu karmaşıklığı gözden kaçırıyorlar, kişiliksiz ve steril odalarında egemen oldukları gerçekliğin bir zerresinin bütün evren olduğunu sanıyorlar. Böylece neşeyle (sadece kendilerine ve onlara iş veren uluslararası şirketlere görünen) ilerleme adına türlerin genetik

miraslarını birbirine karıştırıyorlar, çiçekleri, hayvanları klonluyorlar, olasılıkla gizli bir laboratuvarın karanlık köşelerinde insan da klonlamışlardır (bozulma durumunda yedek parça edinebileceğimiz bir kopyamızın elimizin altında olması aslında hiç de fena bir düşünce değildir).

"Onların silahları hayırsever bir ikna yöntemidir: İnsanların iyi inançlarını sömürerek, onları, bütün bu yıkım işlemlerinin aslında insanların iyiliğine yönelik amaçları

olduğu konusunda ikna ediyorlar. İnsanın, insan için icat ettiği yeni tohumlar olmasa dünyanın milyonlarca açı nasıl doyacak, diye soruyorlar. Ama ben, Tanrı'nın yarattıkları yetmedi mi? Zaten hizmetimize sunulmuş harika bir düzen yok mu, diyorum. Bu mükemmel düzeni görememek ve aslında ölüm ufukları olan yeni ufuklar aramak bizim yetersizliğimiz değil mi?

"İnsan, insan için acının, kusurun olmadığı bir dünya hayal ettiği zaman aslında ağları parçalıyor, dünyayı uygunlar ve

uygun olmayanlar diye ikiye ayırıyor; uygun olmayanlar onların gözünde yol boyunca atılacak bir safradan başka bir şey olmuyor.

"Ben elbette Madame Curie'ye katılıyorum –insanın görevi geleceği iyileştirmektir– ama bu iyileştirme bir mutlak kudret çılgınlığına dönüştüğü zaman, milyarlık beratların mücadelesiyle birbirine dolandığında, insan olmanın doğru amacının çok ötesinde bir yere varır. Bilimin büyük vaatlerini alkışlamak yerine Yeremya gibi sevilmemeyi göze

alarak bir soru sormak yürekliliğini göstermek gerekir: Hastalık, kırılganlık, kararsızlık olmazsa, insan neye benzer? Geleceği neye dönüşür? Bizler giderek daha yetkinleşebilen makineler miyiz, yoksa sürgüne gönderilmiş tedirgin yaratıklar mı? Son anlamımız mutlak kudrette mi, yoksa geçiciliğin kabulünde mi? Sorular bu geçicilik halinden doğar; gizemin anlamı, hayret, sorulardan doğabilir ama emin olma hali, mutlak kudret neyi doğurabilir ki?

"İnsanı her şeyi yiyen bir

tüketiciye, daimi olarak tatminsiz bir varlığa dönüştürmek istemiyorlar mı? Satın alıyorum, o halde varım: Hepimizin koyunlar gibi uysallıkla sürüklendiği ufuk budur; tek fark şu ki bizim hedefimiz ağıl değil, uçurumdur; putperestlik daima insanın yüreğinde pusu kurmuş durumdadır.

"Akla hayale gelmeyecek felaketler bizi hemen köşenin ardında beklemektedir. İnsan nasıl olur da atomun çekirdeğiyle oynamayı, DNA'yı kurcalamayı ve ileriye

gidebilmeyi hayal eder? Herkes kulaklıklarını takmış dans ederken, gözleri yapay uyuşturucularla kapanmışken, ben yaklaşmakta olan sonun parıltılarının her gün daha yakınlaştığını görüyorum.”

Bir çavuşkuşu, tepesindeki tüyleri sallaya sallaya önümüzden yürüyordu.

“Hiçbir şey yapılamaz mı?” diye sormuştum.

Miriam bana dönmüş, beni sessizce ve uzun uzun incelemiş –gözlerinin ışığı ne kadar da derinden geliyordu– ve sonra şöyle demişti:

“Elbette pişman olmak, yüreği ve zihni O’nun sözlerine açmak gerekir. Uzun zamandır yüreğimizin üzerinde şölen yapmakta olan tanrıları kovmak gerekir. Egonun yasası yerine dostluğun yasasını dikkate almak gerekir.”

“İyi ama yasa bir kafes değil midir?”

“Ah, hayır!” diye gülmüştü. “Yasa sevginin yeşerebileceği tek yoldur.”

Anılarımı bölen bir miyavlama duydum. Şapelin

kapısında kuyruğu kalem kadar ince, sıska bir kedi belirmişti; ona seslenmemle mırıldanmaya başlamış, çenesinin altını sevmeme zevkten bayılır bir ifadeyle yanıt vermişti.

Dışarıda güneş yükselmiş, şapelin içindeki hava boğucu bir hal almıştı. Çıkmadan önce yavaşça adının yazılı olduğu taşa dokundum, sonra annemin kısacık ömrünün başlangıç ve bitiş tarihlerinin yazılı olduğu taşı okşadım.

Kapıya doğru ilerlerken dişi kedi bir süre beni izledi, sonra bir mezar taşının arkasında

kayboldu. Yapma çiçekler boyunlarını gururla dimdik tutuyorlardı, öbürlerininki sıcak yüzünden bükülmüştü. Muslukların çevresine onlarca arı üşüşmüş, bir damla kapabilmek uğruna birbirlerini itip duruyorlardı.

Mezarlıktan ayrılmadan önce son kez arkama döndüm ve (Yahudi ve Osmanlı mezarlarını da barındıran) tepelerine baktım: Siz, hepiniz –sen, annem, babam– oradaydınız; oysa benim önümde hayatın bilinmezliklerle dolu boşluğu uzanıyordu; iyisiyle, kötüsüyle

bana hayata ilişkin çok şey öğretmiştiniz: Sizin hatalarınız bir biçimde benim zenginliğimi oluşturuyordu.

Eve dönünce temizlik yapmayı sürdürdüm.

Kapalılık kokusunu yok etmek için bütün pencereleri açtım; yaz ışığı odaların loşluğunu aydınlatmak üzere içeriye yayıldı. Temiz çarşaf almak için senin odana girdim. Dolap mükemmel bir düzen sergiliyordu; kim bilir hangi nedenle senin hastalığının

öfkesinden kurtulmuştu: Şurada burada, senin büyük maharetle dikişini seyrettiğim lavanta torbaları duruyordu. Çeyizinden kalma, üzerinde adının baş harfleri işli olan keten çarşafları almak için kolumu uzattığımda, hepsinin üzerinde duran büyük, sarı bir zarf gördüm. Titreyen elinle "*senin için*" yazmıştın üstüne.

Bunu daha önce görmemiştim: Ne zamandan beri oradaydı? Hastalığından önce mi koymuştun, yoksa davranışlarının yarı yarıya anlamlı olduğu, hareketlerinin

sana da yabancı olan bir nedenle bambaşka bir yol izlediği günlerde mi bırakmıştın oraya? Zarfı açtım ve içinde çiçekli kapağı olan koca bir defter olduğunu gördüm: O anda onun içinde yazılı olabilecek şeylerle yüzleşme cesaretim olmadığından defteri mutfak masasına bıraktım ve akşam saatlerine kadar temizlik yapmayı sürdürdüm.

O gün hırsla çalışırken iki önemli karar almıştım. Birincisi köpekle ilgiliydi: Ertesi gün köpek barınağına gidecek ve yeni bir köpek alacaktım; çünkü

bahçenin böyle boş olmasına dayanamıyordum; ikincisiyse geleceğimle ilgiliydi: Sonbaharda üniversiteye yazılacak ve ziraat fakültesinin ormancılık bölümüne kayıt olacaktım; günlerimin geriye kalanında ne yapmak istediğimi nihayet anlamıştım, ağaçlarla ilgilenmek istiyordum.

Güneşin sıcaklığı azaldığında bahçeyi sulamaya başladım. Gülün çiçeği geçmek üzereydi ve benim yokluğumun acısını çekmişe benzemiyordu, oysa ortancaların durumu kötü görünüyordu: Onları uzun uzun

sularken, suyu arada sırada havayı fışkırtarak ortaya çıkan altın hareli damlacıkları seyrettim.

En sonunda bir şezlong aldım ve bir elimde senin defterin, bir elimde portakal suyum, çayırın ortasına yerleştim.

İlk sayfanın sağ üst köşesinde *Opicina 16 Kasım* yazıyordu.

Yazı, ezelden beri tanıdığım o düzenli ve biçimli el yazındı.

"Gideli iki ay oldu," diye başlıyordu, "ve iki aydan beri hâlâ yaşadığını bildirdiğin bir kartpostal dışında senden hiç

haber almadım...”